

BURHAN SÖNMEZ

masumlar

BURHAN SÖNMEZ • Masumlar

BURHAN SÖNMEZ 1965 yılında Haymana'da doğdu. İlk ve orta eğitimini Polatlı'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra bir süre avukatlık ve editörlük yaptı. Çeşitli gazete ve dergilerde kültür, siyaset ve din üzerine yazılar yazdı. Uzun yıllar yurt dışında (Britanya) kaldı. Halen İstanbul'da ve Cambridge'te yaşamaktadır. İlk romanı *Kuzey*, 2009 yılında yayımlandı. *Masumlar*, Burhan Sönmez'in ikinci romanıdır.

www.burhansonmez.com

İletişim Yayınları 1597 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 225

ISBN-13: 978-975-05-0891-2

© 2011 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-3. BASKI 2011-2012, İstanbul

4. BASKI 2013, İstanbul

EDITÖR Belce Öztuna - Müge Karahan

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Fidan Eroğlu

BASKI ve CİLT Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cagaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BURHAN SÖNMEZ

Masumlar

TÜRKİYE GAZETECİLER CEMİYETİ

SEDAT SIMAVİ EDEBİYAT ÖDÜLÜ

2011

Kewê için

İÇİNDEKİLER

1	Ferman	<i>Kayıp Bir Yıldız</i>	9
2	Feruzeh	<i>Batı Cephesi</i>	17
3	Kewê	<i>Bozkırın Türküsü</i>	27
4	Azita Hanım	<i>Kutsal Elma Ağacı</i>	35
5	Koca İsmail	<i>Karanlıkta Yol Arayanlar</i>	55
6	Wittgenstein	<i>Bütün Ruhların Yolu</i>	61
7	Küçük Mehmet	<i>Gül Desenli Ayna</i>	75
8	Brooke	<i>Meyve Bahçesi</i>	81
9	Pençeyüzlü Kadın	<i>Masumların Taşıdığı Yük</i>	91
10	Brani Tawo	<i>Soğuk Mevsimin Başlangıcı</i>	97
11	Deniz	<i>Aynalar Ülkesi</i>	107
12	Stella	<i>Beyaz Gömlek</i>	115
13	Tatar Fotoğrafçı	<i>Savaş Ganimeti</i>	127
14	O'Hara	<i>Şiir Sanatı</i>	133
15	Haco	<i>İnsan İnsanın Sığınağıdır</i>	143
16	O	<i>Hayat Ağacı</i>	149

Ferman*Kayıp Bir Yıldız*

Benim vatanım çocukluğumdu ve ben büyüdükçe uzaklaştım ondan, uzaklaştıkça da o büyüdü içimde. O zamanlar Haymana Ovası'nın bütün sırlarını yoksul bir derviş gibi toplayan Hatip dayım, bir bahar sabahı herkes uykudayken çıkıp gelirdi. Radyosunu açmadan önce anneme en son cinayetlerin, kocasını bırakıp sevdiğiyle kaçan kadınların ve kimsesiz kalmış çocukların haberlerini anlatırdı. Hayat, kırık köprülerden geçen bir yoldu onun için. Tabanca, tespih ve çakmaklarla dolu heybesinden tabakasını çıkarır, yatağının başucunda tütün sarardı. Parmakları toprak gibi çatlamıştı. İşlemeli bir bardaktan çayını içerken, ben onun radyosunda biriktirdiği sesleri düşünürdüm. Geçen yaz yarım kalan, şimdi unutmak üzere olduğum bir hikâyenin devamını getirip getirmediğini merak ederdim. Sadece bir hafta kalıp tekrar uzaklara gideceğini hatırlardım birden. Büyüyüp yetişkinler safına erdiğim zaman da peşimi bırakmayan ve annemden bana geçtiğine inandığım bir hüznü dolardı kalbime. Dayımın, saçlarımda dolanan ağır ve narin elinin verdiği mutluluğa sahip çıkardım.

Annem dayıma, Ferman'ın türkülerini söylerdi. Küçük köyümüz ölülerle birlikte kalabalık bir köydü. Dayım, türkülerini dinlerken eski günleri hatırlardı.

Ben doğmadan yıllar önce, Ferman utangaç bir kız olan Asya'yı sevmiş, askerden döndükten sonra onu ailesinden istetmişti. Kızın ağbileri buna baş döndüren bir hiddetle karşı çıkmış, aracı olan yaşlılara hakaret etmişlerdi. Kötü haberi alan Ferman, askerliği sırasında gördüğü denizi hatırladı. Bindikleri gemi üç gün karaya uğramayınca denizin ortasında her bozkırlı gibi düştüğü yokluk korkusunun şimdi kendi köyünde gerçek hale geldiğini anladı ve Asya'yı kaçırmaya karar verdi. Ama ertesi gün otlaktaki ineği dönmedi, dere kenarında leşini buldular. Bir gece sonra ağılından yirmi koyunu çalındı ve harman yerindeki saman yığını yandı. Bir sabah köpeğini delik deşik edilmiş, kuyruğunu da kesilip dama atılmış bulunca, sıranın kendisine gelmek üzere olduğunu anladı.

Asya'nın iki ağbisi, delikanlıların biriktirmeyi sevdiği kinle, nedeni neredeyse unutulmuş bir sürtüşmeden dolayı Ferman'a mesafeli durmuş ve belki de hep böyle kalacak zararsız bir düşmanlığı, bu serseri, kız kardeşlerine göz koyunca kanlı bir gözdağına çevirmişlerdi. Namus diye herkesin koynunda taşıdığı bıçak kan akıtmaya zaten hazırды. Yıllardır Ferman'ın umuduyla rüyalara dalan Asya ise şimdi kuyuya düşmüş bir çocuk gibi çaresiz, dışarıdaki dünyadan gelen bağrısları dinleyip ağlıyordu.

Kış sonuydu ve yerde kar vardı. Ferman artık gündüz uyuyup geceleri evinin önündeki taşların arasına gizleniyor, bu seferki saldırıya hazır bekliyordu. Yukarıdan, Asyaların tarafından yaklaşan iki kişiden birinin tüfek taşıdığını fark ettiği gece onun kanını akıtmaya geldiklerini düşünerek mavzerini doğrulttu, önce uzun boylu olanını, sonra diğerini vurdu. Buna benzer bir destanı vardı babamın. Güzel ses-

li dengbejlere özenerek söylediği destanda bir delikanlı, sevdiği kızın ailesiyle çatışır, kızın erkek kardeşlerinden altısını öldürüp ocakları sönmesin diye sadece birini sağ bırakır ve adı Kejê olan kızla ömür boyu mutlu yaşardı. “Kejê Mirzobege, gul sore, por drêje,” derdi babam.

Artık büyük şehirler, kalabalık okullar ve yabancı memleketlerden geçerek geldiğim bu yaşımda bana tuhaf görünse de, o zamanlar sevdiği kızın kardeşlerini öldürmekten çekinmeyen geleneğin koynunda bu aşk destanını bıkmadan dinler ve her seferinde yıldızlara ermiş gibi huzurla uyurdum. Ama Ferman ne o gece, ne de ondan sonraki gecelerde hiç uyumadı. Silah sesine kalkanlarla birlikte aşağı indiğinde yerde yatan iki kişinin kendi kardeşleri olduğunu gördü ve o gün orada olanların anlattığına göre, aklını o anda yitirip, köpekler gibi uluya uluya karanlığın içine yürüyüp kayboldu.

Ferman'ın kendinden küçük iki kardeşi Haymana'da okumaya başlamıştı. Başka kimsesi olmayan Ferman, bu köyden okula giden ilk kişiler olmalarının kıvancıyla onlar adına hayaller kuruyor, ama böyle ansızın bir gece önüne çıkmalarını beklemiyordu. İki kardeş, okul tatilinin ilk gününde yarı yola kadar bir at arabasıyla gelmiş, araba sahibinin evinde bir gece kaldıktan sonra, ondan aç kurtlara karşı aldıkları emanet bir tüfekte bütün gün yürümüş ve ağbilerinin elindeki ecele ancak soğuktan takatleri kesilmek üzereyken yetmişmişlerdi.

Kardeşlerin adı hiç anılmazdı. Kini taşıyan tarafta Asya'nın kardeşleri, diğer tarafta Ferman'ın bilinmez kitapları okuyamadan ölen kardeşleri, hikâyede asıl kişiler olduklarını kabul ettiremeden gece sohbetlerinde isimsiz birer mezar gibi dururlardı.

Ferman yıllarca mağaralarda, koyaklarda, kaya diplerinde yaşadı. Karanlıkta uyumaktan korkarak, küçükken gör-

düğü yaralı askerlerinkinden daha büyük bir acıyla bağırıp şarkılar yaktı. Asya'nın kara sesli şairi, geceleri tabutlara rastlıyor; hem sevdiğinden ayrı hem de kardeşlerinin kanı elinde, herkesin ölümden daha çok korktuğu bir kaderi hiç silinmeyen bir yazıt gibi boynunda taşıyordu. "Bilmiyorum güneş nereden gelir / Artık nerede batar" diyordu bir ağıdında.

Mecnun, cinlenmiş kişi demekti, aşk yüzünden kendini kaybedenlere, hayatın uzak kıyısına savrulanlara denirdi. Eğer Leyla'nın Mecnun'u bir aşkın elinde cinlenmiş ve aklını yitirip çöllere düşmüşse, Ferman iki kez mecnundu, hem aşkın hem de ölümün cinlerine uğramıştı. Ovanın bütün kuytularını, tepelerini, insansız yerlerini öğrenerek karanlıkta dolaşıyor, sadece kalbindeki düğümün biraz gevşediği tan vaktinde uykuya yenik düşüyordu. Acılarının dinmesi için yıldızlara bakarak dua ediyordu. Ferman bir ermiş değildi, aklını yitirip kırlara düştüğünde de böyle bir sanıya kapılmadı. Aşkın ve ölümün mecnunuydu o yalnızca, kendi cinleriyle yaşayıp kendi karanlığında ölümü bekliyordu. Şairin dediği gibi:

Sen gece gündüz uğraşır didinirsin de

Kendin mi yarattın sanırsın hayatı

Nice gelip zamanın içinde heba olanların hikâyesini dinle

Kalplerin efendisi kader

Her kapıyı açandır ve kapatır onu dilediğine

Bir yaz günü Mangal Dağı'nın doğu tarafından geçerken bir kayanın arkasında uyuyan Ferman'ı gören Tatar fotoğrafçı, suretinden değil ama bu civardaki herkes gibi onu adıyla bütünleşmiş kaderinden tanıyarak bir süre sıcakta kıpırdamadan durdu. Sonra korkmaya gerek olmadığını düşünerek, çantasından fotoğraf makinesini çıkardı.

Ferman'ın tedirgin rüyalarının birinden fotoğrafçının deklanşör sesine uyanmasıyla, iki adam yirmi beş yıl önce bu dağda yaşanan savaşta siperlerini kaybedip birdenbire karşılaşan bir Yunan ile bir Türk askeri gibi şaşkınlığa uğradılar. Yükselen güneşin altında buraya kadar birlikte yolculuk etmiş gibi durup soluklandılar, sonra göz göze geldiklerinde birbirlerine zarar vermeyeceklerine emin oldular. Tatar, iki yıldır ovada köy köy dolaşıp ucuza fotoğraf çektiğini, geçen yaz çektiklerini sahiplerine ulaştırmak için şimdi onların köyüne gitmekte olduğunu söyledi. Ferman'ın ağzından, "Asya" ismi çıktı.

Öğleden sonra köye varan Tatar fotoğrafçı, pınar başındaki kızlarla gelinlerin meraklı bakışlarını geçerek Kewê'nin evine gitti. Büyükanne Kewê ile son kocası Haco elma ağacının altında oturuyorlardı. Tatar onlara, fotoğraflara hayretle bakan Ferman'dan söz etti. Tanıdığı kişilerin değişip yaşlandığını gören Ferman, her fotoğrafın altından bir ayna çıkacağını ve hatırlamadığı kendi yüzüyle karşılaşacağını sanmıştı. Köyünde yaşarken tek parça bir alem içinde, sabah akşam ezeli çemberinde dönen bir dünyadaydı. Ama şimdi kaybolmuş, nerede duracağını bilmeyen bir yıldız gibi oradan oraya kayıyordu.

"Asya'nın resmini görünce kendisi de siyah-beyaz fotoğrafların içine düşmüş gibi kıpırtısız kaldı," dedi Tatar. "Sonra diğer fotoğrafları yere bırakarak ayağa kalktı, silahını ve heybesini almadan ötelere yürüdü. Ben, artık gideceğimi söylediğimde karşılık vermedi; çantamdaki ekmek, peynir ve tütünü heybesinin yanına koyduğumu fark etmedi. Kayaların arkasındaki siyah atları o zaman gördüm."

Ferman'ın incelmış parmaklarının arasında acele etmeden baktığı fotoğraflar, kardeşlerini vurduğu on altı yıl önceki kış gecesi kadar uzak ve ürkütücüydü. Ferman geçmişi hep hatırlayacağını bilmeden, sadece uzaklaşarak oradaki

dehşetten kurtulmayı ümit etmişti. Çünkü mekânın zamanı, zamanın da acıya hükmettiğini sanıyordu. İki kardeşini onsuz gömdüler, evinin kapısına da kilit vurdular. Asya'nın annesiyle babası, bunun kefareтини, birer ay arayla, hayatları boyunca unuttukları eski yaraları da hatırlayıp üzüntü içinde ölerək ödediler. Çocuklarının diyetini üstlenmenin erdem olduğu zamanlardı. Artık kendileriyle konuşmayan ve baygınlık nöbetlerine tutulan Asya'yı geride bırakan ağbiler ise, Ferman'ın her an intikam için dönmesini beklemek yerine, hakkında uzaklığından başka bir şey duyulmayan bir ülkeye gidip adlarını hafızalardan sildiler. Doğup büyüdükləri yer başlangıçta onların hayatının hâkimiyken, sonra bunu inkâr edenlerin safına katıldılar.

Tatar fotoğrafçının geldiğı gün iki ineğini eve kadar kuyruklarından tutarak koşturan on yaşındaki annem, yıllar sonra bu hikâyeleri anlatırken, iyi ya da kötü fark etmez herkese “masum” derdi. Ferman'dan, Kewê'den ve Pençeyüzlü kadından söz ederken bunu özellikle söylerdi.

Pençeyüzlü kadın bütün gün ortalıkta görünmeyen kızlarını sormak üzere Kewê'ye geldiğinde, fotoğraflardan korktuğunu herkes bilirdi, ama fotoğrafçıdan da korktuğunu belli etmemeye çalışarak, bahçesinden topladığı semizotlarını fistanının kenarından çıkarıp bir kaba koydu. Kewê'ye bakarak, “Benim kızlar ortalıkta yok, Asya da görmemiş onları. Senin yanında olduklarını sandım,” dedi. Pençeyüzlü kadının iki kızı ergenlik çağında olmalarına rağmen ağır başlı davranıp taliplerini beklemek yerine artık herkesin alıştığı deliliklerini ve kahkahalarını bütün gün köyün içinde dolaştırırlardı. İhtiyarlar arasında en çok Kewê'yi sayarlardı.

Suskun ve içine kapanık bir çocuk olan annem, “Dere de yıkandıklarını görmedim bugün,” dedi kızlar için. Pençeyüzlü kadın, “Ah Kewê, keşke senin şu kızın gibi benimkilerin de akli başında olsaydı,” dedi. Kewê ise kızların da-

ha önce de eve geç döndüklerini hatırlattı ve meraklanmamasını söyledi.

Kızlar geçen ay doğum yapan bir koyunun yanında gece yarısına kadar beklemişler, ertesi gün, saatlerce küftetikleri çerçi hiçbir küfürlerini beğenmedi diye onun at arabasının peşinden koşmuşlardı. Çerçi, güzel küfürleri toplar, karşılığında çocuklara yiyecek verirdi. Çerçinin arkasından uzun süre koşan kızlar, onlara rastlayan tepedeki köylülerle dönmeyi reddetmişler, ancak haberi alan Pençeyüzlü kadın ile Kewê razı edince eve gelmişlerdi. Haftalardır birçok küfür hazırladıklarını, çerçinin ise, “Kara eşeklerin tokmağı anana dayansın, ama o yetmiş tanesine bile doymasın!” gibi güzellerini dahi kabul etmeyip onları leblebiden ve keçi-boynuzundan mahrum bıraktığını söylemişlerdi. Bağıra çağıra tekrar küfrederek, bir dahaki sefere daha iyi kafiyeler hazırlamaya, hiç tanımadıkları babalarının başı üzerine yemin etmişlerdi.

Asya'nın ağbilerinin gittiği ülke kadar uzak yerlerde büyük bir savaş çıktığını duyan köylüler, birçok milletin birbirine girdiğini ve Almanların herkese meydan okuduğunu biliyor, ama Stalingrad'dan, Normandiya çıkarmasından ve Berlin'in düşmesinden habersiz, bu kuru bozkırın dışında 1946 yılında savaşın hâlâ sürdüğünü sanıyorlardı. Tatar fotoğrafçı kendisini görmeye gelenlere savaşın bittiğini söylediğinde Almanların yenilmiş olmasına ihtimal vermedikleri için pek önemsemediler. Mustafa Kemal'in sekiz yıl önce öldüğü haberineyse şaşırarak, neden geçen yıl geldiğinde bundan söz etmediğini sordular. “Nereden bileyim duymadığınızı. Dağ taş inledi, dünyanın bütün kralları cenazesine gelip üç gün üç gece ağladılar,” diyen Tatar daha ileri giderek, yıllar önce bu bozkırda büyük bir orduyu yenmiş komutanın, Atatürk'le aynı kişi olduğunu üstelik savaştan kalma bir yara veya düşmanlarının zehriyle değil normal biri

gibi yatağında öldüğünü öne sürünce, köylüler buna inanmak yerine, ihtiyar Os'un geçen yıl söylediklerini hatırladılar. "Tanrıya özenerek sahte insan sureti yaratan fotoğrafçıların sözlerinden de şüphe etmek gerekir."

Feruzeh
BatıCephesi

“Dayımdan geriye kalan tek fotoğraf bu. Bir sokak kahvehanesinde çekilmiş. Yanındaki adam Tatar fotoğrafçısıymış. Tatar kendi fotoğraf makinesini elinde tuttuğuna göre, bunu bir başkası çekmiş.”

Sözlerim bitince Feruzeh fotoğrafı aldı.

Dışarıda yağmur çiseliyordu.

Feruzeh’le tanışalı üç gün olmuştu. Salı günü Mill Caddesi üzerindeki BatıCephesi adlı antikacıya gitmiştim. Dükkânın sahibi yaşlı kadın arka taraftaki iç avluda çiçekleri suluyordu. Böyle yerlere nedensiz girip eski eşyaların arasında dola-
nan ve bir şey almadan çıkan kuru müşterilerden sandı beni. İçeride rahatça dolanayım diye çiçeklerini sulamaya devam etti. Yanına gittim.

“Ne güzel bir gün,” dedim.

“Evet öyle. Buna ihtiyacımız vardı,” dedi.

“Nisan ayı için oldukça güneşli,” diye ekledim.

“Senin ülkende hep güneşli olmalı bu mevsimde.”

Aksanımdan ve yüzümün esmerliğinden Akdenizli olduğumu düşünmüştü.

Boşalan sürahiyi masaya bıraktı.

Elimdeki fotoğrafı uzattım. Resimdeki fotoğraf makinesi-
ni aradığımı söyledim.

Alıp baktı.

“Bu adamlar hayatta mı?” diye sordu.

“Hayır,” dedim.

Hatip dayım ile Tatar, kahvehanenin kaldırıma yayılı ta-
burelerinde oturuyorlardı. Önlerinde bir sürü boş çay bar-
dağı vardı. Tatar’ın elindeki fotoğraf makinesinin markası
görünmüyordu, objektifi öne doğru çıkıp k r k gibi kapa-
nan, el büyüklüğünde bir aletti.

“Bu adam fotoğrafçı mıydı?” diye sordu.

“Evet.”

 nce yüzüme, sonra resme daha yakından baktı.

“Sana benzemiyor,” dedi.

“Haklısınız,” dedim.

Masanın yanındaki sandalyeye otururken, bana da bir ta-
bure gösterdi.

“Keşke bu sıcak hava birkaç gün sürse,” dedi.

Başını yukarı kaldırdı. Kısılmış gözleri tatlı bir uykuya ha-
zırdı.

“Umarım sürer,” dedim.

Benimle sohbet etmeye vakti vardı.

“İngiltere’yi seviyor musun?” diye sordu.

“Cambridge’i seviyorum,” dedim.

“Güzel bir şehir. Ben burada doğdum,” dedi.

“ anslısınız,” dedim.

Elini başında gezdirdi ve güneşin aydınlattığı bahçeyi
s zdz .

“Haklısın, artık kimse doğduğu yerde yaşılanmıyor,” diye
karşılık verdi.

“Evet,  yle,” dedim.

Adının Stella olduğunu söyledi. Ben de kendimi tanıttım.

Güldü, “Telaffuz etmeye çalışmayacağım, yabancı isimler konusunda çok kötüyüm,” dedi.

Kapıya asılı çan çaldı, mavi elbiseli genç bir kadın girdi içeri. Ben orada çan olduğunu fark etmemiştim. Gelen kadın evsahiplerine özgü bir sadelikle uzaktan tebessüm etti ve mutfağa geçti. Elinde süt kutusu ve kahve kavanozu vardı.

Stella tekrar fotoğrafa baktı.

“Öteki adam kim?” diye sordu.

“Dayım,” dedim.

Masadaki gözlüğünü alıp taktı.

“Bu makine Olympus’un ilk ürünlerinden birine benziyor,” dedi.

Mavi elbiseli kadın iki fincan kahve getirip masamıza bıraktı. Şaşırdım. Teşekkür ettim. Kahveme süt ve şeker koydum.

“Umarım fotoğraf makinesini bulmak mümkün olur,” dedim.

Stella bahçe kapısının yanındaki cam dolabı işaret etti. Eski fotoğraf makineleriyle doluydu.

“Seninki kadar eski değil bunlar,” dedi. “Bu akşam evdeki kataloglara bakayım, belki bir şey bulabilirim. Fotoğraf bende kalabilir mi?”

“Kalabilir, bende bir kopyası daha var,” dedim.

“Bu arada, King’s Parade’deki fotoğrafçıya uğradın mı?” diye sordu.

“Daha gitmedim,” dedim.

Stella, İkinci Dünya Savaşı’nın ardından yerel News gazetesinde çalışmış. O zamandan beri fotoğrafa merakı olduğunu söyledi.

Kahvemi bitirdim.

“Yarın görüşmek üzere,” dedim.

Etraftaki eski tabloları, avizelere ve ahşap oymalara takılmadan kapıya yöneldim. Bir aslan heykelinin yanında mavi elbiseli kadını gördüm. Kahve için tekrar teşekkür ettim.

“Rica ederim,” diye karşılık verdi. Hoş bir aksanı vardı. Benim aksanım ona nasıl geldiyse, “İranlı mısınız?” diye sordu.

“Hayır,” dedim.

Duraladı.

“Nereli olduğunuzu söylemeyin. Ben bulmaya çalışayım.”

“Yarın tekrar geleceğim,” dedim ve gülümseyerek ekledim, “O zamana kadar süreniz var.”

Dışarı çıktım. Güneşli günlerde dünya daha geniş görünürdü. Cambridge’in caddeleri de genişlemişti. Dil okulu öğrencilerinin ve köpekleriyle dolaşan evsizlerin yanından geçtim. Bisikletlilere yol verdim. Şehir merkezinde kitapçıları dolaştım.

Akşam üzeri bir nikâh töreni için Soham kasabasına gittim. Kasabaya vardığımda saat daha 18:30 olmamıştı. Ama uzaktan St. Andrew Kilisesi’nin kapısındaki kuyruğu görünce, iki yüz on yıl önce vefat etmiş Afrikalı bir kölenin bu akşam tekrar edilecek temsili nikâh töreninin sandığımdan daha önemli olduğunu anladım. Davetiyemi cebimden çıkardım, adımlarımı sıklaştırdım. Siyah ve kırmızı renkli gece elbiselerini giymiş hanımların ve şık beylerin arkasında sıraya girdim. Pazar yerinde karşılaşsanız gösteremeyecekleri bir asalete bürünmüştü herkes. Parfüm kokuları kilisenin yanındaki mezarlara kadar yayılıyordu.

Birkaç dakika sonra arkamda uzayan sıranın içinde antikacıdaki mavili kadını gördüm. Şimdi siyah bir elbise giymişti. Baktım, yalnızdı. Yanına gittim.

“Merhaba, İranlı mısınız?” dedim.

“Evet,” dedi.

Gülümsedik.

“Dükkânda, ben İranlı olmadığımı söyleyince üzüldünüz,” dedim.

“Hayır, hayır,” dedi özür diler gibi. “Ben sadece tahminimde yanılmayı beklemiyordum.”

“Türkiyeliyim,” dedim.

“İşte buna şaşırdım. Aksanınız hiç benzemiyor,” dedi.

Adı Feruzeh’miş. Hem çalışıyor, hem de İngiliz Edebiyatı üzerine doktora yapıyormuş.

Girişte davetiyemi ikimiz adına uzattım, Feruzeh kendi davetiyesini çıkarmadı. Kilisenin içi kalabalıktı. Arkalarda bir yer bulup oturduk.

Konuşmalar başladı. Bu törenin aslı 1792 yılında yapılmıştı. Olaudah adlı eski bir köle ile Susannah adlı buralı bir kadının nikâhı bu kilisede kıyılmıştı. Her şey Afrikalı Olaudah’ın köyünden kaçırılmasıyla başlamıştı. Daha on bir yaşındaydı. Bunu duyunca Feruzeh’le birbirimize baktık.

Bir çocuk korosu çıktı sahneye. Okyanusu aşan geminin ambarındaki Olaudah için şarkı söylediler. Ambar dardı, rutubetliydi ve kalabalıktı. Köleler hastalanarak veya zincirlerinden kurtulup denize atlayarak ölüyorlardı. Olaudah ölmeyi başaramadı. İyi bir denizci oldu, okuma yazmayı öğrendi. On yıl sonra özgürlüğünü kazandı. Başından geçenleri kitap haline getirdi ve köleliğin kaldırılması için uğraştı. Olaudah’ın kitabı, *Robinson Crusoe* adlı romanla yarışır hale geldi. Aslında ikisi de aynı şeyi anlatıyordu. Siyah köleler, beyaz efendilerine benzeyerek özgürleşiyorlardı. Çocuk korosu şarkısını bitirdiğinde ambardaki Olaudah geminin güvertesine sağ çıkabilmiş ve derin bir nefes almıştı.

Olaudah ile Susannah’ın nikâhını tekrar kıydıktan ve onları iyilikle andıktan sonra Feruzeh sigara içmek istedi. Kalabalıktan sıyrıldık. Dışarıda mezar taşlarının yanında durduk. Serindi. Feruzeh ince şalına sarıldı. Yan tarafta sigara içen bir delikanlı beraberindeki hanıma ceketini verdi. Ben de ceketimi çıkarmaya yeltendim, ama Feruzeh istemedi.

O saatte otobüs beklemedik. Bir taksiye bindik. Feruzeh’i bıraktıktan ve bir haftalık yemek paramı taksiye verdikten sonra eve geldim. Geç saate kadar şiir okudum.

Ertesi gün antikacıya gittiğimde Stella yalnızdı.

“Merhaba genç adam,” dedi. “Fotoğraf makinesiyle ilgili bir şey bulamadım henüz. Kamera Kulübü’nden bir arkadaşımda büyük bir katalog var. Ona bakacağım. Eminim bir ize rastlarız.”

“Teşekkür ederim.”

“Benim için zevk.”

Masasında eski bir kitabın cildini tamir ediyordu.

“Hava bugün de güneşli,” dedim.

“Tanrıya şükür,” dedi.

“Güneşli günlerde insanın yalnızlık duygusu azalmış,” dedim.

Yüzüme baktı.

“Yalnız mısın burada?” dedi.

“Dostlarım var.”

“Yalnızlığa engel değil bu.”

Düşündüm. Arka taraftaki aydınlık bahçeye baktım.

“Yalnızlık da çeşit çeşit, biri diğerine benzemiyor,” dedim.

“Haklısın,” dedi. “Benim yalnızlığım akşamları gelir.”

Biraz bekledim. Sonra eşyaların arasında dolaştım.

“Kitap okumayı sever misin?” diye seslendi.

“Evet,” dedim.

Elindeki kitabı kaldırıp yıpranmış kapağını gösterdi: *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*.

“İlk baskısı. Yılı, 1929,” dedi.

Yeniden kitabı tamire döndü Stella.

Eski tabloları baktım. Avizelere ve ahşap oymalara tek tek dokundum. Aslan heykelinin yanındaki aynanın işlemeleri dalı güllüydü. Aynada gözlüğümü düzelttim.

“Hoşçakalın,” diyerek çıktım.

Kapıya asılı çanın sesi dışarıdaki araba gürültüsünden duyulmadı. Sıcaktı. Cadde kalabalıklaşmış, çünkü genişliğinden eser kalmamıştı.

Bir sonraki gün, Feruzeh'le üçüncü kez şehir merkezinde karşılaştım. Cumartesi, annesinin doğum günüymüş. Hediyeye bakıyormuş.

“Üç günde bu üçüncü karşılaşmamız,” dedim.

“Evet, küçük şehirlerin tesadüfü bol olur,” dedi.

“Bugün çalışmıyorsun herhalde. Bir kahve içelim mi alışverişinden sonra?” dedim.

“Evet, neden olmasın,” dedi.

“Benim birazdan bir randevum var. Yarım saat sürer,” dedim.

“Tamam. Ben de alışverişi bitirmiş olurum. Nerede buluşalım?”

“Fort St. George pubını bilirsin. Nehir kıyısında.”

“Bir saat sonra görüşürüz,” dedi.

Evlerimizin tam ortasına düşüyordu pub. Geç kaldım. Feruzeh arka odada, nehir tarafında bir masaya oturmuştu. Önünde bir kitap vardı.

“Özür dilerim. Randevu tahminimden uzun sürdü. Telefon numaran olmadığı için arayıp haber veremedim,” dedim.

“Önemli değil. Kitap okudum,” dedi.

Elimdeki dosyayı masaya bıraktım.

“Sağlık merkezinde bir hasta için tercümanlık yaptım. Doktor bizi bekletti,” dedim.

“Her gün tercümanlık mı yapıyorsun?” diye sordu.

“Haftada iki üç gün.”

“Ben de o kadar çalışıyorum, haftada üç gün Stella'ya yardım ediyorum.”

“Stella hoş birisi,” dedim.

“Uzun zamandır yanındayım, annem gibi oldu,” dedi.

“Bir şey içtin mi?” diye sordum.

“Hayır,” dedi.

“Ne içersin?”

“Çay.”

Bara gidip sipariş verdim.

“Biliyor musun, yıllardır Cambridge’te yaşıyorum, bu puba ilk gelişim. Güzel olduğunu duymuştum. Ama bu kadar sakin olduğunu tahmin etmemiştim,” dedi.

“Hafta içi, gündüzleri böyledir. Kitap okumak için kendime birkaç mekân belirledim şehirde. Burası onlardan biri. Kalabalık olmaz. Benim masamı seçmişsin, hep buraya otururum. Nehirden geçen botları izlerim. Saatlerce okurum.”

Feruzeh’in önündeki gül desenli kitaba baktım. Farsça olmalıydı. Bana doğru çevirdi.

“Bunu okuyabilir misin?”

“Yazıdan çok nakışa benziyor,” dedim.

O sırada çaylarımız geldi. İkimiz de süt ekledik. O şeker aldı, ben almadım.

“Kahvene şeker koyuyorsun ama,” dedi.

“Çok dikkatlisin,” dedim.

Kitabına baktı.

“Eski zamanlarda herkesin kendi ruhuna uygun bir kitabı olurmuş. ‘Sır kitabı’ der, ömür boyu yanlarında taşırlarmış. Bu da benimki,” dedi.

İnce, narin parmakları kitabın üstünde duruyordu. Bir kuş sürüsü gibi yayılan harflerin arasında.

“İran’da herkes elinde bir ‘sır kitabı’yla mı dolaşır?” dedim.

“Keşke öyle olsaydı,” dedi.

Saçlarını arkada toplamıştı. Kolyesinin ortasında bir gül vardı.

“Sık sık gidiyor musun İran’a?” diye sordum.

“Yok,” dedi.

“Doktora tezin İran edebiyatındaki sırlar üzerine olabilir mi?”

“Tezim,” dedi hafif bir tebessümle, “Birinci Dünya Savaşı’nın İngiliz şiirindeki etkisi üzerine.”

“Neden İngiliz ve İran şiirlerinin ilişkisi üzerine bir şey seçmedin? Senin konumuna da uygun.”

“Nasılmış benim konumum?”

“Yani iki dili ve kültürü bildiğin için bunları birleştirebildin.”

“Annem gibi düşünüyorsun. Kadınım, kadın sorunu üzerine çalışabilirdim. Müslümanım, din üzerine okuyabilirdim. İranlıyım, Doğu meselesine el atabilirdim. Neden bu sınırlar belirleyici olsun?”

“Şiir yazıyorsun, değil mi?”

“Böyle bir sebep mi gerekiyor İngiliz şiiri üzerine okumak için?”

Yavaşça çayımı yudumladım.

Feruzeh devam etti. “Sevdiğin bir alanda tez çalışmak yeterli değil mi?”

“Söylediklerin makul. Bak, annen gibi düşünmüyorum.”

“Yani tezimin konusundan memnunsun...”

“Evet.”

Fincanındaki son yudumu içti.

Demin sorduğum soruyu hatırlar gibi, “Yedi yaşındayken annem beni ve kız kardeşimi alıp İran’dan ayrılmış. O zamandan beri geri dönmedim,” dedi.

“İran Devrimi sırasında mı ayrıldınız?”

“Evet rejim değişikliğinden sonra.”

“Akrabanız var mı orada?”

“Evet.”

“Baban?”

“Şah ülkeden kaçmadan birkaç gün önce babamı hapse atmışlardı. Mollalar iktidara geçince, öldüğünü söylediler. Ne olduğunu hiç öğrenemedik.”

“Siyasetin içinde biri miydi?” diye sordum.

“Üniversitede ders veriyordu. Annem, her iki rejimi de suçladı babamın ölümünden dolayı.”

“Özlüyor musun?”

“Babamı mı?”

“İran’ı kastetmiştim...”

“Az şey hatırlıyorum, ama özlüyorum. Ne özlediğimi tam olarak bilmiyorum. İran, babam gibi. Gerçekte yoklar, sadece hafızamda var olan bir dünyadalar.”

“Nerede ölmek isterdin?” diye sordum.

“Burası olabilir.”

“Annen İran’ı tercih ederdi, değil mi?”

“Kesinlikle. Küçüklüğümde bana ve kardeşime Farsça yazmayı öğretirken, bir gün geri döneceğimizi ısrarla söylediler,” dedi.

“Bir arkadaşım, tez araştırması için bu soruyu değişik ülkelerden insanlara sormuş. Çoğunluk, ya doğduğu yerde ya da büyüdüğü yerde ölmek istediğini söylemiş. Arkadaşım bunu, insanlar nerede ölmek istiyorsa orası onların vatan duygusunun karşılığı olmalı, diye yorumluyor.”

“Mümkün. Peki sen?”

“Mezarımın doğduğum köyde olmasını isterdim,” dedim. Boşalan fincanlarımıza çay doldurdum.

“Stella’ya bıraktığın fotoğrafı gördüm. Köydeki yakınların mı onlar?” diye sordu.

Dosyayı açtım. Fotoğrafın bendeki kopyasını çıkardım.

“Dayımdan geriye kalan tek fotoğraf bu. Bir sokak kahvehanesinde çekilmiş. Yanındaki adam Tatar fotoğrafçısıymış. Tatar kendi fotoğraf makinesini elinde tuttuğuna göre, bunu bir başkası çekmiş.”

Feruzeh fotoğrafı aldı.

Ona Tatar fotoğrafçısı, dayımı ve büyükkannemi anlattım.

Dışarıda yağmur çiseliyordu.

Tatar fotoğrafçı geçen yaz köye geldiğinde, büyükannem Kewê zamanı durdurduğu söylenen bu adamın makinesine kıpırtısız bakmış, mezar taşları gibi ağır bir hayatın altında bükülen sırtını elma ağacına yaslamıştı. Şimdi parmaklarının arasında bu fotoğrafa dokunurken, uzak bir köyde geçen çocukluğunu hatırladı. Başını kaldırıp açık kapıdaki alacakaranlığın içinde dilsiz bir çocuk gibi duran ağaca baktı. Yaşlı gözleri karardı.

Babasının bu dünyada bir tek kızıyla kalıp gece yarılarda dualara daldığı eski zamanlarda Kewê, kader denen kılıca boyun eğmişti. Küçüklüğünde annesi ve yedi ağbisi pusular ve hastalıklarla birer birer ölürken, bahçedeki elma ağacının altında kuşlarla sabah akşam konuşmayı alışkanlık edinmişti.

Ölüm hep etrafındaydı, çünkü yıllar önce bir beye konuk olan babası, çorba, et yemeği ve mercimekli bulgur sofrası yerine yağsız börekle ağırlanınca, gururuna kapılıp dışarıdaki doru atı üzerine acı bir yemin etmişti. Kewê'nin babası, beyin aklının, önceki gün evine gelip ancak bir şerbet içi-

mi oturan iki İngiliz ile yanlarındaki zabitte olduğunu bilmiyordu. Osmanlı'ya vergi vermediği günlerdeki asiliğiyle beraber asaleti de geride kalan beyin bu ani ziyaretçiler yüzünden gözlerine uyku girmemişti. Çok geçmeden, beyin istemek üzere olduğu güzel kız kimsenin tanımadığı bir adamla kaçınış ve ovadaki herkes bunu Kewê'nin babasından bile-rek, evlerin arasında yaz sıcakları gibi ağır halde dolanan intikamın gelip onların kapısına dayanacağını anlamıştı.

Bir lanetin gölgesinde büyüyen Kewê zamanının çoğunu elma ağacının altında geçirirken, fidan boyunu, ak yüzünü ve kadife sesini unuttu. Bu yüzden pınar başındaki her kızın göz süzdüğü Allodin başkasını değil de onu sevdiğini söyleyince inanmadı ve babaları başlıkta anlaşılmayınca Allodin'e onu kaçırmaktan başka yol kalmadı. Köyün kızlarının çalı toplamak için yaylaya çıktığı bir gün Allodin'in beyaz atıyla gelip onu terkisine atacağını ve kızların zılgıt seslerine kendi narasını katarak batıdaki köylere doğru uzaklaşacağını bir tek Kewê bilmiyordu. Kewê bunları eski bir masal gibi anlatırken "Dur Allodin, ölüme hızlı sürme atını!" der ve çocuk annem her seferinde diğer masallar gibi bunun da güzel biteceğini sanırdı.

İlk oğluna hamileyken, işçilerin ekinleri biçtiği bir gün Kewê kuzu eti, bulgur ve soğan dolu bohçayı eşek sırtında tarlaya götürmüştü. Güneş batıp artık ekinler karanlıktan görünmez olunca hep birlikte saman yığınlarının yanına oturmuşlardı. Ovanın en muhteşem yıldızları o gece pare pare oradaydı, dört bir yana ateş böcekleri yayılıyordu. Doğu'nun uzak şehirlerinden omuzlarında silah gibi taşıdıkları tırpanlarıyla gelip, kollarının, nefeslerinin ve efendilerinin merhametinden başka hiçbir şeye sığınmayan işçilerin çoğu tanrının onlardan umudu kestiğine inanan gariplerdi.

İşçilerin başı olan Begohan, kumarına ve utancından anlatamadığı her tür rezilligine bedel olarak evinden kopmuş,

şimdi gurbet elde kendi teriyle arınırken, karısının ve çocuklarının onun keskin yeminlerini kabul edeceği günün hayaliyle yaşıyordu. Begohan, hikâyesini bitirdikten sonra gözlerini kapatıp bir türkü söyledi. Usul usul bir kırmızı rüzgâr esti. Kewê tek dinleyişte ezberlediği bu türküyü kırk yıl sonra anneme söyledi. Bir kırk yıl sonra da annem gözlerini yumarak bana okudu. Şimdi ben yabancı bir şehirde akşamları taş binaların arasında aynı türküyü kendi kendime mırıldanıyorum. Hayata yaşlı binalar gibi dayanabilmek için bazen ben de gözlerimi kapatıyorum.

İşçibaşı Begohan, “Allodin Ağa,” dedi o akşam, “eğer çocuğunuz erkek olursa benim adımı koyun.” Sonbahardaki doğumda bunu unutup başka bir isim bulmak üzereyken kocasına yıldızların altında verdiği sözü Kewê hatırlattı ve işçilerin dost, göğün sonsuz ve kendisinin sevdalı olduğu gecenin hatırasına ve bozkırın türküsüne sadık kaldı.

Annesi ve yedi ağbisi öldüğünde elma ağacına her biri için bez bağlayan Kewê, babası ve kayınbabası peş peşe ölünce aynısını yaptı. Ama bir akşam kapının eşiğinde kocası da yere yığılınca, ağlayan dört çocuğundan başka kimseye sarılmamaya yemin etti ve ağaca bez bağlamak yerine, kanın deşetinden kurtulmak için yine kana sığınan Haymana Ovası’ndaki herkes gibi bir kurban kesti. Parmağına aldığı kanı tek tek çocuklarının alnına bastı: Begohan, Şemil, Sîtê, Mâna.

Günler ağırlaşıyordu. Kaynanası ve iki görümcesi Kewê’yi çiftlikten attılar ve çocuklarını elinden zorla aldılar. Kewê kendisine verilen yirmi koyunu, köpeği ve eşiğiyle birlikte ıssız baba evine sığındı. Dul bir kadın olarak kocasının ceketini giydi. Gündüz ve geceleri elma ağacının altında yine kuşlarla konuşmaya başladığında daha otuzuna varmamıştı.

Kış biterken, bir akşam büyük oğlu Begohan yağmur, çamur, rüzgârla gelip, “Ninem gönderdi, kardeşim Şemil hasta,” dedi. Yayladaki çiftliğe gece yarısı vardılar ve kızamık

esiri Şemil'in şafak vakti ölümünde başucunda bulundular. Çocuğun geride bıraktığı kızamıkla üç gün sonra adı tırpanlı bir işçiden yadigar Begohan da öldü. Bahar geçip yaz ortasında kaynanası da ölünce, Kewê iki kızını yanına aldı.

Kızlarını elma ağacının altına oturtup, onlara türkû söyledi, sonu güzel masallar anlattı. Büyük kızı Sîtê'nin endamı, lambaların ince boyunlu şişeleri gibi uzundu, bakmaya kıyılmazdı. Köyün çocuksuz kadınlarından biri Sîtê'yi, boyundaki altınları vaat ederek, kocasının ikinci karısı olmaya ikna etti. Kewê'nin gönlü varmadı ama kızı gidip o eve yerleşti. Bir gün köyün kadınlarıyla yaylaya çalı toplamaya giden Sîtê birden yere çöktü ve kan kusmaya başladı. Köye getirdiklerinde neredeyse kıpırdamıyordu. Kewê bütün gece kızının başında ağladı, Sîtê gözlerini açıp, "Anê, beni tatlı bir uykudan uyandırdın," dedi. Sîtê'yi ertesi gün toprağa verdiler. Kewê küçük kızı Mâna ile bir başına kaldı.

Bir sabah Yunan askerleri bütün Anadolu'yu aşip Haymana Ovası'na yaklaşırken davullarla uyandılar. Erkeklerle savaş veya eşkiyalık, Kewê gibi annelere genç kızlarını korumak için uzak köylerin yolu düştü. Tek azıkları, torbalarındaki arpa ve buğdaydı. Kaynar suya yarım avuç karıştırarak içerlerdi. Dağların ardından ancak bir yıl sonra döndüklerinde, kızı Mâna'yı köyün toy gençlerinden birine istediler. Ama düğün gecesi gerdek odasına genç damadı değil yarım akıllı ağbisini koyup, Mâna'yı yarım akıllı birine eş yaptılar. Büyükkannem Kewê hayatta yalnız kaldığına ve bu kadere artık güç yetiremeyeceğine inandı. Sırtındaki erkek ceketini çıkardı, yıllar önce kocası öldüğünde ettiği yemini geride bırakarak, ikinci kez evlendi.

"Bu köye gelip babanla evlendim, çünkü artık umudum kalmamıştı," dedi çocuk yaştaki anneme. "Baban Abdo fakir bir çobandı, elde avuçta bir şey yoktu. Gurbete gitmeye karar verdik, eşeğe tencere ve bir yorgan yükleyip yola düştük.

Polatlı'yı, Sivrihisar'ı, Çifteler'i, Eskişehir'i, Bozüyük'ü, Bursa'yı dolanıp çiftliklerde hizmetçilik yaptık, tarlalarda çalıştık. Yedi yıl sonra bir kağı ve bir çift öküzle köye döndük. Biriktirdiğimiz parayla, altmış koyun satın aldık ve bu tek odalı evi yapurdık."

Kewê kendi köyündeki elma ağacından çekirdekler getirip şimdiki evinin önüne ekti ve küçüklüğünden beri yaslandığı ağaca burada da sahip oldu. Eski günlerdeki gibi ağacın altında oturarak, kendi başına konuşmak için kuşları beklemeye başladı.

Karlı bir kış sabahı kızı Mâna'nın ölüm haberi geldi. Kewê hasta kocasını ateşler içinde bırakarak yola çıktı. Haberi Mâna'nın yarım akıllı kocası getirmişti. Birlikte eski köyündeki uçurum tepesine vardıklarında ayakları buza kesmişti.

Kewê, köylüler arasında adı anılan ve asırlar önce bu uçurumdan kendini atan Moğol kızını düşündü. Çaresizlik en büyük celladımızdı bu hayatta. Çok eskiden Moğol imparatoru Timur'un askerleri Osmanlıları yendikten sonra bu tepede mola vermiş, yaz sıcağında çadırlarını yıldızlar kadar kalabalık yaymışlar. Timur'un yanındaki kızı Mâna daha ergenlik çağındaymış ve kimse bilmeden geceleyin bir korkuya sarınarak kendini bu uçurumdan aşağıya bırakmış. Kızına yürekten bağlı olan Timur, bir savaşta yaralanan ve sonraki savaşlarda intikamını fazlasıyla aldığı aksak bacağıyla gelip, uçurumun karanlığına ve gökyüzündeki kudretli yıldızlara bakmış. Yumruklarını göğe doğru sıkıp, "Hey Mâna!" diye bağırmış. Onun hıçkırıklarına ilk kez tanık olan savaşçılar burayı Hey-mâna Ovası diye anmışlar ve bu isim söylencelere karışıp nice ölümlerden geçerek Kewê'ye kadar ulaşmış. Şairin dediği gibi:

*Sabahları doğan güneşin yeni ışığına ve yeni rengine aldanma
Şu ağacın yemişi dünden yeşillendi adı ise daha eskiden kalma*

Son çocuğuna Mâna adını veren Kewê, yanında damadıyla fırtınaya bulanmış halde köye vardığında hava kararmıştı. Mâna'nın iki kızına sarılarak bütün gece ağladı, sabaha doğru onları koynuna alıp yatağa uzandı. Yatakta yalnız kaldıklarında, iki küçük kız, "Sana bir şey söyleyeceğiz, annemizi canlı olarak mezara koydular," dedi. Kewê köyün içinde konuşulanları öğrendi. Mâna üç gün ateşle yattıktan sonra kendinden geçince öldü sanmışlar ve bir akşam üzeri yıkayıp mezara koymuşlar. Her gün köyün çobanı Hilo gidermiş davara, ama o gün küçük kardeşi gitmiş. Sürü mezarlıktan çan sesleriyle geçerken, taze toprağın altındaki Mâna, "Hilo Hilo, çıkar beni buradan!" diye bağırmış. Ağbisine seslenildiğini duyan küçük çoban korkarak, ölü evine koşmuş. Evde sadece Manâ'nın kaynanası varmış ve "Sakin kimseye söz etme, ölüyü mezardan çıkarırlarsa ömür boyu korkarız," demiş.

Mâna'nın kızları da bir ay sonra kızamıktan öldüler ve yan yana kazılan iki küçük mezara kondular.

Geride kimsesi kalmayan Kewê, ikinci kocası Abdo'yu evlendirmeye ve eve bir çocuk getirmeye karar verdi. "Ne yapacağız çocuğu, deli kadın. Ben altmış yaşında bir adamım." Yıl 1935'ti. Kewê, köydeki akrabalarını uzaklardan ziyarete gelen Emine adlı genç bir kızı gidip ninesinden istedi. Yıllar önce kendi kızı evli bir adamın ikinci karısı olduğu zaman kapıldığı kederin üzerine kül serpmişti.

"O gün tarlada çalıştık," diye anlattı on yaşındaki anne. "Baban tırpan sallıyor, annen Emine arkasından sapları bir araya getiriyor, ben de artıkları topluyordum. Emine'nin sancısı tutunca eve geldik. Sabaha sen doğdun. Abdo dışarıda bekliyordu, 'Deli kadın, neyin oldu?' diye sordu. 'Kız,' dedim. 'Olsun, üzülme,' diye beni teselli etti. Emine esmer, sense beyaz tenliydin, kara koyunun önünde ak kuzuydun. Harman geçti ve baban kış ortasında yatağa düş-

tü. Bir bayram günü aralıksız yağan yağmur altında toprağa verdik onu.”

Emine genç bir kızdı daha. Baharda ağbisi Hatip geldi, kendi köylerinde Emine’nin bir talibi olduğunu söyledi. Elma ağacının altında oturuyorlardı. Kalbi çarpan ve nefesi daralan Kewê, bebeği ona bırakmalarını istedi. Yeni evine çocuksuz bir gelin olarak gitmesinin daha iyi olacağını bilen Emine, Kewê’nin önünde diz çöküp gözyaşı döktü. Ve sürekli gelip su vereceği bir ağaç gibi annemi geride bırakıp ağbisi Hatip ile bir şafak vakti çıkıp gitti. Zamanın ağır kağnısı ilerledi. Köye cami yapılıncaya yaşlı Haco, imamlığa başladı ve Kewê’nin evine taşındı. Ayrı nehirlerde yıkanmış ve hayatta kimseleri kalmamış iki ihtiyar, birbirlerinden çok, gerçek annesi uzak bir köyde yaşayan çocuk anneme sarılarak uyudular.

Kewê’yi sessizce dinleyen Tatar, zamanı durdurmaya ve ertesi gün elma ağacının altında Kewê’nin, Haco’nun ve annemin birlikte bir fotoğrafını çekmeye karar verdi. Garip olan, hayat değil ölümdü; doymayacağını bile bile önüne gelen her şeyi arzulardı. Camiye giden Haco biraz sonra köylülerle döner ve çaylı tütünlü bir sohbete dalarlardı. Pençeyüzlü kadının tekrar gelip, “Kızlarım nerede!” diye bağırmasına ise daha çok vardı. Gece yeni başlıyor ve dışarıda elma ağacına konmuş bir garip kuş ötüyordu.

Azita Hanım
Kutsal Elma Ağacı

Trinity Fakültesi'nin büyük kapısına geldim.

Sağ taraftaki elma ağacına baktım. Sürekli önünden geçtiğim dev kapı gözlerimi kör etmiş. Bu ağacı, dün Feruzeh söyleyince hatırladım.

Çimlerde yavaşça yürüdüm. Ağacın gövdesinden orantılı biçimde çıkan dört dala dokundum, çevresinde dolandım.

İki kız, fotoğraflarını çekmemi istedi. Ağaca sarıldılar. Çiçeklere basmamaya dikkat ettiler. Cambridge'te dil eğitimi görüyorlarmış. Güney Koreliymişler. Fakültenin ziyaretine açık olup olmadığını sordular. Konuşma uzayınca, benimle fotoğraf çektiler. Kendimi ağacın sahibi gibi hissettim.

Newton'un başına bir elmanın düştüğünü ilkokulda öğrenmiştik. Köyündeki ağaçtan alınan elma çekirdeklerinin, bir zamanlar onun ders verdiği bu okulun girişine dikildiğini ise pek bilen yoktu.

Nisan çiçekleri elma ağacını sarmış, güneşin altında ısılıyordu.

Dillerini anlamadığım genç bir çift yaklaştı. Onların da fo-

toğrafını çektim. Bu sefer fakülte kapısındaki görevli gelip nazikçe uyardı. Çimlere bastığımız için özür diledim.

Cumartesi gününün ve güzel havanın kalabalığı artıyordu.

Bir bisiklete yaslanıp gözlerimi kapadım. Dün gece uyuyamadığım için gözlerim yanıyordu.

Uykusuzluk nöbeti geldiği zaman artık telaşa kapılmıyordum. Giderek daha seyrek ve kısa oluyordu nöbetler. Bir iki gün içinde geçiyordu. İlk zamanlar, çaresizlikten boğuluyor, hiçbir ilaç fayda etmeyince günlerce yarı ölü gibi uzanıyordum. Nefesim daralıyor, aklım çöküyordu.

Dün gece her zamanki gibi elimde bir kitapla yatağa girdim. Çok geçmeden gözlerim uykuya yaklaştı. Işığı söndürüp, hayallere daldım. Düşünceler, bir plakta dönen iğneye benzerdi. Genişten gelir, dar yere doğru uykunun karanlığına kapılırdı. Uzayda bir kara deliğin girdabında dönen ve sonra onun merkezinde yok olan yıldız gibiydim. O karanlığın çekiminden hiçbir şey, ışık bile kaçamazdı. Sadece dışarıdan gelen sesler rahatsız ederdi. Dizel arabaların gürültüsü, sarhoşların bağırması. Yan dairedeki şişman kız gece yarısından önce sevişiyor, sonra sesini kesiyordu.

Bir gece müzik sesiyle uyanmıştım. Başucumdaki sehpa sallanıyordu. Bu saatte sevişmeyen komşum, arkadaşlarını toplamış eğleniyordu. Kapıya gittim, mini etekli bir kadın açtı. Üç günlük uykusuzluktan sonra nihayet yatabildiğimi, müziği biraz kısmalarını söyledim. Bir elinde sigarası, diğer eliyle kolumdan tutup içeri çekti. Evi dolduran kalabalığın, pijamalı halime aldıracağı yoktu. Uykunun pençesinde olmasam, "Bizimle takıl," diyen kadına uyardım. Komşum ortalıkta görünmüyordu. Sigara dumanını yüzüme üfleyen kadın halime acıdı, müziği biraz kısıtı. Yatağa döndüm. O gece bisikletim çalındı. Kilidin kırılmasını duymadım. O günden sonra uyuyamadığım geceler, yeter ki uyuyayım da bisiklet çalınırsa çalınsın, demeye başladım.

Dün gece okuduğum kitapta, yıldızlara gitmek için evden kaçan ve gizlice bindiği gemi batınca ıssız adaya düşen bir çocuğun hikâyesi vardı. Geceleri resimli kitaplar okumayı seviyordum. Beni uykuya taşırlardı. Ama dün olmadı. Aklımdaki plağın iğnesi, takılıp boşa döndü. Kara deliğin etrafındaki yıldız, girdaba kapılmadı.

Gözlerimi açtım. Yaslandığım bisikletten çekilip, sokağın karşısına geçtim. Yorgundum. Postanenin yanına çömeldim.

Kardeşini iten bir çocuk, dondurmasını yere düşürdü. Babası kızdı. Köşedeki dondurmacıya geri döndüler.

Bir adam bana elindeki haritayı uzattı, parmağıyla pazar yerini gösterdi. Sol tarafa doğru yürümesini işaret ettim.

Feruzeh'i görünce ayağa kalktım.

"Çok oldu mu geleli?" dedi.

"Hayır," dedim.

Fakültenin görkemli kapısına baktı.

"Bu kapı bana büyük duvar halılarını hatırlatıyor," dedi.

"Sen İranlı mısın, söyle bana İranlı mısın yoksa?"

"Evet," dedi gülerek.

"Uzaktan bakınca ben de aynı şeyi görüyorum," dedim.

"Ama yaklaşıncı, halının nakışları yok oluyor ve aristokrasinin ağır gölgesini hissediyorum."

Elma ağacına doğru yürüdük. Feruzeh yüzümdeki mutluluğu fark etti.

"Eski bir akrabanı bulmuş gibisin," dedi.

"Belli oluyor mu?"

"Evet."

Ağaca yaklaşmadık. Fakülte görevlisi kapının önünde duruyordu.

"Seni beklerken turistlerin fotoğrafını çektim, makinen yanındaysa seni de çekeyim," dedim Feruzeh'e.

"Yanıma almadım. Asıl seni çekmek lazım."

"Bir dahaki sefere," dedim.

“Üvey büyükanneninin yetiştirdiği ağaca benziyor mu?” diye sordu.

“Bizimki daha büyüktü.”

“Sizinki...” diye vurguladı Feruzeh.

Başım la onayladım.

“Bu ağacın Newton’un başına elma düşen ağacın soyundan geldiğini okumuştum. Ama büyükannemin ağacıyla aynı kaderi paylaştığı aklıma gelmemişti,” dedim.

“Bu ağaç Newton’un ölümünden çok sonra dikilmiş buraya.”

“Efsane olmasın?” dedim.

“Soyu konusunda şüp he doğunca, inceleme yapmışlar, iki ağacın akrabalığı kanıtlanmış.”

Gülümsedim. “İngilizlerden bu beklenir,” dedim.

Yanımıza gelip fotoğraf çek tirmek isteyen yoktu. Yalnız dolaşanları seçiyorlardı.

Fakültenin kapısını işaret ederek, “İçeri girip dolaşalım mı?” dedim.

“Ben daha kahvalt ı yapmadım,” dedi Feru zeh.

“Nerede yemek istersin?”

Biraz düşündü. “Bugün de benim seçtiğim bir puba gidelim,” dedi.

“Olur.”

Elma ağacını ve dev kap ıyı geride bırakıp aşağı doğru yöneldik.

Sokakta bir kız Vivaldi’nin “İlk bahar”ını çalıyordu kemanıyla.

Turistlerin ilgiyle baktığı binaların arasında yürüdük. Tepesinden bütün şehrin görüldüğü ve beş asır önce ilahiyatçı Erasmus’un vaaz verdiği Büyük St. Mary Kilisesi’nin, Hayyam’ın şiirlerini Farsçadan ilk kez çeviren Fitzgerald’ın iki asır önce yaşadığı evin ve İkinci Dünya Savaşı’nda bombalardan hasar görmesin diye rengarenk camları yerinden sökü-

len King's Şapeli'nin yanından geçip sola saptık.

Eagle pubının bahçesi doluydu, arka salonda cam kenarında bir masaya oturduk.

"Tost söyleyeceğim. Sen ne istersin?" dedi Feruzeh.

"Ben de geleyim."

"Gerek yok," dedi.

"Çay yeter bana," dedim.

"Emin misin? Bir şey yemez misin?"

"Belki daha sonra."

Feruzeh bara doğru gitmeden önce fotokopilerden oluşan bir dosyayı çantasından çıkarıp önüme koydu.

İlk sayfaya baktım: *Impressions of Turkey -During Twelve Years Wanderings*. Başlığın altında Prof. William Ramsay adı yazılıydı.

Sayfaları karıştırdım.

Yan masaya kalabalık bir grup oturdu, tavandaki eski yazılara bakıp yüksek sesle konuşmaya başladılar. Duvarlardaki uçak resimlerini işaret edip, ilgilerini etraftaki herkeşe duyurdular.

Dikkatim dağıldı. Halsiz gözlerimi usulca kapattım. Aklim sudaki yaprak gibi salındı.

Feruzeh geldi. Çay tepsisini masaya koydu.

"Yorgun musun? Gözlerin kızarmış," dedi.

"Önemli değil. İyiyim. Bunu nereden buldun?"

Elimdeki dosyayı aldı.

"Dün kütüphanedeydim. Anadolu'ya giden gezginlerle ilgili bir bakayım dedim senin için. İlk buna rastladım. Fotokopisini aldım."

"İçinde ilginç bilgiler olmalı."

"Evet," dedi Feruzeh, "Göz attım biraz. Ramsay, bir arkeologmuş. On dokuzuncu yüzyılda sizin oralara da gitmiş."

Daha önce işaretlediği bir sayfayı buldu.

"Senin büyükannenin hikâyesinde beyin evine giden gez-

gin buymuş sanırım. Bak, ‘Şerbet diye şekerli pis bir su ikram ettiler, arkadaşım nezaketen içti ben içemedim,’ diyor.”

Feruzeh’in gösterdiği paragrafı okudum.

“Harika bir şey bulmuşsun,” dedim.

Yan masadakilerin, İkinci Dünya Savaşı sırasında buraya gelen ve adlarını tavana yazan savaş pilotları hakkında gü-rültülü konuşmaları artıyordu.

“Seni duymakta zorlanıyorum,” dedi Feruzeh.

“Yan masadakiler gibi bağırsak iyi olur.”

“Kütüphaneye birlikte gidelim bir gün. Başka kaynaklar da bulabilirsin.”

“İyi olur. Büyükanneimin elma ağacı da kütüphanede mi geldi aklına?” diye sordum.

“Ben değil annem fark etti. Dün senin hikâyelerini anlatırken, oradaki elma ağacının Newton’un ağacını hatırlattığını söyledi. Hemen sana telefon ettim.”

“Annene mi anlattın?”

“Evet.”

Barmen, tost tabağını getirip masaya bıraktı.

Feruzeh beklemeden sıcak tostundan bir lokma aldı. Sonra, “Yanlış mı yaptım anneme anlatmakla?” dedi.

“Onu demek istemedim...”

Çayıma şeker koyup, yavaş yavaş karıştırdım.

Feruzeh gözlerini dikerek baktı.

“Ne oldu?” dedim.

“Sen çayı şekersiz içmiyor muydun?”

Duraksadım.

“Uykusuz olduğum günlerde başıma gelir,” dedim. “Bazen ne yaptığımı fark etmiyorum.”

“Uyumadın mı dün gece?”

“Uykusuzluk hastalığıyla başım belada,” dedim ve şekerli çayımdan bir yudum aldım.

“Insomnia sorunun varsa, doktora görünmelisin.”

“On yıldır kullanmadığım ilaç kalmadı.”

“Faydası olmuyor mu? On yıl uzun bir zaman.”

“Zaman, ilaçtan daha faydalıdır.”

“Annem de bir dönem uyku sorunu yaşamıştı, ama atlattı. Doktorlar ne diyor?”

“Zihnini yorma dinlen, diyorlar. Eskiden, son ilacı almamdan korkarlardı.”

Feruzeh çay fincanını elinde tutarken, “Ne ilacı?” diye sordu.

“Bir gün doktoru beklerken, aynı deritten muzdarip bir hasta, intiharın son ilaç olacağını söylemişti.”

“O kadar kötü müydü durumun?”

“Ağlamak yetmediğinde, kafanı duvara vurursun.”

Feruzeh fincanı ağzına götürmeden masaya bıraktı.

“Aniden mi başlamıştı?” diye sordu.

“Biraz...”

“Durup dururken?”

“Bir kazadan sonra.”

“Trafik kazası mı?”

“Polis kazası,” dedim. “Memleketimde siyasetle uğraşanların sonu senin babaninki gibi olabiliyor.”

“Öldürmek mi istediler yani?”

Araya sessizlik girdi.

Feruzeh’in fincanına dokundum.

“Çayın soğumuş,” dedim.

“Böyle iyi,” dedi.

O sırada telefonu çaldı. Bunu fırsat bilip masadan kalktım. Elimde çay tepsisiyle döndüğümde, konuşması bitmişti.

“Ne gerek vardı? Soğuk çayı da severim.”

“Ben şekerli çaydan hoşlanmadım.”

“Annem aradı. Bir iki sipariş verdi,” dedi. “Birazdan alışverişe gideceğim. Akşama doğum günü partisi var. Seni de davet etti.”

“Teşekkür ederim. Uyku perisi ortalıkta görünmezse, gelirim.”

Çayımдан bir yudum aldım.

“Senin uykusuzluğunu konuşuyorduk,” dedi.

“Annenin doğum günü daha önemli,” dedim. “Ne hediye alsam?”

“Almasan da olur. Ama takılara ve antika kitaplara meraklıdır,” dedi.

“Ona benzer misin?” diye sordum.

“Takılar konusunda...” dedi.

Küpelerine baktım. Pıhtılaşmış kan renginde iki taş, bakır işlemelerin ucunda sallanıyordu. Kolyesi de bakırdandı, geçen günkü gibi ortasında bir gül vardı.

“Hediyeye karar verdim,” dedim.

“Bu kadar çabuk mu?”

“Evet,” dedim.

“Annem yıllardır doğum günü kutlamıyordu. İki hafta önce merdivenden düşüp ayak bileğini kırdı. Arkadaşlarıyla bir araya gelmek istiyor.”

“Annenin adı ne?” diye sordum.

“Azita,” dedi.

Ortakdaki heceyi uzatarak onun gibi telaffuz etmeye çalıştım.

“Ne iş yapıyor?”

“İngilizceden Farsçaya kitap çeviriyor.”

“Bu aralar tercümeyle bol zamanı olur,” dedim.

“Teyzem geldi Londra’dan. Anneme bakıyor. Televizyon seyredip dedikodu yapmaktan başka bir şeye zamanları kalmıyor.”

“Tembellik güzel bir günahdır,” dedim.

“Sen hangi günahları seversin?” diye sordu.

Çayımı yudumlarken düşündüm, fincanı yavaşça masaya bıraktım.

“Aklıma bir cevap gelmedi,” dedim.

“Günahsız mısın?”

“Hayır. Ama Tolstoy kadar da günah işlemedim henüz.”

“Peki, günahlarını onun gibi temizleyebilecek gücün var mı?”

“Bu daha zor bir soru,” dedim.

“Kolay soruya cevap verirsen, zora gerek kalmaz,” dedi.

“Ben sorayım o zaman. Senin bağlandığın bir günah var mı?”

“Yalan söylememi ister misin?” diye karşılık verdi.

“Evet.”

“Senin günahını öğrendikten sonra söylerim,” dedi.

Çayından bir yudum aldı.

Yan taraftakilerin gürültüsüne bütün masaların uğultusu da katılmıştı.

Pubdan çıktık. Feruzeh’in alışverişini yaptık. Sonra nehir boyunca eve yürüdüm.

Uzanıp yatmayı denedim. Uyku perisi gelmedi.

Güneş batarken, Feruzehlere gitmek üzere evden çıktım.

Yolda grafiti yazan gençlere rastladım. Alışveriş merkezinin yanındaki altgeçitte zayıf bir delikanlı duvarın tepesine ulaşmak için iki kişinin omuzlarına basmıştı.

“Yardım lazım mı?” dedim gülerek.

“Sağol ahbap, biz hallederiz,” dediler.

Şehirdeki bütün duvar yazıları bunlara aitti belki.

Co-op marketinden aldığım ucuz ama kıpkırmızı gülleri kapıyı açan Feruzeh’e uzattım. Saçlarının bağını çözmüştü.

Salonda gördüğüm ilk iki kişiyle merhabalaştım. Feruzeh beni pencerenin yanında oturan annesine götürdü. Uzun elbisesinin altında sol ayağındaki alçı görünüyordu.

Feruzeh beni tanıtmadan, annesi adımı söyledi.

“Brani Tawo... değil mi?” dedi.

Beni şefkatle göğsüne bastırdı. Birden gözlerim bulandı.

Kendimi yıllar önce ayrıldığım evimde sandım. Unuttuğum bir duyguydu.

“Doğum gününüz kutlu olsun,” dedim.

“Geldiğin için teşekkür ederim. Feruzeh’e anlattığın hikâyeler sayesinde seni tanıyorum,” dedi.

Yüzüm kızardı. Böyle bir yakınlık beklemiyordum.

Azita Hanım, yanımıza gelen bir kadına beni tanıttı. “Bu, Brani Tawo,” dedi.

Adımı öyle hoş telaffuz ediyordu ki, bunu duymak için her gün telefon edebilirdim.

“Feruzeh’in arkadaşı, değil mi?” diye sordu kadın.

“Evet,” dedi Azita Hanım. Sonra bana dönüp, “Bu da benim kardeşim Tina,” dedi.

Tina nazikçe yanağımdan öptü.

“Bana teyze desen yeter Feruzeh gibi,” dedi.

“Peki teyze,” dedim. Hep birlikte güldük.

“Feruzeh seninle ‘üç kelime oyunu’ oynadı mı?” diye sordu Tina.

“Hayır,” dedim.

“Güzel. Bu gece oynarız.” dedi.

Feruzeh yanıımızdan ayrılmıştı. Gülleri ona vermiştim, ama hediye paketi elimde kalmıştı.

“Bu sizin doğum gününüz için,” dedim.

“Sağol canım,” dedi Azita Hanım ve yanağımdan öptü.

Müzik setinde Amalia Rodrigues’in bir şarkısı çalıyordu.

Meze ve yemeklerle dolu masaya gittim. Humus, dolma, cacık, salata, patates kızartması ve tavuk eti aldım.

Elimde dolu bir tabakla, biraz sonra Feruzeh’i mutfakta buldum.

“Üç kelime oyunu nedir?” diye sordum.

Feruzeh güldü. “Teyzemle tanışmışsın,” dedi.

“Tatlı birine benziyor,” dedim.

“Bu kelimeyi unutma,” dedi.

“Hangi kelimeyi?”

“Tatlı.”

“Olur,” dedim.

“Anneme ne aldın?” diye sordu.

“Tahmin edemezsin,” dedim.

“Paketin büyüklüğünü gördüm, takı olamaz. Kitap mı?”

“Söylemem,” dedim.

Mutfakta iki kadın daha vardı. Onlarla selamlaşıp tanıştık. Yeni meyve tabakları hazırlıyorlardı. Feruzeh, elindeki kavunu doğramayı bitirdi. Bıçağı tezgâhın kenarına bıraktı.

“Merak ettim hediyeni. Gidip gizlice bakacağım,” dedi.

“Gizlice bakmak bir günah değil mi?”

Güldü. “Aklın hâlâ orada. Anlaşılan çok günahın var,” dedi.

Eli tezgâhtaki bıçağa değdi. Yere düşen bıçak ikimizin ayaklarının arasına saplandı.

Kadınlardan biri gelip bıçağı yerden aldı ve Feruzeh'e Farsça bir şeyler söyledi.

“İyi misin?” dedim.

“Evet,” dedi Feruzeh.

Soluğunu hissettim.

Elimdeki tabağı tezgâhın üstüne bıraktım. “Az kalsın düşürüyordum,” dedim.

Feruzeh tezgâhta duran şarap bardağından bir yudum aldı. Sonra bana uzattı. “İyi gelir,” dedi.

“Olur,” dedim. İçkisini paylaştım.

Alkolle aram yoktu. Ama içen biri olsaydım, ben de kırmızı şarabı tercih ederdim.

“Stella gelmedi mi?” diye sordum.

“Birazdan burada olur,” dedi. “Şimdi gidip içerideki insanlarla tanış.”

Tabağımı alıp salona geçtim. Bir İngiliz çiftle tanıştım. Bu sokakta oturuyorlarmış. Erkek belediyede çalışıyor, kadın

Londra'da bir yayınevinde editörlük yapıyormuş. Bir hafta sonra başlayacak Cambridge Edebiyat Festivali hakkında konuştuk. Kulak misafiri olan genç bir hanım bize katıldı. Festivalin organizasyonunda yer alıyormuş. Edebiyat üzerine sohbet ederken, yazarların kaprislerinden konu açıldı. Ak sakallı bir adam yaklaştı. BBC haber spikerleri gibi tane tane konuşarak, tanrının bile insanlardan sevgi ve ilgi beklediği bir dünyada yazarların bu zaafını büyütmemek gerektiğini söyledi. Gülererek onayladık.

Işıklar söndü. Mutfaktan pasta geldi. Azita Hanım mumları üfledi. Hep birlikte, "İyi ki doğdun Azita," dedik. Sonra İranlılar koro halinde kendi dillerinde bir melodi söylediler. Işıklar yandı.

Elimdeki tabağı mutfağa bıraktım. Isıtıcıdaki su sıcaktı. Kendime çay yaptım.

Birkaç kişi hariç herkes büyük masanın etrafına oturmuştu. Feruzeh işaret etti, gidip geniş koltukta yanına oturdum. Benim için de bir tabak pasta almıştı.

En çok Tina'nın sesi çıkıyordu. Davetlileri önceden tanıdığı belliydi. Herkese laf yetiştiriyordu.

"Şimdi hediyelere bakalım biraz," dedi kendi doğum günüymüş gibi.

Azita Hanım'ın açtığı ilk paketten, yazlık bir gömlek çıktı. İkincisi bir zarftı, içinde PictureHouse sinema salonuna çift kişilik üyelik kartı vardı.

Rastgele açtığı üçüncü hediye, bir dosyaydı. Üstündeki notu okudu.

"Bu ne zaman geldi?" diye sordu.

"Geçen hafta," dedi Feruzeh. "Bugüne saklamaya karar verdik teyzemle."

Marquez'in son romanının Farsça çeviri taslağıymış. Tahran'daki bir yayınevi, kitabı İspanyolcadan çevirtmiş ve kitabın yasaklanma ihtimalini ortadan kaldırmak için Azita Ha-

nım'ın çeviriyi İngilizcesiyle karşılaştırmasını, gerekirse masum değişiklikler yapmasını rica etmiş.

Azita Hanım'ın heyecanının, Marquez'le bir davette tanışıp sohbet etme ve sonra bir iki kez mektuplaşma ayrıcalığından kaynaklandığını öğrendik.

"Bu romanın İspanyolcasını okumak isterdim," dedi.

"Marquez'in İngilizcesi nasıl?" Bunu soran, belediyede çalışan adamdı.

"Onu ilk gördüğümde, şiir gibi konuşuyor sandım," diye karşılık verdi Azita Hanım.

Gülüşmeler oldu.

"Hâlâ öyle sanıyorum," dedi.

"Nobel ödülü kazanmış bir yazarın kitabına sorun çıkarırlar mı İran'da?" dedi belediyeci.

"Sadi'nin *Gülüstan*'ından söz ayıklayanların karşısında Marquez'in bir zırhı olacağını sanmam."

Festivalci kadın, "Ne yapacaksınız peki?" diye sordu.

Azita Hanım, masadaki dosyanın ilk sayfasını açtı.

"Kedi, bir delikten geçmek için kafasının genişliği kadar küçülüp inceleyebilmiş," dedi. "Bakın, kitabın ismini değiştirmekle başlamış yayınevi: *Benim Hüzünlü Dilberlerim*."

"*Benim Hüzünlü Orospularım* için güzel bir değişiklik," dedi siyah gözlüklü bir adam.

Ya bir konferansta dinlemiştim bu adamı ya da pazarda satıcılık yaparken görmüştüm.

"Sen ne olarak çevirirdin?" diye sordu editör hanım.

"*İhtiyar Bir Adamın Yanlış Hayatı*," diye karşılık verdi Azita Hanım.

"Gerçekten mi?"

"Size hissiyatımı söyleyeyim. Kitabın adını, yayınevinin istediği gibi bırakırım, ama hikâyede tek kelimeyi bile değiştirmek istemem."

Masanın etrafında oturanlar bunu takdir ettiler.

“Ben okumadım bu kitabı,” dedi Tina. “Evde var mı?”

“Evet,” dedi Azita Hanım ve Feruzeh’e kitabı getirmesini söyledi.

Feruzeh, elindeki kadehi sehpaye bıraktı. Yan odaya geçti. Açık kapıdan, duvarların kitap raflarıyla dolu olduğunu gördüm.

“Diğer hediyelere devam etmeden, biraz ısınmaya ne dersiniz? Üç kelime oyunuyla başlayalım,” dedi Tina.

Beklediğim an geldi.

Ak sakallı adam, “İlk adayın kim?” diye sordu.

Tina’nın masadaki yerinden yan dönüp bana bakacağını biliyordum.

“Brani Tawo,” dedi, “Beni üç kelimeyle tanımlar mısınız?”

“Ama sizinle daha yeni tanıştım,” dedim.

“İlk izlenim önemlidir. Oyunu şenlendirir bu,” diye karşılık verdi.

Herkesin yüzü bana dönmüştü. Feruzeh odada kitabı arıyordu.

“Tatlı,” dedim.

Onaylayan sesler geldi. Sonraki iki kelimeyi düşündüm.

“Girişken ve hassas,” dedim.

“Hassas olduğunu nereden çıkardın?” dedi siyah gözlüklü adam. Sanırım pazarcıydı.

Herkes güldü.

“Doğru söyledi. Akıllı olduğunu anlamıştım zaten,” dedi Tina.

Sıramı atlattığımı sandım.

“Şimdi de kendini üç kelimeyle anlat,” dedi Tina.

“Hüzünlü,” dedim hemen.

“Öyle misin gerçekten?” diye sordu.

“Evet, öyle,” diye benim yerime Azita Hanım cevap verdi.

“Uykusuz,” dedim ikinci kelime olarak.

Masanın etrafındakiler oy birliğiyle, “Olmaz,” dediler.

Kişiliğimin parçası değil, günlük bir sorunmuş. Bu oyunu dün oynasaymışız, böyle bir cevap veremeyecektmişim. Onlara uykusuzluğun benliğimin esası haline geldiğini, bütün hayatımı, ilişkilerimi, hatta karakterimi değiştirdiğini söylemedim.

Feruzeh geldi. Kitabı annesinin önüne bırakırken, “Doğru söylüyor, *insomniası* var,” dedi.

Masanın etrafında bir sessizlik oldu. Israr etmediler.

“Devam et,” dedi Tina.

Düşündüm. Son kelimeyi bulamadım.

“Günahsız,” dedi Ferozeh.

İtiraz edecekken, oyundan kurtulmak için bunu kabul etmem gerektiğini anladım. “Günahsız,” diye tekrarladım.

Siyah gözlüklü adam, “Aksini kanıtlayamayız,” dedi.

Bu adam, Ferozeh’le karşılaştığımız kilisede konuşma yapan adam olabilirdi. Belki de o gün gözlüğünü takmamıştı.

Masanın etrafındaki kurul, birkaç fikir beyanından sonra, cevaplarımın uygun olduğuna karar verdi.

Rahat bir nefes alacakken Ferozeh, “Sen birisine sor hemen,” diye fısıldadı.

Ama festivalci hanım benden hızlı davrandı.

“Benimle ilgili üç kelimeniz ne olabilir?” diye sordu.

Uykusuzluğum bana yetmiyordu sanki.

Azita Hanım’ın, yanındaki adama alçak olmayan bir sesle, “Bu kitap Marquez’in yazdığı asıl kitap değilmiş,” dediği duyuldu.

Beni kurtarmak için araya girdiğini anladım.

“Nasıl olur?”

Meraklı sorular, Azita Hanım’ın söze devam etmesini ve oyuna ara verilmesini sağladı.

Azita Hanım, *Benim Hüzünlü Oropularım* üç yıl önce yayımlanırken yaşanan olayı anlattı. Kitap, matbaadayken korsan yayıncıların eline geçmiş ve piyasaya sürülmüş. Marqu-

ez'in son on yıldır yazdığı tek ve belki hayatının veda romanı olduğu için merakla bekleniyormuş. Korsanlara kızan Marquez, basımı durdurmuş. Romanın sonlarında bazı değişiklikler yapmış. Kitap öyle yayımlanmış.

"İlginç," dedi ak sakallı adam. "Gerçek kitap, korsanların elindeki mi yani?"

"Yok canım, yazarın son halini verdiği kitaptır gerçek olan," dedi Azita Hanım.

"Kitaptaki değişiklik, kitabın ruhu gereği değil, başkalarına kızıldığı için yapılmış. Asıl kitap korsanlar tarafından basılmış. Ben, korsanlarınkini okumak isterdim," dedi ak sakallı adam.

"Bu kitabın gerçek hali değilse, ben okumayayım," dedi Tina.

"Olur mu öyle..." diye itiraz etti Azita Hanım.

Masanın etrafı, konferanslarda verilen on dakika araya döndü. Herkes aynı anda konuşmaya başladı.

Asıl kitabı korsanlar ele geçirdiğine göre, şimdi gerçeğin sahibi onlarmış. Hayır, korsanların kitabı çalması, şeytanın gerçeğe müdahale etmesine benzermiş. Yazarın bundan sonra kitapta değişiklik yapması iyiliğin gereğiymiş. Ama hayır, şeytan tanrıyı, tanrıya rağmen savunmuş. Yoksa kendi suretinde insan yaratan tanrının sonsuzluğu zedelenirmiş. Korsanlar da kitabı şimdi yazara karşı savunuyormuş.

"Sen bu kitabı okudun mu?" diye sordu Feruzeh.

"Evet," dedim.

"Nasıl buldun?"

"Romandaki adam, evde Bach'ın çello sütünlerini dinliyordu. İleride bir roman yazma ve Bach'ın sütünlerinden söz etme hayalim vardı. Bu temanın kullanıldığını görünce, kitabı bıraktım. İki gün dokunamadım."

Masadaki tartışma devam ediyordu.

İnsan, tanrının ütopyasıymış. Bu yüzden tanrı ona kendi nefesini vermiş. Hayır, asıl ütopyayı tanrı değil insan var etmiş. Yaratılmak insanın kararı değil, ama nasıl yaşayacağına kendisi karar verebilirmiş. İnsanlığın anası olan ilk kadın bu yüzden yasak elmayı yemiş. Bu sayede düştüğü varlık âlemi insanın ütopyasıymış.

“Tanrı izin vermez,” dedi siyah gözlüklü adam, “Ama insan yasak çizgiyi geçerek ütopyaya ulaşır. Yazar da izin vermez, ama korsanlar yasağı çiğneyerek gerçek kitabı elde edebilir.” Bu adam üniversite hocası olmalıydı.

Son sözü Azita Hanım’a bıraktılar.

“Marquez’imi üzen herkes kötüdür,” dedi.

Masanın etrafı sessizleşti.

Feruzeh bana doğru eğilerek, “Bach’ın sütlerinden söz etmeden yazarsın romanını,” dedi.

“Sütlerin yerine ne koyarsam koyayım, hikâyede bir boşluk hissedeceğim,” dedim.

Feruzeh elimdeki tabağı aldı.

“Biraz daha pasta vereyim mi?”

“Yok, sağol,” dedim. “Baş ağrısından gözümü açamıyorum.”

“Bir kahve yapayım sana.”

“Eve gidip uzansam iyi olacak.”

“Akşam daha yeni başlıyor ama...”

“Üç kelime oyununa geçerler şimdi.”

“Ben seni korurum,” dedi.

Ayağa kalkarken, “Siyah gözlüklü adam kim?” diye sordum.

“İrlandalı mı? Adı O’Hara,” dedi. “Doğuştan devrimci, senin gibi.”

“Ne iş yapıyor?”

“Bu aralar işi, teyzeme aşk şiirleri yazmak.”

“İyiymiş,” dedim.

“Ama teyzem naz ediyor.”

Mutfağa geçtik. Feruzeh pasta ve kurabiyelerden bir paket yaptı.

“Bunları yarın yersin,” dedi.

“Sağol.”

“Biraz daha vereyim mi?”

“Bu yeter,” dedim.

Azita Hanım geldi.

“Gidiyor musun?” diye sordu.

“Dün gece uyuyamadım, yorgunum,” dedim.

“Gözlerinden belli.”

“Her şey için teşekkür ederim. Tanıştığımıza memnun oldum,” dedim.

“Falın nasıldı?”

“Ne falı?”

“Feruzeh senin kitap falına bakmadı mı?”

Feruzeh’le aynı anda, “Hayır,” dedik.

“Bu eve ilk geliştin,” dedi Azita Hanım. “Kitap falı bakmadan çıkmanı istemem.”

Feruzeh kitap getirmeye gitti.

“Tina’yla genç kızlığımızda çok fal bakardık. Birer kitabımız vardı. Rastgele bir sayfa açardık. Çıkan şiir, falımız olurdu,” dedi Azita Hanım.

“Hâlâ bakıyorsunuz...”

“Elbette,” dedi.

Feruzeh, elinde geçen gün pubda gördüğüm gül desenli kitapla geldi.

“Senin ‘sır kitabın’ bu...” dedim.

“Evet,” dedi Feruzeh.

Kitabı uzatıp bir sayfa seçmemi söyledi.

Parmağımla araladım. Açılan sayfaya anne kız birlikte baktılar.

Azita Hanım, “Burada hiç mezarlığa gittin mi?” diye sordu.

“Hayır,” dedim.

“Ölüler, sonsuza kadar iyidir. Onları ziyaret edersen, kendi içindeki sonsuzluğu görürsün,” dedi.

Sonra bana sarıldı ve ağır ağır yürüyerek mutfaktan ayrıldı.

“Fûruğ’u bilir misin? Sana onun bir şiiri çıktı,” dedi Feruzeh.

“Bilmiyorum,” dedim.

“Kadın şairlerimizden. Genç yaşta öldü,” dedi.

“Annen o yüzden mi mezarlıktan söz etti?”

“Belki şiirdeki bir dizeden dolayı öyle demiştir.”

“Sevdiğin bir şiir mi?” diye sordum.

“Ezbere bilirim,” dedi.

Feruzeh ince narın parmaklarıyla kelimelere dokundu. Yavaş yavaş tercüme etti.

İçeride yeni bir şarkı başlıyordu.

Tatar fotoğrafçının geldiği akşam Kewê'nin evinde sohbet edenler, Pençeyüzlü kadının ortalıkta görünmeyen ikiz kızlarından çok Koca İsmail'i merak ettiler. Kızlar delice dolanır sonra gelirlerdi, ama kendi başına koyun güden Koca İsmail genç çobanlar gibi gece kırdı kalmaz, bu saate kadar dönmüş olurdu. Tatar fotoğrafçı, Mangal Dağı'ndan gelirken bir delikanlının ona Koca İsmail'i sorduğunu söyledi. Herkes meraklandı.

Yirmi yıl kadar önce savaşın bittiği günlerde köylerde kadın, çocuk ve yaşlılardan başkası yoktu. Tufan sonrası, her yer ıssız, her ev yalnızdı. Koca İsmail altmış yaşındaydı ve silah altına girenler, iğnesinden nakışlı halısına kadar mallarını ona emanet etmişlerdi. Bunu öğrenen eşkiyalar bir gece yarısı, kardaki aç kurtlar gibi indiginde, dolunay tam tepedeydi ve köyün evleri uykudaydı. Açıl susam açıl, her taşı oynatacak bir sır, her kilidi açacak bir anahtar bulunurdu. Eşkiyalar önce ahıra gittiler ve doğurmak üzere olan koyunların yanında yatan oğlanı uyandırdılar. Alnına namlu dayayıp, birlikte evin kapısına yanaştılar. Oğlan, "Baba, kapıyı aç,"

diye seslendi. "Ne oldu?" dedi İsmail. Oğlan karşılık verdi: "Koyunlardan biri doğurdu. Burası soğuk, içeri alalım." Koca İsmail, "Bir şey olmaz, samanların arasına koy," dedi. Oğlan ısrar etti. O sırada İsmail'in genç karısı, "Sürgülemedim, kapı zaten açık," deyince, yer sarsıldı ve adamlar sel gibi içeri daldı. Ortalığı kar tozları, ayaz ve soluksuz bir korku sardı.

İsmail adamlara ne istiyorlarsa almalarını, ama kadınlara dokunmamalarını söyledi. Adamlardan biri gaz lambasını yakarken, Koca İsmail durdurdu onu. "Işığı yakmayın, yüzünüzü görmek istemem." İsmail'in ellerini bağladılar. Işığı yakmadan evde altın ve gümüş aradılar, ama bir şey bulamadılar. İsmail'e, emanetleri nerede sakladığını sordular, bir cevap alamadılar. Adamlar İsmail'in ikinci karısından olma dört aylık bebeğini dışarı çıkardılar. Karların üzerine bir kuzu gibi yatırıp, boğazına bıçak dayadılar. Bebeğin yüzüne dolunay vurdu ve bir çığlık attıktan sonra aynaya düşmüş gibi dili tutuldu. Bebeğin kaderini hisseden Koca İsmail emanetlerin eski kuyuda olduğunu söyledi. Evin arkasına geçtiler. Kuyunun ağzındaki taşları kaldırdılar, ağaç dallarını çıkardılar. Eşkiyalar, halatlara bağlı çuvalları tek tek yukarı çekerken, dişlerinden kan damlayan kurtlar gibi soludular.

Dolunayın altında dili tutulan bebek, ağlamadan geçirdiği iki günün sonunda canını teslim etti. Bebeği toprağa veren Koca İsmail, zayıf düşmüş atını eyerleyip, Haymana şehrine gitti. Savaşın ardından tekrar açılan askerlik şubesinde, evini basan eşkiyaları ve masum ruhunu terk eden bebeği anlatırken ağladı. Yüzbaşı ona birkaç gün beklemesini söyleyeceken, bir grup soyguncunun yakalandığı haberi geldi.

İki yüz yıl önce Fransız bilimci Tournefort, seyahat defterine, Türkmen eşkiyaların tersine Kürt eşkiyaların gece saldırmadığını yazmıştı. Ama savaşlar, vergiler ve yoklukla geçen zaman içinde gecenin karanlığı artık her eşkiyayı kendine mecbur etmişti. Koca İsmail'in baskın yemesinden iki

gece sonra eşkiyalar yan köyde yün ve tiftik balyalarıyla dolu bir ambara inmiş, kerpiç duvarı yıkarak içeri girmişlerdi. Kaçarken karda iz bırakmamak için peşlerinde çalı demeti sürükleyen eşkiyalar, ambardan aldıkları bir iğde çuvalının delik olduğunu fark etmemişlerdi. Köyün, sabah uyanan yaşlı erkekleri silahlarını kuşandılar ve karı eşeleye eşeleye buldukları iğde tanelerinin izini sürdürdüler. Mangal Dağı'nın eteğindeki bir dereye öğlen vakti vardıklarında, yedi adamın keçelerine sarınmış halde yattığını gördüler. Hepsinin başucundaki tüfekleri aldılar ve sonra onları bir kurşun sesiyle uyandırdılar. Yanlarında bağlı yedi eşkiyayla ertesi gün Haymana şehrine varan yaşlılar, peşlerine takılan çocukların arasında askerlik şubesine gittiler.

Komutan, Koca İsmail'e bu eşkiyaları tanıyıp tanımadığını sordu. İsmail, karanlıkta yüzlerini görmediğini ama elini bağlayan adamı parmaklarından tanıyabileceğini söyledi. Eşkiyaları dizdiler, Koca İsmail sırayla her birinin ellerine dokundu. İçlerinde gencecik ve ay ışığı gibi yakışıklı olan biri vardı. İsmail o gece elini bağlayan eşkiyanın parmaklarına dokunur gibi dokundu ona ve "Beni bağlayan eller bunlardı," dedi. Genç eşkiyanın adı Lille'ydi. Daha on yedisinde, soluğu gül gibi taze ve yüzünde yetim bir ışık vardı.

Askerler yedi eşkiyayı hapishaneye götürürken, tutuklular bağırıp olay çıkardılar. Bu fırsatla Lille eski Rum kilisesinin yıkıntılarına kaçtı. Orada bir ata atlayarak yanından geçen kurşunlara ve peşine düşen süvarilere rağmen izini kaybettirmeyi başardı. Bir hafta boyunca kuytularda yol aldı, soğuktan ve açlıktan dermanının kesildiği bir gece yarısı köyüne ulaştı. Kadife kaplı yün yorganlara sarınıp iki gün ateşler içinde yattı. Bir öğle vakti ovada askerlerin görüldüğü haberi geldi. Kadınlar hemen tandır kurdular, tandır ocağının içine aylardır eşkiyalıktan toplanan altın ve gümüşleri koydular, üzerine bir sıra taş ve yakılacak samanı dizdiler. Ha-

mur açıp, yufka yapıp, şarkı söylemeye başladılar. Lille kadın elbiseleri giydi, kaftanlara sarındı ve yayık dövmeye başladı. Gözüne çektiği sürmesi, tülbentine tutuşturduğu küçük boncuklarıyla köyün en güzeliydi.

Askerler köşe bucağı aradı, ne altınları ne de Lille'yi buldular. Toy bir asker çekingen halde kadınların alımlı yüzüne ve kınalı parmaklarına bakarken, sadece bir kadında kına olmadığını fark etti. Asker gidip kınasız elleri tuttu. Lille "ah," dedi ve kalbi bıçak değen taze dal gibi acıdı. Tenine bir kırmızı rüzgâr çarpıp geçti. Ortalığı kadınların feryadı, yakarışı ve yeri göğü inleyen avazı sardı.

Haymana'da hüküm kesindi, korkudan ölen bebeğe bedel olarak Lille canını ipin ucunda verecekti. Lille'nin kız kardeşleri ve halaları, saklı altınları getirip Koca İsmail'in önüne döktüler. Elleri sarılıp gözyaşı içinde diz çöktüler. Koca İsmail affetse asker idamdan vazgeçecek ve kadınlar ailesinin savaştan arta kalan tek erkeği hayata dönecekti. Ama İsmail küçük bebeğinin baskın gecesi dolunaya asılan çığlığını unutmadı. Kalbi buz olup dondu, güneşte eriyen kar gibi yumuşamadı.

Lille'yi darağacına getirdiler; gelenek bakiydi, son arzusu sordular. İsteği üzerine kutsal Kur'an yerine eline bir kaval verdiler. Lille ölümsüz bir bozkır ezgisini meydandaki kalabalığa, uzakta duran çocuklara ve karda yem arayan sıgırcıklara çaldı.

*Sus dinle rüzgâr sana söylesin hangi rüya kolay bozulur ve
Hangi rüyaya geri döner insan sus dinle rüzgâr sana söylesin
Gül açar yel eser ince
Leyli leyli sevdalı gence
Bir ömür kuş kanadında kırık geçince
Son nefeste insan neye hasret kalır sus dinle*

rüzgâr sana söylesin

Lille'nin kız kardeşleri savaştan dönen erkeklerle evlendiler ve bu dünyaya çocuk değil birer intikam kılıcı getirmeye yemin ettiler. Ailenin ilk erkek çocuğuna kardeşlerinin hatırasına Lille adını verdiler. Yeni Lille'yi on yedi yaşına gelince belinde bir silahla Koca İsmail'i bulmaya gönderdiler.

Lille, çerçilere, çobanlara ve yolda rastladığı Tatar fotoğrafçıya sora sora yol aldı. Öğlen vakti Koca İsmail'i bulunca duraldı, başını kaldırıp göğe baktı. Güneş alunda çatlayan dudaktan bir damla kan aktı. Kutsal bir yemin eder gibi adını söyledi Lille ve bozkırın acımasızlığı içinde silahını çekip tetiğe bastı. Kaderin kendine göre bir hesabı vardı Haymana Ovası'nda, her Lille'nin ömrü aynı nehre akardı. Silah tutukluk yaptı. Koca İsmail, "Git buradan," dedi "bir ölüm yeter bir ömrü perişan etmek için." Bıçağına sarılan Lille onu dinlemedi, dağdan inen aç bir kurt gibi saldırdı. Ama Koca İsmail yaşına rağmen güçlüydü ve kendi çoban bıçağını delikanlının kalbine sapladı. Köpekler uludu, tarlakuşları havalandı. Koca İsmail, eğer bu Lille onu öldürseydi, daha önceki ölümün acısından da kurtulacaktı. Akşama kadar keçesine sarılı yataarken anladı bunu, sara nöbetine tutulmuş gibi ateş içinde titreyip ağladı.

Ölüyü buradan götürmeli, sabah olmadan güneydeki çay kenarına atmalıydı. Hava kararırken Koca İsmail cesedi omuzladı, Mangal Dağı'nın eteklerinde önce doğuya sonra güneye doğru yol aldı. Gece çobanlarına görünmemek için kuytulardan geçti, dere yataklarına daldı. Bir kaya başında cesedi indirip soluklanırken, karanlığın içine yayılan kahkahaları duydu. Seslerin olduğu tarafa gidip gizlice baktı, Ferman'ı gördü. Ferman yeni açılmış bir mezarın başında oturuyor, karşısında iki kız kahkaha atıp oynuyordu. Bir ateş yakmışlardı. Genç bir ölünün kederine batmış olan Koca İsmail buğulanmış gözleriyle Ferman'ı tanıdı, ama diğerlerinin Pençeyüzlü kadının ikiz kızları olduğunu anlamadı. Onları kız kılığına girmiş birer peri sandı. Bir mezar kazdıklarına göre bir ölüyü bekliyor-

lar, belki Koca İsmail'in birini öldürdüğünü biliyorlardı.

Koca İsmail gece yarısından sonra çay kenarına vardığında ter içinde ıslanmıştı. Cesedi sazlıkların arasına sakladı. Avuçlarına doldurduğu suyla saçlarını ve boynunu yıkadı. Yıllardır, biri kendisi biri de idam edilmiş Lille için olmak üzere çifte namaz kılmıştı, ama duaların yeni bir ölüyü taşıyacak dermanı kalmamıştı. Vebali neyse çekecekti öbür dünyada. Bu toprak, bu gök, yaşlı bir adamın yarasını sarmaya yetmezdi. Sürüsünün yanına dönmeden önce toprağa uzanıp soluklandı, ıslıl ıslıl göğe baktı. Yıldızlar usulca salınıyor, ay ışığı yorgun bir su gibi damlıyordu. Tepedeki sürülerin çan sesleri ve bir çobanın kaval sesi duyuluyordu.

Bu sırada bir yıldırım düştü, karanlıkta aniden parlayıp yok olan bir hançer gibi. Tepeden aşağıya doğru bir çığlık yayıldı. İsmail ayağa kalkıp geniş gökyüzünü doğudan batıya taradı. Yaz gecesinde bu gizli yıldırımın nereden çıktığını bilemedi. Soluk soluğa tepeye tırmandı. Düzlüğe vardığında koyunların dağıldığını, köpeklerinse yerde yatan bir çobanın yanında beklediğini gördü. Kıpırtısız haldeki çobana yıldırım çarpmış, sol tarafı tamamen kararmıştı. Ortalığı yankı et kokusu sarmıştı.

Yıldırım sesi köyden de duyulmuş, ama bir felaket olabileceği kimsenin aklına gelmemişti. Birkaç kişi köyün ahırlarında Pençeyüzlü kadının kızlarını arıyordu. Kewê'nin evinde oturanlarsa, bugün Tatar fotoğrafçıya Koca İsmail'i soran gencin kim olabileceği hakkında konuşuyorlardı. Tatar, fotoğrafını çekerken gencin dişlerinin kenetli olduğunu ve ustura gibi keskin baktığını söyledi. Bu fotoğrafı şehre dönünce basacak, ancak ertesi yıl getirdiğinde Koca İsmail fotoğrafındaki yüzü tanıyacaktı. Öldürdüğü gencin suretiyle bir yıl sonra karşılaşınca, bunun Azrail'in bir oyunu olduğuna inanan Koca İsmail o geceyi uyumadan geçirecek ve seher vaktinde canını teslim edecekti.

Wittgenstein
Bütün Ruhların Yolu

Gözlerimi yavaşça araladım.

Feruzeh'in dün akşam okuduğu şiirin sözleri vardı aklımda: "Soğuk mevsimin başlangıcına inanalım."

Başımdaki ağrı, yataktan kalkmama imkân vermedi. Geri uykuya daldım.

Ne kadar zaman sonra, bir çarpma sesiyle uyandım. Saat on iki olmuştu.

Uzun ve yorucu uykumda yine rüya görmedim.

Duş aldım.

Çay koyup yağ, peynir ve reçelle kahvaltı yaptım.

Pencereden dışarıya göz attım. Dünkü bahar havası yoktu. Her yanı bulutlar sarmıştı.

Evden çıkarken, duvarda asılı duran resme baktım. Juliette Binoche masum bakışıyla beni uğurladı. Evde beni bekleyen birinin olduğunu düşünmek güzeldi.

Bisikletimi almadım. Yürümek iyi gelirdi.

Nehir yoluna indim. Serin havayı soludum, tenimin canlandığını hissettim. Nehir boyunda koşu yapanlar ve botlarda kürek çekenler, güne benden çok önce başlamışlardı.

Bridge Sokağı'na kadar hızlı tempoyla yürüdüm. Sonra yokuş yukarı çıkarken nefesimi idareli kullandım. Huntingdon Caddesi'nin ortalarındaki çıkmaz sokağa gelince durdum.

"Bütün Ruhların Yolu" tabelası vardı duvarda. Mezarlık sokağı için güzel bir isimdi.

Burada küçük bir kilise mezarlığı olduğunu biliyordum. Ama girip dolaşmak bugüne kadar aklımın ucundan geçmemişti.

Sol taraf ağaçlarla kaplıydı. Dar yoldan yavaş yavaş yürüdüm.

Bir evde dört kez çalan saatin sesini duydum.

Pencerenin öbür tarafında oturan adamı gördüm. Mevsimlerin kaderini bilen yaşlılar gibi baktı bana. Uzun saçları iki yandan boynuna ölü yapraklar gibi dökülüyordu.

Kiliseye doğru yürüdüm. İlk mezarlara vardım.

Wittgenstein'in bu mezarlıkta yattığını biliyordum.

Ölümü alnında kızgın bir yara gibi taşıyan Wittgenstein, ağbileri gibi intiharı seçmedi. Yaşarken öbür tarafa bağlanmıştı zaten, eceliyle ölmeyi bekledi.

Sağ tarafta iki adam mezar kazıyordu. Gidip selam verdim.

"Wittgenstein'in mezarı nerede, biliyor musunuz?"

Kazdıkları toprak yumuşaktı, tam taze ölümlere göre. Yıllar önce Haymana Ovası'nda kazılmış bir mezar gören Koca İsmail'in karanlıkta yaşadığı korkuyu hatırladım.

Adamlardan biri, "Yeni bir defin miydi?" diye sordu.

"Öleli elli yıldan fazla oldu."

Mezar kazan diğer adamın kürek tutan elleri soğuktan kırmış, kemikleri belirginleşmişti.

"Filozof muydu?" diye sordu.

"Evet."

Ama öyle bilinmek istemezdi Wittgenstein. Bazen komünist, bazen ırkçı, bazen de İtalyanların elinde bir savaş esiriydi. Çok günahı olduğunu ve zalim bir yargıca benzettiği

tanrının onu bağışlamayacağını söylüyordu.

Mezar kazanlar bunu bilmiyordu. Onlar, bütün ruhların vardığı bu bahçede ölü bedenler için yeni çukur açmakla meşguldüler.

“Evet, bir filozoftu,” diye tekrar ettim.

Mezarcılar çalışmaya ara verdiler. Küreklerini toprağa sapladılar.

“Bu sabah,” dedi yaşlı olanı, “Bir kadın aynı mezarı sordu.”

Feruzeh olabilir mi, diye düşündüm. Dün akşam Azita Hanım bana ölüleri ziyaret etmemi söylerken aklıma bu mezarlık geldi. Ama Feruzeh’e söz ettiğimi hatırlamıyorum.

“Nasıl biriydi?” diye sordum.

“Beyaz mantolu, orta yaşlı bir hanımdı. Elinde bir demet gül vardı.”

Yeni açılan bir sıra mezar, aç birer çocuk gibi bekliyordu.

Genç mezarcı, “Sen de filozof musun?” diye sordu.

Ayağım kaydı, az kalsın mezara düşecektim. Son anda kollarımdan tutup çektiler.

“Mezara girmek için acele etme.”

Mezarlıkta değil çocuk parkındaymışçasına güldük.

Bir mezarlığa en son, bir arkadaşımı toprağa vermek için gitmiştim. Yağmur altında, yaşlıların ağlayışı ve birkaç gencin sloganları siyah-beyaz bir filmi andırıyordu. Arkadaşımın cesedini o sabah morgtan alırken, genç kızların kıyamayacağı gül tenine bakmıştım. Solmuştu. Yaralarını saymak mümkün değildi. Kurşunlar, alnının ortasından ayaklarına kadar her yanına birer öpücük gibi konmuştu.

“Biraz daha yaşasam iyi olur,” dedim.

“Kimin için? Kendin veya çocukların için mi?” diye sordu yaşlı mezarcı.

“Çocuğum yok.”

“Kendin için yaşarsın o zaman.”

“Bazı arkadaşlarım erken öldü. Onlar için yaşamak isterim.”

“Filozoflar böyle düşünmez,” dedi genç mezarıcı. “Filozof olmadığını anlamıştım.”

“Filozofların ölü arkadaşı olmaz mı?” diye itiraz etti yaşlı mezarıcı.

“Ölüler hayatın dışındadır onlar için.”

“Filozoflar ölümden başka bir şey düşünüyor mu sanıyorsun?”

“Onlar ölümü dert eder,” dedi genç mezarıcı, “Ama ölüleri umursamazlar.”

“Bira içmeden böyle konuşmayı nasıl başarıyorsun?”

“Eğer akşam biraları sen ısmarlarsan sana da öğretirim.”

Yaşlı mezarıcı, “Sen de gel dostum, akşam Eagle pubına gidiyoruz,” dedi bana.

“Olur, ama bira yerine başka bir şey içerim.”

“Neden?”

“Anlamadın mı? Müslüman,” dedi genç mezarıcı.

“Müslüman birçok arkadaşım var, benden daha iyi içiyorlar,” dedi yaşlı mezarıcı.

“Sonra sabaha kadar dua ediyorlardır.”

Güldük.

Dün gece şarap içtiğimi söylemedim onlara. Tanrıyla aramdaki köprünün sise gömüldüğünden de söz etmedim. İnsan, hakkında konuşamayacağı şeyi sessizliğe bırakmalı, demişti Wittgenstein.

Yaşlı mezarıcının uzattığı sigarayı aldım. Soğuk havada mezarlıkta sigara içmenin tadını ciğerlerimde hissettim. Öksürdüm.

“Senin şu filozofun Müslüman mı?” diye sordu yaşlı mezarıcı.

“Hayır,” dedim.

“Müslüman filozof var mı hiç?” dedi genç mezarıcı.

İhtiyar mezarıcı ciddileşti:

“Şakanın bu kadarı fazla.”

“Şaka değil, gerçek söylüyorum. Sen hiç Müslüman filozof biliyor musun?”

İhtiyar mezarıcı duraladı. Biraz düşündü.

Genç mezarcının yüzüne baktım.

“Sen bir Hristiyan filozof söyle, ben de bir Müslüman filozofun adını söyleyeyim,” dedim.

Sigaralarımızdan birer kez çıktık.

Birkaç yağmur damlası düştü.

“Umarım yağmura yakalanmayız,” dedi genç mezarıcı.

İhtiyar mezarıcı, “Konuyu değiştirme,” dedi.

“Hiç filozof ismi hatırlamıyorum,” dedi genç mezarıcı.

“Sen de Hristiyanısın, bana yardım et.”

İhtiyar mezarıcı başını kaşıdı. Açık mezara baktı.

“Bildğim bir filozof var,” dedi. “Papa.”

Çocuklar gibi kıkır kıkır güldüler.

Sigara için teşekkür ettim.

“Wittgenstein’i arasam iyi olur,” dedim.

“Eski mezarlar kilisenin öbür tarafında,” dedi yaşlı mezarıcı.

“Onu bulup ne yapacaksın? Her mezar aynıdır,” dedi genç mezarıcı.

“Nasıl oluyormuş?” dedi yaşlı mezarıcı.

“Cesetler ayırdır, ama ölenlerin ruhları birleşir.”

“Tamam, akşam sana bira ısmarlayacağım. Güzel konuşun.”

“Memnun olurum.”

“Ama bizim ruhlarımız aynı olduğuna göre, sana ısmarladığım birayı kendim içebilirim.”

“Yaşarken olmaz,” dedi genç mezarıcı. “Ruhumuz, bedenlerimiz ölmeden birleşemez.”

“Nereden duydun bu lafları?”

“Büyükbabam unutkanlık hastalığına yakalanınca böyle konuşmaya başlamıştı.”

“Ölüme hazırlanıyormuş demek,” dedi yaşlı mezarıcı.

Üniversitede okurken, arkadaşlarla bir oyun oynar, “En güzel ölü kim?” diye sorardık. Üç özellik belirlerdik. Bir film, bir ayrılık mektubu veya sokakta duyulan bir kelime bize ilham olurdu. Her gün yenilenirdi bu özellikler ve ona uygun ölümler arardık. Deniz, Spartaküs ya da Leyla derdik. Aynı kaderi yaşamış ve ölümün sonsuzluğuna sarınmıştı onlar. Biz de ölüme hazırдық, ama önce kimin o kervana katılacağını bilmezdik.

“Akşam sana bira ısmarlayacağım,” dedim genç mezarıcıya.

“Ben de sana bir iyilik yaparım.”

“Birkaç filozof adı öğrenip getirsen yeter,” dedim.

“Pekâlâ, anlaştık.”

İki mezarıcı, ölümler için değil ağaç fidanları için çukur kazıyordu sanki. Toprağa dokunmak ve onunla vakit geçirmek kalplerine tazelik katıyordu. Bunu bilen Wittgenstein da ders vermeyi bırakıp bir kilisede bahçıvan olarak çalışmıştı.

Taşların, ağaçların ve mezarların yaydığı huzura kapıldık. Bir sessizlik oldu. Sonra sert bir rüzgâr geçti yanımızdan. Mezarıcılar adlarını söylediler, tanıştık ve akşama görüşmek üzere vedalaştık.

“Ölümler sonsuza kadar iyidir,” dedim uzaklaşırken. “Onların yanında, kendi içimizdeki sonsuzluğu görürüz.”

“Hey,” dedi genç mezarıcı, “Sen filozof musun yoksa?”

“Akşam bira içerken kararını verirsin.”

“Günahtan korkma dostum, sen de iç. Sarhoşlar ölümler kadar masumdur.”

Dün akşam Feruzeh’in kadehinden içtiğim şarabın damagımda kalan tadını bozmaya niyetim yoktu.

Yağmur birden hızlandı.

Şemsiyemi açtım.

Kilisenin arkasındaki mezarlara tek tek baktım. Süslü

mermerler, sade taşlar ve Keltik haçların arasında dolandım.

Yaşlıların mezarlarının yanında gençlerin ve çocukların mezarları vardı. Ölüm herkese eşit mesafedeydi.

Bazı taşlar eskimiş, kimi devrilmiş, üzerindeki yazılar silinmişti.

Her yanı otlar kaplamıştı. Batı tarafındaki duvara zor ulaştım.

Kiliseye doğru bakarken mezar taşlarının arasında beyaz mantolu kadını gördüm. Yağmurun altında, bir mezarın başına çömelmişti.

Wittgenstein'ı bulduğumu anladım.

Hafifçe öksürdüm.

Beyaz mantolu kadın başını kaldırıp bana baktı.

“Sen ölü müsün, diri misin?” dedi.

“Diriyim.”

“Nasıl inanayım sana?”

“Ölüler öksürür mü?”

“Sesin buğulu ve derinden geliyor.”

“Soğuktandır. Ölülerin şemsiye taşıdıklarını da sanmam.”

Saçları yağmurdan sırılsıklamdı. Mantosunun etekleri yerde çamura batmıştı.

Yanına çömeldim. Şemsiyemin altına aldım.

“Ben sizin ölü olmadığınızdan eminim,” dedim.

“Nasıl?”

“Üşümüşsünüz. Soğuktan elleriniz titriyor.”

“Bu mezarı bulmam kolay olmadı,” dedi.

Kolay bulunacak gibi değildi. Başında mezar taşı yoktu. Yere yatırılmış düz bir taştan ibaretti. Çamur ve çam dikenleriyle kaplıydı.

Üzerine serpilen kırmızı güller kadının saçları gibi ıslanmıştı.

Mezarın baş tarafına, karış boyunda küçük bir merdiven konmuştu. Etrafında birkaç madeni para vardı.

“Yağmurda ıslanmışsınız. Daha fazla otursanız hastalanacaksınız,” dedim.

Gökyüzü siyah bulutlar ve yağmurla kapanmıştı.

“Acım dinmedi daha,” dedi kadın.

“Hangisi acınızı dindirecek? Yağmur mu, Wittgenstein mı?”

Mezarın üzerinden bir gül aldı avucuna.

Yüzüne yağmurla birlikte gözyaşlarının aktığı belliydi.

“Kocam beni terk etti dün,” dedi.

Ne diyeceğimi bilemedim.

“Wittgenstein’ın başında hastalanmanın size faydası olmaz,” dedim.

“Kadere inanır mısınız?” diye sordu.

“Sadece aşk konusunda,” dedim.

“Belki de en doğrusu.”

“Peki Wittgenstein kadere inanır mıydı?” diye sordum.

“Bilmiyorum,” dedi.

“Neden buradasınız öyleyse?”

“Bugünü bilen Wittgenstein belki yarını da bilir,” dedi.

“Mümkün mü bu?” dedim.

“Dün evlilik yıldönümümüzdü. Bir şiir seçmek içinraftan birkaç kitap indiriyordum. Aradan bir tanesi yere düştü. Açılan sayfadaki satırı okudum: ‘Güneşin yarın doğacağı sadece bir varsayımdır, güneşin doğup doğmayacağını bilemeyiz.’ Kapağına baktım, Wittgenstein’in felsefe kitabıydı. Kocama güzel bir kart almıştım. İçine bu sözünü yazdım ve altına, ‘Güneşten emin olamam, ama aşkımızdan eminim’ diye ekledim.”

Kadının sesi titriyordu.

“Kocam akşam eve gelmedi,” diye devam etti. “Telefonu kapalıydı. Çalışma masasına bıraktığı mektubu o zaman gördüm. Başkasını seviyormuş, ne zamandır bana söylemek istiyormuş ama bir yolunu bulamamış. Dolaba baktım, elbiselerini de almıştı.”

Elindeki gülü sıktı. Hıçkırmaya başladı.

“Acıların da ömrü vardır sevgili bayan, yakında geçer,” dedim.

Koluma sarıldı. Başını omzuma yasladı.

Azita Hanım, ölülerin sonsuza kadar iyi olduğunu söylerken haklıydı.

Ölüler kötülük nedir bilmez, kimsenin canını acıtmaz, ama sevgililer acıtır.

“Ben bir ölüyüm artık. Hayatım bitti,” dedi kadın.

“Ben küçükken,” dedim, “Halam hastalandı. Yanına giden çocuklara, yakında öleceğini söyledi. ‘Önünüzde uzun bir ömür var kıymetini bilin,’ dedi. Ertesi gün bir fırtına çıktı, çocuklardan biri sele kapıldı. Halam hâlâ hayatta.”

“Ben sele kapılan o çocuğum.”

“Güneşin yarın doğacağından bile emin değilken, kendiniz hakkında bu kadar kesin konuşmamalısınız.”

Başını kaldırıp yüzüme baktı.

Tebessüm ettim. O da gülümsemek istedi, ama ağlamaktan yorulmuş gözleri buna imkân vermedi.

“Size bir şiir okumamı ister misiniz?” dedim.

“Ben kitabımı yanımda taşıyorum artık.” Mantosunun cebinden Wittgenstein’in *Tractatus* adlı kitabını çıkardı. “Buradan bir şeyler okuyun bana.”

“Wittgenstein’a benziyorsunuz,” dedim.

“Öyle mi?”

Gözlerinde ilk kez bir canlılık gördüm.

“O da savaştayken bulduğu bir kitabı hep yanında taşımış.”

“Şiir mi?”

“Hayır. Tolstoy’un *İncil’in Özü* adlı kitabı.”

“Hiç duymadım.”

“Birinci Dünya Savaşı sırasında Wittgenstein bir kasabanın kitapçısında bulmuş. Kitapçada savaş nedeniyle hiç kitap kalmamış, bir tek bu varmış. Kaderin bir işareti olduğu-

nu düşünmüş Wittgenstein. Tanrı o yazıların içindeymiş gibi, kitabı yanından hiç ayırmamış.”

“Ben onu ateist sanıyordum.”

“Savaşa giderken öyleydi.”

“Orada değişti demek...”

“Tanrıya inanmayan bir askerin hikâyesini anlatayım size,” diye devam ettim. “Yüz yıl kadar önce, bizim oralara giren Yunan ordusu yenilince geride ölümler ve esirler bırakmış. Bazı askerler esir düşmemek için köylülere sığınmış. Onlardan biri bizim köyde kalmış ve adını değiştirmiş. Müslüman köylüler onu sahiplense de, Hristiyan olduğu için alay ederlermiş. Bir gün dayanamamış asker. Beni aşağılamayın, demiş, Hristiyan değilim benim tanrı inancım yok. Kaç asırlık köyde böyle bir korku görülmemiş. Düşman ordusu geldiğinde bile. Günlerce eve kapanmış herkes. Sonra çıkıp, Hristiyanlık da iyidir, demişler askere, yeter ki tanrısız olma.”

Yağmur aniden kesildi.

“Ben tanrıya inanırım,” dedi.

“İnanıyorsanız, size yardım edecektir.”

“Umutlu konuşuyorsun...”

“Bakın, yağmur durdu. İyiye işaret,” dedim.

Şemsiyeyi kapattım. Üzerimize gökyüzü geniş bir pencere gibi açıldı.

“Wittgenstein’in kitabı ne diyor acaba?” dedi.

Kitabın bir sayfasını araladım. Gözümün değdiği ilk satırı okudum.

“Mutlu insanın dünyası, mutsuz insanın dünyasından farklıdır.”

Yağmurdan yorulmuştuk. Biraz soluklandık.

“Bu sabah burada ölmeyi arzuluyordum, şimdiyse iyileşmek istiyorum,” dedi.

“İyi olacaksınız.”

Cebimden mendilimi çıkardım, kadının yüzünü sildim. Kendine yardım edemeyen bir çocuk gibiydi. Elleri titriyordu.

“Sen neden geldin buraya? Senin de mi canın acıyor?”

“Ölülerin sonsuz soluğunu dinlemeye geldim,” dedim.

“Neden?”

Biraz önce kapalı olan hava aydınlanmaya başlıyordu.

“Bulutlar açılıyor,” dedim.

“Neden?”

“Yağmurlar yoruldu...”

“Onu değil, seni bu mezarlığa getiren şeyi soruyorum.”

“İnsan bir şeyin içindeyken, tümünü kavrayamaz. Bütünü görmek için dışına çıkmak gerek.”

“Burası, dışarı mı?”

“Sanırım...”

“Ölüler hayatın dışında ve sen de hayatı anlamak için buraya geldin, öyle mi?”

“Ölülerin arasında ölümü değil hayatı hissederiz,” dedim.

“Yokluğa yaklaşmadıkça, varlığın anlamına erişemeyiz.”

“Ölüler erişebiliyor mu?”

“Umanm...”

“Ya erişemiyorlarsa?”

“Bu dünyayı anlama imkânımızı yitirmiş oluruz.”

“Bu yüzden mi insan en az kendisini tanır?” dedi. “Kendimize dışarıdan bakamadığımız için...”

“Kendimizden çok, başkalarını anlamaya yatkınız. Zaten kendimizi tanımak da, başkalarının gözûyle mümkün oluyor. Başkaları, bizim aynamızdır,” dedim.

“Biz de şimdi birbirimizin aynası oluyoruz, değil mi?”

“Asıl ikimizin birden bakacağı aynayı görmek için buradayız.”

“Neredeki aynayı?” diye sordu.

“Bu mezar taşının altındaki.”

Birlikte önümüzdeki mezara baktık.

“Ne büyülü şey şu ölüm,” dedi kadın.

Başım dönmeye başladı. Gözlerim bulanıklaştı.

“Ölüm hayatın zıddı değil aynasıdır,” dedim.

“Anlamıştım...” dedi sakın bir sesle.

“Herkes anlar aslında, ama fikre dönüştüremez bunu.”

“Onu değil, sen geldiğinde bir ölü olduğunu anlamıştım.
O dünyanın parçası gibi konuşuyorsun.”

Güldüm.

“O dünyadan size yardım etmek için geldim,” dedim.

“Haftaya bugün Wittgenstein’in ölüm yıldönümü. O gün
de gelecek misin buraya?”

“Wittgenstein ne zaman çağırırsa, o zaman gelirim.”

“Öyle mi?”

“Sizin artık bana ihtiyacınız olmayacak. Acılarınız yakında
dinecek,” dedim.

“Sana inanmaya başlıyorum,” dedi.

“Ben de.”

“Bana mı?..”

“Ben de kendime inanmaya başlıyorum, demek istedim.”

Gülerek elimi tuttu.

“Sen iyi bir ölüsün,” dedi.

“Siz de,” dedim. Sonra sözümü tamamladım, “İyi bir di-
risiniz.”

“Benimle ilgili bir haber verebilir misin o taraftan?” diye
rica etti.

Yüzüne baktım. Ciddiydi.

“Wittgenstein’in yanından geliyorum,” dedim. “Size şunu
söylememi istedi: Hayat, biri yaşanmış diğeri yaşanmamış
iki bölümden oluşur. Önemli olan yaşanmamış bölümdür.”

“Evet...”

“Evet.”

“Yanağından öpebilir miyim?” dedi.

“Ölüleri öpmek uğursuzluk getirir,” dedim.

Uzanıp yanağımı öperken, “Uğursuzluk zaten başımda,” dedi.

Kuzey bulutları su gibi hızlı aktı. Gökyüzü açıldı, ortalık aydınlandı.

Kalkmadan önce, birer elimizi mezar taşına bastık. Wittgenstein’in üzerindeki çamur tenimize bulaştı.

Beyaz mantolu kadın koluma girdi.

Ağır ağır yürüdük. Kilisenin önünden geçerken, mezarlara konan serçelere baktık.

Koluma daha sıkı sarıldı kadın.

Hiç kimse girdiği gibi çıkmazmış mezarlıktan.

Yalnız geldiğimiz yoldan, kalabalık dönüyorduk.

Bütün Ruhların Yolu’nda geri dönerken, sol taraftaki evin saati altı kez çaldı.

Penceredeki adam hâlâ dışarıyı seyrediyordu. Uzun saçları iki yandan boynuna ölü yapraklar gibi dökülüyordu.

Küçük Mehmet
Gül Desenli Ayna

Kewê'nin evinde oturanlar demli çay içip hikâyeler anlatırken, Pençeyüzlü kadın aniden içeri girdi. "Kızlarım nerede! Bulun onları!" diye bağırdı. Solgun gece bir kağıt gibi yavaşladı, lambanın kısık alevi duraladı. Tütün dumanları arasında herkesin nefesine bir düğüm geldi, yüzler donakaldı. Sonra dışarıdan inilti halinde Emir Halit'in sesi duyuldu. Emir Halit kapının girişinde dizlerinin üzerine çökerek "Yıldırım çarptı, yıldırım çarptı," dedi.

Gece karanlığı, insanı içine çekerdi. Emir Halit ve on dört yaşındaki babam geceleri çobanlık yapar ve yıldızların kapladığı güney tepelerinde yetmiş iki bin evrenin derya kuyusuna inerlerdi. Emir Halit gözlerini kapatarak kaval çalar, toprağa uzanan babamsa sonsuz gökyüzüne daldardı. Üzerlerinden kırmızı bir rüzgâr usulca geçirdi. Parmaklarını boşlukta dolandıran babam, aniden kayan yıldızları yakalamaya çalışır, her seferinde aynı dileği tutardı. Bir gün dileği gerçekleşirse bunun yıldızların merhametinden doğduğuna inanmaya hazırdı. Şefkatli bir yuvaydı gece onlar için. Köpekler yere uzanır, koyunların çan sesleri giderek yavaş-

lardı. Ay ışığı Emir Halit'in kavalı eşliğinde duru bir su gibi damlardı.

O gece yıldızlar efil efil salınırken, gökyüzü bir şimşekle yarıldı birden. Karanlıkta bir yıldırım babamın üzerine hançer gibi indi, ortalığı toza dumana buladı. Babam kör bir çığlık attı, sonra kıpırtısız yere mihlandı. Sürü dağıldı, köpekler ne yana koşacağını bilemedi. Dünya karanlık bir kuyunun içine kaydı. Babamın sol yanı baştan aşağı kavruldu, ortalığı yanık et kokusu sardı. Biraz ötede kavalı elinden düşen Emir Halit etrafa bakınarak ve toprağa usul usul basarak yaklaştı. Babamın et ve kül kokan gövdesini görünce dizlerinin üzerine çöktü, korkudan ağlamayı bile başaramadı. Bir şey yapamayacağını anlayınca, köpekleri babamın yanına koruyucu olarak bıraktı ve durmaksızın köye doğru koştu. Yamaçlardan, derelerden ve gece kuşlarının yanından bir yel gibi geçti.

Haberi alan köylüler at arabalarıyla tepeye vardıklarında, babamın başucunda Koca İsmail'i gördüler. Sürüsünü sahipsiz bırakmak çoban âdeti değildi. Babamın vücudunu bir keçeyle saran Koca İsmail, "Boz ayı bir koyunumu parçaladı, onu izlerken bu tarafa geldim," dedi. Koca İsmail'e Mangal Dağı'ndaki sürüsünün yanına gitmesi için bir at verdiler. Babamı arabaya koyup köye getirdiler.

Babam iki gün sonra gözlerini açınca, yıldızlı tepeden bu köy odasına nasıl geldiğini anlayamadı. Başucunda ağlamakta olan ihtiyar Os'a "Ne oldu?" diye sordu. İhtiyar Os, "Siz sürüyü yan köyün tarlalarına salmışsınız, oranın muhtarı da gelip sizi vurmuş," dedi. Yerin ve göğün gazabına cesaret yetmezdi, ama insanların zulmüne yürekler her zaman hazırды. Babam korkmasın diye yalan söyleyen ihtiyar Os, uzun süredir dile almadığı dualar okudu ve büyü bozan sözler söyledi. Tekrar uyuyan babam gerçeği ertesi sabah dört yaşındaki yeğeni Küçük Mehmet, yanık koluna do-

kunup onu uyandırınca öğrendi. Olduğu gibi anlatılar. Yerin ve göğün sarsılıp yandığı kâbuslarla babam aylarca yataktaki kaldı.

Yıldırım çarpan bir delikanlının meleklerin kanatları sayesinde kurtulduğu haberi Arabistan'daki kutsal topraklara kadar yayıldı. Hac seferinden dönen zengin bir adam, babamı ziyarete geldi. Yüklü dört atı ve iki adamıyla Haymana şehrine gitmeden önce köyümüze uğrayan zengin adam, babama hurma, zemzem suyu ve gül deseni işlenmiş bir cep aynası verdi. Zemzem gün be gün babamın gücünü artırdı, gül desenli ayna ona iyileşeceği zamanki halini gösterdi, hurma ise en çok Küçük Mehmet'i sevindirdi. Memlekette hacca gidişlere resmi olarak izin verilmediği için gizlice yola çıkanlar sınırların karanlık koyaklarından geçerlerdi. Zengin ve şehirli hacıya, süslü bir ata bakar gibi bakan köylüler onun tütününden içtiler ve yolculuğuyla ilgili hikâyelerini dinlediler. Zengini olmayan bir köydü bizimki; tek umut, ihtiyar Os'un yıllardır aradığı defineyi bulmasıydı.

Bozkır toprağında boy veren Küçük Mehmet birkaç yıl sonra Haymana'da okurken öğretmen bir gün sınıfa yabancı bir gazeteyle gelmiş, çocuklara Amerika denen bir ülkeden söz etmişti. Elindeki gazetede, yaman geçen kış mevsiminde Haymana Ovası'nda donarak ölen iki çoban ile dört yüz koyunun haberi yazılıydı. Çocuklar sevinçle alkışladı, kadın öğretmen buna memnun kaldı.

Küçük Mehmet 1953 yılının 26 Kasım gününe ait *Chicago Daily Tribune* gazetesini gösteren öğretmene, "Bu olay Arabistan'da da duyulmuş mudur öğretmenim?" diye sordu. Öğretmen, "Çöldeki Arapları düşünmeyin. Onlar bu gazetedeki harfleri okuyamazlar. Biz de Arap harflerini terk ettiğimiz için dünyalarımız ayrıldı," dedi. Küçük Mehmet, öğretmenin yıldırımından kurtulan babamı bilmediğini öğrendiği zamanki kadar şaşırды. Genç yaşta kan kanserinden ölene

dek Amerika denen yere mi yoksa Arabistan'a mı daha önce gitmesi gerektiğine karar veremedi.

Bu toprakların kokusunu değil, yabancı ama cazip başka kokular taşıyan öğretmen her gün yeni bir bilgiyle gelir, çocuklara, "Cehalet bilgisizlik değil yanlış bilgidir, bundan kurtulacağız," derdi. Küçük Mehmet okuldaki öğretmenlerin peşinden hayranlıkla gitmeye hazır dört yüz öğrenci gibi bazı sözleri anlamazdı, ama gitmesi gereken yerin öğretmenin aklında olduğuna inanırdı. Annesi bir gün okula geldiğinde Küçük Mehmet bunu annesine de söyledi. O gün öğretmenlerin yanında annesinin şalvarından, eşarbindan ve Türkçe bilmemesinden utanarak hızla bahçenin dışına koştu; peşinden gelen annesine kuytuda, kimsenin görmediği bir hasretle sarıldı. Annesinin kokusunu ölene kadar taşırdı her çocuk, ölürken aldığı son nefeste bunu hatırlardı. Ama şimdi ne şehirli ne de Türk olmamanın ağırlığı altında ezilen Küçük Mehmet, birisi duyar da öğretmene şikâyet eder diye annesiyle Kürtçe konuşmadı. Annesinin, bunun oğlu için iyi olduğuna inanmaktan başka çaresi yoktu. Fakirdiler ve adını bilmedikleri bir mutluluğa bağlanmaya hazırdılar. Ferman'ın şimdi ölü olan iki kardeşinden bu yana okuması için köyden şehre gönderilen ilk kişiydi Küçük Mehmet. Ama kaderin bir bildiği vardı Haymana Ovası'nda, okuyarak uzun yaşamayı ona da nasip etmedi.

Doktorların, ölüm kalplere eza vermesin diye kanser adını hastalardan gizlediği zamanlardı. Küçük Mehmet, yıllardır merak ettiği Amerika devletinin başkanı Ike Eisenhower Ankara'ya geldiği gün kan kusmaya başladı. Üniversitede ilk yılıydı. Beş yüz bin nüfuslu Ankara'ya toplanan yedi yüz bin kişi, tek yıldızlı Türk bayrağı ile kırk dokuz yıldızlı Amerikan bayrağını sevinçle sallıyordu. Yabancı gazeteciler ajanslara; tepelik, çorak ve kahverengi topraklardaki sanayileşmiş, modern ve gönençli bir ülkeden söz eden haberler geçi-

yordu. Atatürk'ten kalma üstü açık Lincoln marka arabadan halkı selamlayan Eisenhower'ı karşılayan kalabalığın coşkusuna kelimelere sığmazdı.

Bütün hafta şehri temizlemekle uğraşan Ankaralılar önceki gün yağan yağmurla kaygılanmış, ama sabahleyin yağmur durunca Eisenhower'ın gülüşünü canlı olarak görme umuyla Atatürk Bulvarı'nı doldurmuşlardı. Ike Eisenhower üç kıtada on bir başkentten, Roma'dan, Tahran'dan ve Karacı'den geçerken bir kadın, onun anısına Pakistan'da yeni doğmuş bebeğine Ike Han adını vermişti. Ama sabırsız ölüm, Küçük Mehmet'in canını almak için yeni doğan bebeğin ilk adımını atmasını bile beklemedi. Genç yaşta ölen Küçük Mehmet'in ardından annesi Kürtçe ağıtlar yaktı, Türkçe "aslanım" diye seslendi ve en çok oğlunun bir kıza sevdalanmadan bu hayata veda etmesine ağladı. Şairin dediği gibi:

Ey cehennemın en kör kapısı, şeytan-ı lain

Günahların azabından uzak et bizi lal

Acı ve ölüm muhakkak

Lakin sevdalar olsun ömrümüzün rızkı

Çağrıldığında ortaya çıkacak kanlı bir kurtmuş gibi kimse kanserin adını dillendirmez, herkes kanserden "o" diye söz ederdi. Babam da yıldırımın almadığı canın bedelinin Küçük Mehmet'in canı olduğunu düşündü ve herkes gibi "o" diyerek kansere lanet okudu.

Her ölüm, geride kalanları eksiltirdi. Babam, Küçük Mehmet'in hastanedeki eşyaları arasında gül desenli cep aynasını fark edince bunu daha iyi anladı. Aynayı aldı, içinde Küçük Mehmet'i görecekmış gibi baktı ama kendi kızarmış gözlerine rastladı. Yıldırım çarptıktan sonra yatarken Küçük Mehmet'le küs çocuklar gibi oynamaları geldi aklına. Küs olan çocuklar birbirlerinden kopmaz, eşyalar aracılığıyla konuş-

mayaya devam ederlerdi. “Hey g ll  ayna, K     Mehmet’e söyle, pınar başına gidelim.” K     Mehmet cevap verirdi. “G ll  ayna, amcama söyle, iyileştiği zaman onunla her yere giderim.”

Babamla K     Mehmet o gün g l desenli ayna aracılığıyla konuşurken ve aynanın içine dalıp başka bir dünyaya geçerken, Tatar fotoğrafçı onların fotoğrafını çekmeye geldi. Bunu duyan ihtiyar Os yeti ip Tatar’ın  n n  kesti. “Bu  ocukların fotoğrafını  ekmene izin vermem,” dedi. İhtiyar Os o gün izin verseydi, babamla K     Mehmet’in bu dünyada birlikte bir fotoğrafları olacaktı. Ama bir tek aynaları kaldı geriye. Yıldırım çarptıktan sonra babamı ziyaret eden zengin hacının verdiği ve babamın  niversiteye başlarken K     Mehmet’e hediye ettiği ayna şimdi ölümün eliyle babama geri d nm  t .

Feruzeh'le şehrin güney tarafındaki en son sokakta buluştuk. Yol buradan Grantchester köyüne giden çayırılığa açılıyordu.

“Kahvaltı yapmadın değil mi?” dedim.

“Tabii ki yapmadım,” dedi Feruzeh.

Bisikletlerimizi birbirine kilitledik, çitlere dayadık.

Feruzeh kot pantolon üzerine bordo bir tişört giymişti.

“Bakalım kış boyunca Grantchester’da değişiklik olmuş mu?” dedi.

“Geçen sonbahar kız kardeşim ziyaretime gelmişti. En son onu getirmiştım buraya,” dedim.

“Nerede yaşıyor kız kardeşin?”

“Türkiye’de,” dedim. “Ben gidemediğim için o geldi.”

“Sık gelir mi?”

“Yedi yıldır ilk kez görüştük.”

“Sen ne zaman gidebileceksin?”

“Hukuki durumumda değişiklik olursa... Bilemiyorum...” dedim.

Güneş gözlüklerimizi taktık. Otların arasındaki patikada yavaş yavaş yürüdük.

Dün hava açtığından beri gökyüzü pürüzsüzdü. Güneş sı-
cacık parlıyordu.

“İyi uyuyabildin mi?” diye sordu Feruzeh.

“Fazlasıyla...”

“Evden dışarı adım atmadın herhalde.”

“Annenin sözünü dinledim, dün mezarlığa gittim.”

“Bu kadar çabuk mu?” dedi.

“Mezarlığa neden daha önce gitmedim diye düşünüyö-
rum şimdi.”

“Dün yağmur vardı ama...”

“Yanıma şemsiyemi aldım. Kocasından tarafından terk edilmiş
bir kadına rastladım. Mezarlıkta ağlıyordu.”

“Mezarlıkta ağlayan kadınlar...” dedi Feruzeh.

Sessizce yürüdük.

Kırmızı gelinciklerin ve sarı nergislerin yayıldığı geniş ça-
yıra baktık.

Otların arasından bir tavşan çıktı. Karşıdan gelmekte olan
yaşlı bir çiftin önünde durdu.

Yaşlı kadın eğilerek yüzünü tavşana yaklaştırdı.

Yanlarına varınca ben de eğildim. Kadın tebessüm etti.

Ayakta dikilen yaşlı adam, “Ne güzel bir gün,” dedi Feru-
zeh’e.

“Harika bir gün,” diye karşılık verdi Feruzeh.

“Meyve bahçesine mi gidiyorsunuz?” dedi yaşlı adam.

“Evet.”

“Biz eşimle kırk yıldır her hafta bu yolu yürürüz.”

“Aynı şeyi tekrar etmenin güzelliği...” dedi Feruzeh.

“Doğru söylediniz,” dedi yaşlı adam. “Sizin gibi gençken
bu yolda yürür, yaşlı çiftlere rastlardık. Şimdi biz yaşlı ol-
duk, size rastlıyoruz.”

“Kırk yıl...” dedi Feruzeh.

“Dinleyin...” dedi yaşlı adam.

Çayırığa kulak verdiler. Tarlakuşlarını dinlediler.

“Bu kuşlar, sarı çiçekler ve nehir hep buradaydı,” dedi yaşlı adam.

Bir yalıçapkını havalandı, aşağıdaki nehre doğru uçu.

“Bizimle çay içer misiniz?” dedi Feruzeh.

“Ah genç bayan, bu yolu bir daha yürümek bize uzun gelir. Ama her pazartesi sabahı meyve bahçesine gideriz. Bir pazartesi erken gelerseniz orada çay içebiliriz.”

“Bugün özel bir gün,” dedi Feruzeh.

Yaşlı adam gülümsedi. “Tanışma yıldönümünüz mü yoksa?” diye sordu.

Tavşan geri döndü ve uzun otların arasında kayboldu.

Yaşlı kadın doğrulurken kolundan tutup yardım ettim.

“Bugün Rupert Brooke’un ölüm yıldönümü,” dedi Feruzeh.

“Sabahleyin meyve bahçesinde bir grup genç anma yapıyordu,” dedi yaşlı kadın.

“Biz de kendi başımıza anacağız,” dedi Feruzeh.

Yaşlı kadın kocasını kastederek, “Bugün bir beyefendi bana Rupert Brooke’un ‘Asker’ şiirini okudu,” dedi.

Bana baktılar.

“Ben de okurum,” dedim.

“Okumalısın,” dedi yaşlı adam.

“Brooke gibi benim büyükbabam da Birinci Dünya Savaşı’nda öldü,” dedi yaşlı kadın.

“Gençlere ölümden söz etmesek,” dedi yaşlı adam.

“Haklısın,” dedi kadın.

Görüşmek dileğiyle vedalaştık. Onlar kendi yoluna biz kendi yolumuza yürüdük.

Çayırılığın aşağısındaki nehirde bir sandal güneye doğru yol alıyordu. Bir kız sıırıyla sandala yön veriyor, oturan iki kız bağıırarak şarkı söylüyordu: “And a river of green is sliding unseen beneath the trees...”

Feruzeh de şarkıyı mırıldandı.

Yeşil bir nehir, ağaçların altında görünmeksizin süzülüp gidiyordu.

Isırgan otları ve yeşil başaklar arasındaki patikadan geçerek bir saat sonra meyve bahçesine vardık.

Kafeye gittik. Kuyrukta bekledik.

Yağlı çörek, bal, kaymak ve bir demlik çay aldık.

Elimizde tepsilerle bahçeye çıktık, ağaçların arasında bir masaya oturduk.

“Buranın çöreğini ve kaymağını özlüyorum,” dedi Feruzeh.

Tepsiye gelen anıları kovarken, “Anılar da özlüyor,” dedim.

Çayları doldurdum.

Kabarık çöreklerimizi yanlmasına kestik. Üzerine kaymak ve bal sürdük.

Meyve bahçesinde birlikte kahvaltı yapmanın mutluluğu...

Çayımızı yudumlarken göz göze geldik. Çayın tadı, birlikte içtiğimiz kişiyle değişirdi.

Güneş üstümüzdeki elma ağacının dalları arasından süzülüyordu.

Kafeden aldığım broşürü açtım. Rupert Brooke’la ilgili sayfayı buldum. “Asker” şiirini okudum.

Feruzeh beni gözleri kapalı dinledi.

Meyve bahçesi genişledi, dallardan birkaç çiçek döküldü.

“Senin uzmanlık alanına giriyor,” dedim. “Şiirin başını nasıl yorumlarsın?”

Broşürü uzattım, Feruzeh ilk dizeleri okudu:

“Eğer bir gün ölürsem, beni sadece şöyle düşün:

Yaban ellerin bir parçası

Artık sonsuza kadar İngiltere olacaktır.”

Feruzeh bana baktı.

“Bir askerin gömüldüğü yabancı toprak fethedilmiş mi sayılır?” dedim.

“Emperyal bir huzur mu söz konusu?”

“Geçen gün katıldığım bir seminerde tartışıldı bu,” dedim.

Rupert Brooke’un Ege Denizi’ndeki bir adada yattığı mezarı düşündük.

“Başka türlü yorumlanabilir,” dedi Feruzeh. “Her asker evini kendisiyle taşır. Nerede ölürse ölsün, doğup büyüdüğü toprağın kokusu onunladır.”

Yan taraftaki masada kalabalık bir grup oturuyordu. Etraflarında çocuklar koşturup oynuyordu. Çocuklardan biri yere düşünce ağladı. Genç bir kadın kalkıp çocuğa yardım etti.

“Sen buraya gömülse bu toprak senin neyin olur?” diye sordu Feruzeh.

Bekledim.

Kuş sesleri çoğaldı.

“Burada yattığım toprak parçası artık sonsuza kadar Haymana Ovası olur,” dedim. “Üzerimde bir kırmızı rüzgâr eser.”

Dalların hışırtısını duydum.

Feruzeh kaymak sürdüğü bir parça çöreği bana uzattı.

“Biliyor musun, Brooke’un cephede değil de yolda hastalanarak ölmesi ona bir iyilik aslında,” dedi.

“Neden?”

“Öldürmekten kurtuldu.”

Küçük bir yaprak süzülerek kucağıma düştü. Alıp Feruzeh’in önüne bıraktım.

“Sence en büyük savaş şairi kim?” diye sordum.

Gözlerimin içine baktı.

“Sorunun devamı var mı?” dedi.

“Rupert Brooke mu, Emily Dickinson mı?”

Güldü. “Çavdar Tarlasında Çocuklar romanını okumuşsun,” dedi.

“Evet.”

“Oradaki cevabı da hatırlıyor musun?”

Başımla onayladım.

“Ben oyumu Brooke’tan yana kullanırım,” dedi.

“Hemşerimiz olduğu için mi?”

“Belki. Bir zamanlar bu bahçede Keynes’le vakit geçirdiğini ve dolunayın yükseldiği bir gece Virginia Woolf’la aşağıdaki nehirde yüzdüğünü bilmek, onun kelimelerine olan bağlılığımızı artırır.”

Koşturan çocuklar, yanımızdaki ağaca tırmanmaya başladılar.

Bu sefer ben sordum. “Buraya gömülseydin bu toprak senin neyin olurdu?”

“Başka bir yerde öleceğimi sadece bir kez düşündüm. Üç yıl önce İran’a dönmeye karar verdiğimde. Gerçekten gidiyordum. Buradaki hayatımın hatırası olsun diye omzuma bir dövme bile yaptırdım.”

“Neden gitmedin peki?” diye sordum.

Cevap vermek için biraz bekledi.

“Bunu sana anlatacağım, ama bugün değil,” dedi. “Çünkü anlatacaklarım, ağlayan kadınlarla ilgili.”

Yüzündeki ifadeyi görmek için baktım.

Feruzeh bardağındaki son yudumu aldı, sonra ikimize çay doldurdu.

“Yaptırdığın dövme neydi?” diye sordum.

“Gül,” dedi.

“Sır kitabı’nın kapağındaki gül...”

“İnsan bir tasvirde bazen sonsuz bir anlam bulur,” dedi.

“Bir gün gidersen,” dedim, “Gülünü İran’da farklı hissedersin.”

“Sen memlekete dönerken dövme yaptırır mısın? Buradan bir hatıra...”

“Sanmıyorum,” dedim.

Yan masadakilerin meraklı sesleri üzerine dönüp baktık.

Biraz ilerideki elma ağacının altında bir grup genç toplan-

miştı. Birisi Rupert Brooke'u canlandırıyordu. Yüz yıl önce-
nin kıyafetlerini giyen birkaç kız, etrafında halka olmuştu.
Yüksek sesle şiir okuyorlardı.

"Sabahki anmayı tekrar ediyorlar sanırım. Yanlarına gide-
lim mi?" dedim.

"Biraz sonra gideriz."

"Romancılardan çok şairlere imrenirim," dedim.

"Neden?"

"Yaptıklarının büyüden farkı yok. Görünmeyen âlemin
diliyle konuşurlar, büyücüler gibi."

Bütün masalar o tarafa bakıyordu. Şiir okuyan gençler bir
girdap yaratmıştı. Meyve bahçesindeki her şeyi çekebilecek
güçteydiler.

"Dövme yaptırsaydın, neyi tercih ederdin?" diye sordu
Feruzeh.

"Buradaki hayatımın tasviri ne olur, bilmem ki..." dedim.

"Buraya gelen kişi ile geri dönen kişi aynı mı?"

"Geldiğimde ölüm büyük ihtimaldi," dedim. "Şimdi can-
lanmaya başlayan bir dal gibiyim."

"Aradığın şey basit."

"Öyle mi?"

"Yeniden dirilen Anka Kuşu," dedi.

Genç kızların ortasında Rupert Brooke'u canlandıran gen-
ci gösterdim.

"Efsanelerin ölümsüz kuşu işte orada. Yüzyıl sonra bile şi-
irleri okunan bir şair," dedim.

"Kalabalık artıyor," dedi Feruzeh.

Okyanusun ortasındaki dev bir girdaba kapılan gemiler
gibi herkes gençlerin yanına gidiyordu.

"Ben küçükken köyümüzde yaşlı bir adam vardı, ilk döv-
meyi onda görmüştüm," dedim.

"Ne dövmesiydi?"

"Boz ayı."

“Boz ayı mı?”

“Anlatmadım mı sana?”

“Hayır.”

“Dönerken, çayırılık yolunda anlatırım,” dedim.

Hikâye anlatma arzusu sevgimin işaretiydi. Hikâye bulmak kolaydı, ben hangi kelimelerle anlatacağımı dert ederdim.

“Şimdi bir oyun oynayalım mı?” dedi Feruzeh.

“Ailece oyunlara meraklısınız galiba,” dedim.

Güldü.

“Evet, ‘tek dilek’ oynayalım,” dedi.

“Pekâlâ.”

“Benden bir şey iste. Dileğin yaman zor görünmeli ama mümkün olmalı. Bu kurala dikkat et.”

“Sen başla, nasıl olduğunu anlayayım,” dedim.

Biraz düşündü.

“Bir roman yazacaksın ve içinde çello sütleri geçecek...” dedi.

“Evet...” Sözün devamını getirmesini bekledim.

“O romana bizim aramızda geçen bir cümleyi ekleyeceksin ve bunu sadece ikimiz bileceğiz.”

“Hem mümkün, hem de zor bir ihtimal,” dedim. “Roman yazarım, ama çello sütlerinden söz edebilir miyim, bilmiyorum.”

“Şimdi sıra sende,” dedi.

Duraksamadan, “Bu bahçeye ortak olacaksın,” dedim.

“Ne?”

“Birkaç yıl önce buraya bina yapacaklarmış, son anda engellenmiş. Mal sahibi, böyle bir tehlikeyi önlemek için şimdi toprağı küçük parçalar halinde halka satmayı düşünüyor. Böylece meyve bahçesine kimse dokunamayacak.”

“Herkesin ama hiç kimsenin olan bir bahçe... Güzel fikir.”

“Biz de seninle şu oturduğumuz köşeyi alalım, ne dersin?” dedim.

Gülümsedi.

“İçimden bir ses sana güvenmemi söylüyor,” dedi.

“İstersen gözlerin kapalı uçuruma atla, ben seni mutlaka tutarım,” dedim.

Feruzeh biraz bekledi.

“Peki paran var mı? Benim yok,” dedi.

“Benim de yok,” dedim.

“Ne yapacağız?”

“Bankadan kredi çekeriz.”

“Hey devrimci,” dedi, “Bankaya borçlanarak bu düzene bağlanacağız.”

“Bağlanalım,” dedim, “Ama bu düzene değil...”

Birlikte güldük.

“Kelimelere başka anlamlar yüklemeyi seviyorsun,” dedi.

“Bir güle, gülden başka anlamlar yükleyenler kadar masumum,” dedim. “Senin gibi.”

Tebessüm etti.

“Kitabımın arasında kurutulmuş bir gül var, şiir okuyan gençlere verelim,” dedi.

Yanımızda oynayan çocuklar kollarını iki yana açtılar, girdabin içinde döne döne gittiler. Gençlerin etrafındaki kalabalığa karıştılar.

“Tesadüf,” dedim, “Sonbaharda kız kardeşimle geldiğimizde de bu çocuklar buradaydı.”

“Çocukların seveceği bir yer burası.”

“Feruzeh...” dedim.

“Evet...”

“Senin de kız kardeşin vardı değil mi? Söz ettiğini hatırlıyorum.”

“Bir ikizim var,” dedi.

Başını öbür tarafa çevirdi.

“İkiz mi?” dedim. “Annenin doğum gününde görmedim onu.”

“İngiltere’de yaşamıyor.”

Çayımдан bir yudum aldım.

“O da mı Juliette Binoche’a benziyor?” dedim.

Feruzeh bana baktı.

Öne doğru eğildi. Yüzüme yaklaştı.

“Ben senin yanında günahlarımı temizliyorum,” dedi.

Juliette Binoche gibi dudaklarında hem tebessüm hem keder vardı.

“Günahlarımızdan mı söz edelim bugün?” dedim.

“Hayır, günahlar hakkında konuşmak için fazlasıyla güzel bir gün,” dedi.

Yavaşça geri çekildi. Geniş sandalyesine gömüldü.

Üstümüzdeki elma ağacından birkaç çiçek döküldü.

Cebimden gül desenli aynayı çıkardım. Eskiden bu aynada geçmişî görürdüm, bu sefer geleceğı gördüm.

“Bu artık sana ait,” dedim.

Feruzeh çekinerek aldı.

“Babanın aynası değil mi? Senin için değerli,” dedi.

“O yüzden veriyorum,” dedim.

Aynayı yüzüne yaklaştırdı. Kimsenin bilmediğı bir kuyuya düşer gibi, gizli bir hayatın sırtına erer gibi baktı.

Sonra aynayı eliyle kapattı.

Pençeyüzlü Kadın

Masumların Taşıdığı Yük

Tatar fotoğrafçı daha buralarda yokken Haymana Ovası'nda kurtlar, tilkiler ve bir boz ayı dolaşırdı. Serin duvarlı evler, uluyacakları zamanı bekleyen köpekler ve gelinlerin yalnız bıraktığı pınar, akşamları dolunaya sarınarak yatardı. Ekmek az olur, ölüm sık görülür ve aşk bazen yaralı bir su gibi kanlı akardı.

Her yanın yeşillendiği o günlerin birinde Pençeyüzlü kadının ikiz kızları tepenin ardında iki ayı yavrusu bulunca köye bir canlılık geldi. Ayı yavrularını yalla beslediler ve meraklı çocukların gazabından korudular. Geceleri köpeklerin havlamaları çoğalınca, anne ayının köyün etrafında dolaştığını anladılar. Pençeyüzlü kadın yavruların bırakılmasını istedi. İkiz kızlar ağladı. Bir sabah birlikte tepeye çıktılar ve yavru ayıları bırakıp, masumca uzaklaşmalarına baktılar. Üzerinden sadece bir gece geçti. Yavrulardan birinin, boynuna ip bağlanmış halde çocukların elinde sürüklendiğini gördüler. Kimse ne olduğunu anlayamadan diğer yavruyu dere içinde köpekler parçaladı.

İkiz kızlar daha çok ağladı. O günden sonra çocuklarla oy-

namadılar. Pençeyüzlü kadın, köyün azgın çocuklarını tepenin ardına kadar kovaladı. Çocuklar dere içlerinde ve çalıların arasında izlerini kaybettirirken, boz renkli bir ayının kayıp yavrularını aradığını bilmiyorlardı. Boz ayı günlerdir kekik ve yavşan kokularında dolanıyor, yamaçlardan çıkıp soluk soluğa kayaların ardına bakıyordu. Yavrularını arayan bir annenin tek gecesi, bir ömrün azabından daha uzundu. Boz ayı önüne gelen her şeye hiddetle saldırıyor, parçaladığı tilki ve kurtların leşlerini ortada bırakıyordu.

Sessizce saklanan çocuklar aniden boz ayıyı görünce tepeye koştular ve Pençeyüzlü kadınla burun buruna geldiler. Pençeyüzlü kadın eline uzun bir dal alıp çocuklara perde oldu. Önce bir taş attı boz ayıya, sonra elindeki dalı ileri doğru salladı. Etrafta yavrularının kokusunu duyan boz ayı kükredi, acısı en uzak tepelerde yankılanıp geri döndü. Aşağıdan köpeklerin sesi yaklaşıyordu. Pençeyüzlü kadın seslerin geldiği yöne bakarken, boz ayının darbesiyle kayaların üzerine savruldu. Silah sesleri duyuldu, köpekler iyice yaklaştı. Boz ayı hızla uzaklaşıp gözden kayboldu. Köylüler dere içindeki kan izlerini görünce boz ayıyı vurduklarını düşündüler, ama etrafta iki kurdun leşini bulunca tereddüde düştüler. Boz ayının, öldürdüğü kurtları yemeden ortada bırakacak kadar büyük olan acısından ürktüler.

Pençeyüzlü kadının adı o güne kadar Saadet'ti. Eskiden aynaların önünde saçlarını örer, su gibi güzel olan yüzüne bakardı. Sonra devran döndü, hayat geçti. Boz ayının saldırısında yüzü yaralanan Saadet kadın bir daha aynaların önüne oturmadi. Ömür boyu böyle yaşamak, iki ayı yavrusunun diyetiydi ona. Masumlar bazen günahkârların yükünü taşırdı.

Saadet kadın uzaktaki Ankara şehrinde doğmuştu. Yüzbaşı olan babası Birinci Dünya Savaşı'nı ve Yunan Harbi'ni geçene kadar o büyüdü, genç bir kadın oldu. Babası döndüğünde yanında İstanbullu bir çavuş vardı. Saadet kadın İs-

tanbullu çavuşla evlendi, ama zaman nehri sadece Haymana Ovası'nda değil şehirde de bulanık akardı.

İstanbullu çavuş savaştan kalma cesetlerin ve kâbusların mirasıyla meyhanelere dadandı, kavga etti, berduşların iflah olmaz yalnızlığına yakalandı. Bir gece karısını karanlık sokaklardan geçirip eski bir konağa götürdü. Sarhoşların âlemine düştüğünü anlayan Saadet kadın bir an tereddüt etmeden pencereye koştu, çalıların üstüne atladı ve sabaha kadar bir kuytuda saklandı. Ertesi gün babasının evine gitti.

İstanbullu çavuş bir zamanlar komutanı olan yüzbaşının kapısına dayandı, karısını istedi. Her gece mahalleyi ayağa kaldırdı. Bütün sınırlar bitmiş, hayat artık bir uçurumun kıyısına gelmişti. Gözyaşlarını çoktan tüketen İstanbullu çavuş eve girip kurşun yağdırdığı gece hiç ağlamadı. Yüzbaşı ve karısı öldü, Saadet kadın yaralandı. İstanbullu çavuş kayıplara karıştı. Bütün kadınların ortak bir kaderi vardı ve her kadın bu kaderden kendi payına düşeni alırdı. Saadet kadın, babasının sözünü ettiği köye gitmeye, Haymana Ovası'ndaki yalnızlık içinde izini kaybettirmeye karar verdi. Şairin dediği gibi:

Tuza sormayın bilmez toprağa sormayın görmez

Kadınlar ilk ağlayandı

Çıplak ellerinde bir ayna bir de bıçak

Suya sormayın bilmez yaprağa sormayın görmez

Kadınlar ilk ağlayandı

Saadet kadının babası Yunan Harbi sırasında Haymana Ovası'nda bir gece yaralanmış, birliğini kaybetmişti. İhtiyar Os altmış yaşındaydı o zaman, köyün yakınında gördüğü yüzbaşmayı gizlice eve taşıdı. Üç gün sonra ayağa kalkan yüzbaşı, yaralı halde karanlığa daldı, silah seslerini izledi ve kendi askerlerini bularak yeniden savaşa katıldı. Savaş bitip ailesinin

yanına döndüğünde ihtiyar Os'un ona hediye ettiği tütün tabakasını herkese madalyasıyla birlikte gösterdi. Yıllar sonra bir felaketin yaklaştığını hissedince kızına tütün tabakasını verdi ve gidecek yeri kalmadığında Haymana Ovası'nda ihtiyar Os'u bulmasını söyledi. Saadet kadın hamile ve perişan halde köye ulaştığında ihtiyar Os onu bağrına bastı, savaşta bütün ova kan içindeyken ağladığından daha fazla ağladı.

Bir ay sonra ikiz doğuran Saadet kadının en yakın dostları Kewê ile Asya oldu. Yalnız yaşayan Asya, geceleri mezarlıkta şarkı söyler, sonra gelip Saadet kadının kızlarına bakardı. Bazen kızları da mezarlığa götürüp orada oynar, başlarına mezarlık otlarından taçlar takardı.

Asya, Saadet kadına Kürtçe öğretti ve ondan Türkçe öğrendi. Saadet kadının anlattığı otomobili, gramofonu ve telefonu dinlerken, güneşin yedi rengi olduğuna inanmakta zorluk çekti. Gökkuşağına birlikte baktıkları bir gün buna aklı yattı. Tarihin ölümlerle dolu bir kitap olduğunu düşündü ve bu ovadaki yeni savaşın ne zaman başlayacağını sordu. Saadet kadın, konuştuklarının sır olarak kalmasını, kimseye anlatmamasını tembihledi. "Şehirde yaşayan insanlar birbirini tanımaz," dedi. Asya korktu. "Neden?" diye sordu. "Şehir çok büyük." Asya zihninde şehri canlandırmaya çalıştı ama başaramadı. "Öyleyse niye orada yaşıyorlar?" Şehirdekilerin kömür denen siyah bir taşla ısındıklarını duyunca, "Taş nasıl yanar ki?" dedi. Şehirlerin uzağa gitmek olduğunu düşündü, oysa köyde uzaklık sana gelirdi.

Asya, Saadet kadına, baharda toplu halde inen kargaların sert kışı haber verdiğini öğretti. Çocukların rahat uyuması için sivrisineklere karşı en iyi çare tezek dumanıydı. Gökkuşağı çıktığında tilkilerin düğünü olur, gökkuşağının üstünden atlayan çocuklar istedikleri cinsiyete geçerdi. Sevmek kısmet, ayrılık sabır, ölüm sınav, ümit ise tek çareydi. Bunları dinleyen Saadet kadın, köydeki dünya ile şehirdeki dün-

yanın farkını yavaş yavaş öğrendi. Biri içe doğru, ötekiye dışa doğru genişlerdi.

Asya konuşurken bazen durur, dışarıdaki kırmızı rüzgân dinler, Ferman aniden gelecek diye ümit ederdi. Uzaklardan bir işaret çanı duymuş gibi kalkıp evi temizler, yıkanmış örtüler sererdi. Ertesi gün güzel bir rüyayla uyandığında, pınar başındaki gelinlere yakında murada ereceğini söylerdi. Sevmeyeni yok, üzüleni çoktu. Ona yakılmış türküler dilden dile dolaşırken o, yarım kalmış mutluluğuna sahip çıkardı. Tanrının herkese böyle bir aşk nasip etmesini, ama kade-rinin başka türlü olmasını dilerdi. Bazen baygınlık geçirir, “Bir çocuğum olacak,” diye sayıklardı. Genç kızlar ağbilerin adına, Asya ise ölen babasının başı üstüne yemin ederdi. Herkesin sözüne inanmaz, boz ayıdan bir süre ses çıkmadığında Ferman’ın onu öldürdüğü söylentisine kulak asmazdı. “Yavruları ölen bir anne artık yetimdir, Ferman yetim bir ayıya el sürmez,” derdi. Bir mevsim sonra hikâye tersine döner, köylüler bu sefer boz ayının Ferman’ı öldürdüğü haberini kulaktan kulağa fısıldardı.

Saadet kadının Asya’dan öğrendiği en iyi şey onun gibi bayılmak ve aklının baş edemediği sıkıntıları hafifletmek oldu. Yoksa bu hayata katlanamazdı. Baş dönerken derin nefes alır; boynu, sırtı, karnı ter içinde kalırdı. Bir gece öyle yatar, ertesi sabah rahatlamış halde kapıya erken çıkardı. Yüzünü doğmakta olan güneşe verirdi. Kuşlara yem atar, yetim çocukları tozlu saçlarından öperdi. Sesi güzeldi, şehir şarkıları söylerdi kendi kendine. Köyde doğup köyde büyümüş gibi yaşamaya gayret eder, sadece uzun süren kış aylarında bunalırdı. Bunaltı ona şehri hatırlatır, bir gün buraları bırakıp gitmekten korkardı. Boz ayının saldırısında yaralanıp adı Pençeyüzlü kadın olana dek bu korkusundan kurtulamadı.

Brani Tawo**Soğuk Mevsimin Başlangıcı**

Üç gece boyunca en güzel uykulara daldım. Kendimi küçük bir bebek kadar mutlu hissettim. İyi hayallerle gözlerimi yumdum, aynı hayallerle uyandım.

Ama uzun sürmedi.

İki gündür uykuya, o karanlık gölün dibine yine dalamıyorum.

Bugün de gece yarısı oldu.

Dinlediğim şeyi dinleyememek, gördüğüm şeyi görememek benim cezamdı uyuyamadığım zaman. Okuduğum şeyi de anlamazdım. *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* adlı romanın birkaç sayfası kalmıştı. Televizyonu kapattıktan sonra kitabı elime aldım. Ama satırları, paragrafları, sayfaları anlamadım, her defasında başladığım yere geri döndüm.

Sonunda pes ettim.

Günlerdir kaynatıp içtiğim ıhlamur çayını bir daha ısıttım.

Raftan bir resimli roman aldım. Yatağımın başucuna bıraktım.

CD çaları açtım.

Bir flüt sesi başladı. Usulca inleyen nağmeler uzak bir bahçeden gelir gibiydi.

Bir bardak çay doldurdum.

“O”nun benden istediği bedel ne olabilir? Uyuyamadığım zamanlarda *insomnia* illetine “o” der, adını kendi kendime bile anmazdım. Yurdumdan ayrıldım yetmedi, kanım aktı, kemiklerim kırıldı, annemden babamdan uzağa dıştım.

Ama “o” insaf etmedi, beni takatsiz dışürmek için yine geldi.

Başımın ağrısı artıyordu.

Baş ağrısı yoksulluğa benzer, çaresiz bırakırdı insanı.

Dünden beri aldığım dört uyku hapının faydası olmadı. Ne uyku yaklaştı yanıma ne de ağrım azaldı.

ayımı bitirdim.

Elimdeki resimli romanı daha ikinci sayfasında bıraktım. Işığı kapatıp yatağa girdim. Yorganı kafama çektim.

Uyku gölü işte oradaydı.

Karanlık suya baktım. Bir uçurumun üstünden bıraktım kendimi. Ama boşlukta asılı kaldım. Karanlık uyku gölüne dışüp yok olamadım.

Suyun dibine dalmayı, bir daha yüzeye çıkmamayı arzuladım.

Ruhumuzda gizli olan ölüm sevgisinin buna benzediğini dışündüm.

İki ya da üç gün uyuyamamaktan değil, daha kötüsünden korkardım. Eskiden olduğu gibi.

Gözlerim kapalı ama zihnim açık halde saatlerce öyle kaldım.

Bazen sokaktan gelen sesleri, bazen flüt ezgilerini fark ederken, sonra onları kaybettim. Ne olduğunu bir dakika sonra hatırlamadığım sonsuz dışünceler arasında dolandım.

Sabah saat onda yorganı başımın üstünden çektiğimde, gözlerim yarılmak üzereydi.

Bir saniye bile uyuyamamıştım.

Göz kapaklarım ağrıyor, etrafı bulanık görüyordum.

Duş aldım.

Çay için ısıtıcıya su koydum.

Pencereye gidip dışarıdaki yağmura baktım. Gece mi başlamıştı yağmur, sabah mı? Hatırlayamadım.

Cep telefonum dün değil önceki günden beri kapalıydı.

Uyku, kutsal hazine odamdı benim. Orada kimsenin telefonuyla rahatsız edilmemeliydim.

Telefonu açtığımda yazılı mesajları gördüm. İkisi Feruzeh'tendi. "Neredesin?" diyordu. "Beni ara," diyordu.

Bıraktığı üç sesli mesajı dinledim.

İran'a gitmek üzere olduğunu söylüyordu. Kız kardeşi İran'da yaşıyormuş, rahatsızlanmış. Hemen yola çıkması gerekiyormuş.

En son mesajı havaalanından bırakmıştı. Sadece "Brani Tawo" diyerek adımı tekrarlıyordu. Kalkmakta olan uçakların anonsları duyuluyordu arkadan.

Birkaç kez aradım. Telefonu kapalıydı.

Evlerine gitmeliydim.

Taksi çağırsam cebimdeki bozuk para yetmezdi.

Böyle zamanlarda şu duvarı kafamla yıkmak gelirdi içimden.

Bisiklete bindim. Yağmurun altında deliler gibi pedal çevirdim. Nehir kıyısında bir kez yere düştüm. Genç bir çift kalkmama yardım etti. Bisikletin atan zincirini yerine taktım. Sürmeye devam ettim.

Feruzehlerin evine vardığımda yağmur her yanıma işlemişti. Atletim bile ıslanmıştı.

Zile basıp bekledim.

Yine bastım.

Pencereye baktım, perdeler kapalıydı.

Kapıya vurdum. Açan olmadı.

Perdeler hiç kıpırdamadı.

Tanıdık biri geçecekmiş gibi etrafa baktım. Sokakta kim-seler yoktu.

Azita Hanım ve Tina, İran'a gitmiş olamazlardı. Feruzeh mesajında öyle bir şey söylemiyordu.

Bisikletimi duvara yasladım. Sokağın karşı tarafındaki bakkala gittim. Bir kalem ve kâğıt rica ettim. Kısa bir not yazıp telefon numaramı ekledim. Kâğıdı götürüp kapıdaki mektup deliğinden içeri attım.

Eve döndüklerinde beni mutlaka ararlardı.

Duvara yasladığım bisikleti yerinde göremedim.

İleriye baktım. İki kişi bisikletleriyle gidiyordu. Gözlerim yağmurdan ve uykusuzluktan bulanık görüyordu. Ama bisikletlerden birinin benim olduğuna emindim. Yoksullar böyle zamanlarda emin olmak zorundaydı.

Koşmaya başladım ve arkalarından seslendim.

Durup bana baktılar.

Ergenlik çağında iki gençti. Birisi orta parmağıyla bir işaret yaptı. Diğeri, "Siktir ÷lkene git!" diye bağırdı.

Burada fazlalık bir yabancı olduğumu hemen anlamışlardı.

Bir ara sokağa girdiler.

Sokağın başına kadar koştum.

Kimseyi göremedim.

Belanın biri gelince, diğeri arkasından s÷k÷n edermiş. Bug÷n benim bela gün÷md÷.

Uykusuzluk zamanlarında içime şiddet dolardı. Acımı bu iki gençten çıkarabilirdim.

Eve sahipsiz köpekler gibi sıırıslıkam vardığımdayor-gunluktan, soğuktan ve uykusuzluktan bayılmak üzereydim. Hemen duşaya girdim. Ellerim öyle üş÷m÷şt÷ ki düşün musluğunu zor açtım. Uzun süre sıcak suyun altında kaldım.

İçimin titremesi geçmedi. Üst÷me bir kazak giyip yatağaya girdim.

Telefonu aldım, Feruzeh'in sesini duymak istedim.

Mesajlarında, "Telefonun dünden beri kapalı, hasta mısın yoksa?" diyordu. "Evinin yerini bilsem gelirdim," diyordu.

Aynı mesajları defalarca dinledim.

Sonunda kendimi, havaalanından beni ararken sürekli "Brani Tawo" diyen Feruzeh'in yerinde hissettim.

Çok eskiden Doğulu bir üstad, bütün gece bir kelebeğin hikâyesini yazdıktan sonra kendini o kelebek sanmıştı da sabaha kadar mum ışığı altında oturup yazan üstadın uykusuzluğuna üzölmüşü.

Ben de İran'a gitmekte olan ve son saatlerinde sürekli bana ulaşmaya çalışan Feruzeh'in çaresizliği ve korkusu içinde buldum kendimi. Hem onun için, hem de onun merak ettiği kendim için üzöldüm.

Numarasını aradım, telefonu hâlâ kapalıydı.

Yazılı bir mesaj gönderdim.

Yatağımın üstünde çatı penceresi vardı. Bulutların kapladığı gökyüzüne baktım. Açık gecelerde, ay ışığını ve yıldızları görebiliyordum yattığım yerden.

Üç gündür uyku beklemekten ağrıyan gözlerimi bir dakikalığına kapattım.

Uyku evimin anahtarı kırıktı. Kapısının ne zaman açılıp ne zaman kapanacağı belli olmazdı.

Gözlerimi biraz sonra tekrar araladım.

Duvardaki saati fark edince, tam on iki saattir uyuduğumu anladım.

Sanki bir anlık zaman içinde geçmişti bütün gece.

Yataktan fırladım.

Telefonumu nereye koyduğumu hatırlayamadım.

Yere düşmüş, yatağın altına girmişti.

Birkaç mesaj vardı. Hiçbiri beklediğim kişilerden değildi. Sabah olmak üzereydi.

Feruzeh'i bir daha aradım. Ulaşılamıyordu.

Dünden beri bir şey yememiştim.

Acıktığımı hissettim.

Çay suyu koydum.

Bayat ekmeğe yağ ve reçel sürüp kahvaltı yaptım.

Televizyonda haberleri izledim.

Somali'nin başkenti Mogadişu'da günlerdir yaşanan çatışmaları, Türkiye'de yeni cumhurbaşkanı seçimindeki olayları ve Irak'ta İngiliz askerleri tarafından işkenceyle öldürülen bir adamın fotoğrafını veren haberler iki gün önce olsaydı meraklanırdım.

İşkencede öldürülen Iraklı kadar bu dünyadan kopmuş hissediyordum kendimi.

İki tane ağır kesici içtim.

Evden çıkmadan önce dinlediğim son haberde, Kent bölgesinde depresyon olduğu söyleniyordu.

Mesai saati başlarken tercümanlık ofisine uğradım. Türk bir arkadaşımın borç para, İranlı bir tercümandan Farsça-İngilizce Sözlük aldım.

Yorgun görüldüğümü söylediler. İşlerin giderek azalmasından şikâyet ettiler. Haftaya birlikte sinemaya gitmek üzere sözleştik.

Bugün yağmur yoktu.

Alışveriş merkezinin yanındaki altgeçitten geçerken, yarım kalmış duvar yazısını gördüm. Geçen hafta gençlerin birbirlerinin sırtına çıkarak yüksek duvara yazmaya çalıştığı grafiti eksik kalmıştı. "Şiir sanatı" diye yazmış, gerisini getirememişlerdi. Son iki harfin rengi solgundu, gençlerin boyası bitmiş olmalıydı.

Şiir sanatı. Yıllar önce iç savaş zamanında bir gecekondu evinde toplanmıştık. İçimizden biri, "Savaş koşullarında devrimcilerin ömrü kısa olur," demişti. Kısa bir ömre ne sığdırabilirdik? Herkes hayalini söylemişti. Benim hayalim bir şiir kitabımın çıkması ve ardından asılacak afişlerde masum

bakışlı bir resmimin yer almasıydı. Savaşta ölen Lorca gibi. Ama ne şiirlerimi kitap haline getirmeyi ne de ölmeyi beceirebildim.

Feruzeh'in çalıştığı BatıCephesi antika dükkânına kadar yürüdüm.

Stella'yla konuşmalı, Azita Hanım'ın telefon numarasını almalıydım.

Antika dükkânı daha açılmamıştı.

Yan taraftaki kafeye girdim.

Bir kahve içtim. Masadaki bulvar gazetelerini okudum.

Öğle vakti yaklaşırken Stella hâlâ ortalıkta yoktu.

Kafede çalışanlara sordum. Antikacının dün de kapalı olduğunu söylediler.

Bir çıkış yolu düşünürken, bu küçük şehirde geçen hafta hayatıma giren herkesin bir anda yok olduğunu fark ettim.

Bir kâğıda kısa bir not yazıp, antika dükkânının mektup kutusuna attım.

Cadde boyunca yürüdüm. Havuzun yanından ve büyük parktan geçtim.

Şehir merkezindeki pazar yerini dolaşım.

Tezgâhlarda satılan yiyeceklere göz attım, renk renk takıları inceledim, ikinci el kitapları karıştırdım. Her tezgâhta, satıcıların yüzüne dikkatlice baktım.

Elimdeki cep telefonundaydı aklım. Feruzeh her an arayabilirdi.

Nehir kıyısına gittim. Jesus Green Park'ta çimenlere yayılmış kalabalığa karışım.

Bütün öğleden sonrayı parktaki insanların arasında dolaşarak geçirdim. Mangal yapanlar, voleybol oynayanlar, öpüşenler, kahkaha atanlar, güneşlenenler ve kitap okuyanlar mutluydular.

Tanıdıklar gördüm, ama ihtiyacım olan hiçbir yüze rastlamadım.

Bir erguvan ağacının altına oturdum. Başımı kaldırıp ağacın pembe çiçeklerine baktım.

Şimdi burada, güneşin koynunda uyusam sonsuz olurdu dünya.

Belki uyandığımda Feruzeh'in sesini duyardım. Günahlarımızdan değil umutlarımızdan söz ederdik. Boynumuzun hafif yan duruşuna, ince uzun parmaklarımıza ve erguvanlara bakardık.

Telefonum çaldı. Heyecanla açtım.

Arayan bir arkadaşımды.

Zayıf kalbim biraz daha zayıfladı.

Ne yapacağımı bilemez halde nehir kıyısında yürüdüm. Geri dönüp aynı kıyı boyunca sandalları izledim.

Feruzehlerin evine gittim.

Perdeler hâlâ kapalıydı.

Zile bastım. Kapıya vurdum.

Dün bisikletimi yasladığım duvarın dibine oturdum.

Gözlerimi kapatıp başımı geriye attım. Güneş alnımdan boynuma doğru sıcak bir su gibi aktı.

Önümünden geçen çocukların sesini duydum.

Bir bisikletin zili çaldı. Bir kız telefonla konuşarak geçti.

Sonra uzun bir sessizlik oldu.

İçimden bir dilek tutup gözlerimi açtım. Ama etrafta istediğim hiç kimseyi göremedim.

Dün yağmurda üşüyerek döndüğüm yolu ağır ağır yürüdüm.

Uykum vardı.

Uykusuz kaldığım gecelerden sonra tekrar uyumaya başladığımda, intikam etkisi ortaya çıkardı. Gündüz bile gözlerim kapanırdı.

Gözlerim şimdi bulanık görüyor, başım dönüyordu.

Dalgın yürüyüşümden beni sarhoş sananlar oldu.

Trafik lambasına bakmadan karşıya geçerken bir sürücü

küfretti, "Ayyaş!" diye bağırdı.

Feruzeh'le ilk buluştuğumuz Fort St. George pubına geldiğimde güneş batmıştı.

Dışarıda bir masaya oturdum.

Büyük masanın öbür ucundaki iki hanımdan sigara rica ettim.

Bu yaşa kadar sigara içmeye alışmamıştım. Acemiliğim belli olmasın diye yüzümü öbür tarafa çevirdim. Dumandan öksürürken, ağzımı elimle kapattım.

Pubın önündeki büyük park, yetim kalmış ağaçlarıyla alabildiğine uzuyordu. Bir zamanlar veba salgınında ölenlerin gömüldüğü yeşil çimenler şimdi dingindi. Karşı taraftaki evlerin ışıkları, bir dağın ardındaki yıldızlar kadar uzak görünüyordu.

Sarhoşlar gibi bağırmak istedim.

"İyi akşamlar," diyerek masadan kalktım.

Gördüğüm her bisiklete kendi bisikletimmiş gibi baktım.

Bakkaldan alışveriş yaptım.

Eve vardığımda artık dermanım tükenmişti.

Yarım ekmeğin arasına peynir ve domates koydum. Karnımı doyurdum.

Ihlamur içtim.

Televizyon hâlâ İngiliz askerlerin işkenceyle öldürdüğü Iraklı adamdan söz ediyordu.

Sonraki haber depremle ilgiliydi.

Televizyonu ve ışığı kapatıp yatağa girdim.

Uyku evimin kapısı açık mıydı bilmiyordum. Gecelerimin kaderi, kırık bir anahtara bağlıydı.

Geçen hafta kitap falımda çıkan şiiri düşündüm.

Feruzeh'in benim için Farsçadan İngilizceye çevirdiği dizeleri hatırladım: "Soğuk mevsimin başlangıcına inanalım."

Zaman geçti.

Yatağın içinde sağa döndüm olmadı, sola döndüm olmadı.

Soğuk mevsimin başlangıcından söz eden kelimeleri tekrar ede ede bir girdaba kapıldığımı anladım.

Gözlerimi açtım.

Başucumdaki Farsça-İngilizce sözlüğü aldım.

Yataktan kalkıp lambayı yakmaya gerek duymadım. Üstümdeki çatı penceresinden gelen ay ışığı yeterdi.

Ay ışığının altında sözlüğün sayfalarını karıştırdım.

Kendimi dokuz yaşındaki Bach gibi hissettim.

Bach, annesini ve babasını küçük yaşta kaybetmişti. Ağbisinin yanında kalıyor, ondan müzik dersleri alıyordu. Ağbisi bazı müzik notlarını sakınıyor, dolaba kilitliyordu. Bach geceleri herkesin uyumasını bekledikten sonra yataktan sessizce çıkıyordu. İnce elini dolabın parmaklıkları arasından geçirerek notları alıyor, sabaha kadar ay ışığı altında okuyup, başka kâğıtlara geçiriyordu.

Bach'ın ay ışığı notları kadar kıymetliydi elimdeki sözlük.

Feruzeh'in diline ve nefesine değen kelimelerin Farsça karşılığını arıyordum. Soğuk mevsimin başlangıcına inanan sözleri görmek istiyordum.

“İman beyaverim be agazê faslê serd.”

Deniz

Aynalar Ülkesi

Küçükken, köyünü terk eden sadakatsiz yetişkinler gibi olmaktan korkardım. Ardına bakmadan çekip gidenler, çocukluklarını yüzüstü bırakırlardı. Köylüler bunun kaderden doğduğunu söyler, boyun bükerti. Ben Hatip dayımın kaderinin ne olduğunu, yaz kış radyosunda neden tanıdık olmayan hüzünler taşıdığını merak ederdim. Radyodaki sesleri dinlerken bir aynanın içindeki başka bir dünyaya geçtiğimi sanırdım. Annemin anlattığı masalda başka dünyaya geçen bir adam cinlerin ve hutların arasında bin bir ölüm atlatır, geri dönerdi. Bense bazen dönememekten korkardım. Sonra büyülenmiş halde köyün içine çıktığımda, etrafıma toplanan çocuklara radyodan duyduğum hikâyeleri anlatırdım. Uzak diyarlardan gelmiş bir yolcu, kimsenin tanımadığı bir yabancıydım. Beni dinleyen çocuklar bu hayattan bıkmış yetimler kadar kararlı bir halde hep beraber bir gün uzaklara gitmeye yemin ederlerdi. Aynı dalın çiçeğiydik biz, ben de onların yeminine uyardım.

Duyduğum her kelimayı aklımda tutmaya, öğrendiğim hikâyeleri başkalarına anlatmaya o zaman başladım. Ama nefes almadan beni dinleyen çocuklar sabretmeyi bilmezdi.

Adam: "Kalbimden geçenleri hiçbir zaman dile dökemeyeceğim Madam."

Kadın: "Neden?"

Adam: "Sonu imkânsız olan sözler ikimizi de yaralar."

Kadın: "Bir imkân bulunur belki."

Adam: "Söyleyeceklerimi bilseniz böyle demezdiniz."

Kalabalık insanların sesleri gelir, bir motorun ısılgı duyulur.

Kadın: "Tren birazdan kalkacak."

(Tren ne? / Ne bileyim, radyodan duydum. / Sen Türkçeyi tam anlamazsın oğlum, orada başka bir şey demiştir. / Ben Madam'ın dediği her şeyi doğru anladım. / Madam ne? / Kadının adı.)

Adam: "Buna benzer bir sahneyi hatırlıyorum, bir romandan."

Kadın: "Ne oluyor romanda?"

Adam: "Genç bir adam bir kadına âşık. Birlikte olmaları imkânsız. Yine de adam kadına, aklının korktuğu ama kalbinin istediği şeyi söylüyor."

Kadın: "Kadın ne yapıyor?"

Adam: "Bu değil, önemli olan romanın sonu."

Kadın: "Sonunda ne oluyor?"

Adam: "Kadın canına kıyıyor."

Kadın: "Demek ki seviyor."

Tren sesi duyulur.

(Tren, otobüsün büyüğü herhalde. / Bırakın anlatsın.)

Adam: "Seven herkes ölüyorsa, sizi bundan uzak tutmak isterim."

Kadın: "Bunun tek yolu susmak mıdır?"

Adam: "Aklımın korktuğu ama kalbimin istediği şey..."

Kadın: "Susun ve beni öpün."

Bir sessizlik olur.

Kadın: "Hep bu anı bekledim. Bir daha öpün beni."

Sessizlik olur.

(Öpüyor mu şimdi? / He. / Sessizlik biraz daha devam et-sin. / Tamam.)

Sessizlik devam eder.

Bir silah sesi duyulur.

Kalabalıktan çığlıklar yükselir.

Silah bir daha patlar.

Kadın: "Ah, bizim aşkımız o romandaki kadar bile sür-medi."

Adam: "Elimi tutun Madam, birlikte ölelim."

Bir ısıklık çalar, tren sesi yavaş yavaş uzaklaşır.

(Gidip kızlarla sessizlik oynayalım mı? / Haydi.)

Ben hikâye anlatırken bütün çocuklarla bir aynanın içinden geçer, sonra çaresiz geri dönerdik. Çocukların, Deniz adlı bir radyo kahramanına özendiği çağdı, aynanın içinde onunla karşılaşmayı ümit ederdik. Kalbimiz küt küt atar, nefesimiz daralırdı. Kırmızı rüzgârda Deniz'in el çırpıtığını duyar, meçhul gölgelerin peşine düşerdik. Yetişkinlerin ondan söz ederken namaz vaktini kaçırdıkları olurdu. Kadınların sesi kırıılır, erkekler sigara üstüne sigara içerdi. Biz sessizce aynanın içinde onun izini sürerdik.

Zayıf bir çocuktum, en büyük hayalim bir günlüğüne Deniz olabilmekti. Biz onu denizci sanır, dere de en hızlı yüzen kişiye Deniz adını verirdik. Var gücümle yüzerdim, ama nefesim yetmezdi. Kewê'den kalma tek odalı evimizde annem, babam ve dört kardeşimle yatarken, ertesi gün daha iyi yüzmeye umuduyla rüyaya dalar, uykuda ağırlık yapan yorgani baze çığlıkla üzerimden atardım. Annem uyanır, terli boynuma dokunur, saçlarını öperdi. "Uyu Brani Tawo, uyu" derdi usulca, ben onun "Deniz" dediğini sanırdım. Deniz olma yarışını kazanamadığım için üzülsem de mutsuzluk nedir bilmezdim. Herkesin kendine ait bir mutluluğu vardı köyde, mutsuzluk sadece kente bağlananların ruhuna sinerdi. Acı

ve hüznün başkaydı, onu bilirdik. Deniz bir asiymen biz onu denizci sanmaya devam eder, bütün dünya peşindeymen biz onun aynanın içinde yaşadığını herkesten gizledik.

Bir gün köye askerler ve takım elbiseli adamlar geldi. Hatip dayım, annem ve ben radyo başındaydık. Eski kavimlerden beri bu topraklarda adet olduğu üzere her odanın ortasına dikilen ahşap bir kiriş, evin damını taşırdı. Orta kirişi olmayan evler ak kirece bile boyansa yoksul sayılırdı. Kewê'nin otuz yıl önce oturduğu yerde şimdi annem kireşe yaslanmış, açık kapının dışındaki dünyaya bakıyordu. Kapının önünden silahlı bir adam geçti. "Bu kim?" dedim. Dayım, "jandarma," dedi. Sonra fötr şapkalı bir adam geçti. "Bu kim?" dedim. Dayım, "vergi memuru," dedi. Radyoda birkaç kişi aynı anda konuşuyordu. "Bunlar kim?" dedim. Dayım, "Ankaradakiler," dedi. Radyodaki sesler azaldı, dayım ve annem sessizleşti. "Peki biz kimiz?" diye sordum. İkisi birden bana baktı.

O gün radyo Deniz'in ve arkadaşlarının idam edildiği haberini verirken kulağım çınladı ve çocukluk çağımda ilk kez radyoyu yanlış anladığımı sandım. "Onu devlet öldürdü," dediler, "devlet kim?" dedim. Bunu ne zaman sorsam yer sarsıldı, gök gürledi. Devlet dersinde sınıfta kalmaya mahkûm her çocuk gibi Deniz'i ömür boyu kimsenin bilmediği aynalar içinde saklamam gerektiğini anladım. Şairin dediği gibi:

*Deniz'in uzaklardan yeni döndüğü gece
Bir kız karanlık bir ayna önünde saçlarını tarardı
Dışarıda atların soluğu radyo istasyonları ve
Yeni kesilmiş kamışların kokusu vardı
Kilitler eskimiş kapılar yaşlanmış
Saatlerin zili ısrarla
Saatlerin zili*

Kalplerdeki küfü haber vermek için çalardı
Kimse kalkmaz kimse koşmazdı pencerelere
O zaman Deniz'le beraber yola çıkıp bir seher vakti
Uykuya doymamış çocuklar da gitti aynalar ülkesine
Ve soğukta tek kalmış ağaçlar gibi yüreğimizi
Ayazlar dövdü
Ayazlar dövdü

Hatip dayımı bir daha görmedim. Heybesini anneme bıraktı ve köyden ayrıldı. Hikâyesini, yıllar sonra yaralı bir halde yattığım günlerde annemden dinledim.

Hatip dayım gençliğinde, Mangal Dağı'nın öbür tarafındaki köylerde çobanlık yapardı. Evlendikten üç ay sonra karısına bir gün yanlışlıkla "Zahide" diye seslenince, karısının kalbi kanlandı, "Kim bu Zahide?" diye yeri göğü inletti. Hamile kadın, az kalsın karnındaki çocuğu düşürecekti. Akıllı tutulan Hatip dayım, bu adın diline nasıl geldiğini bilemedi. Ne kendi ailesinde ne de çobanlık yaptığı bu köyde Zahide diye biri yoktu.

Ertesi gün koyun sürüsünü kıra çıkarırken, ekmek torbasını evde unuttu. Akşama kadar aç kaldı, bu yüzden sürüyü köye biraz erken getirdi. Eğer o gün erken dönmeseydi, otlak yerinden geçen bir Çingene kafilesiyle karşılaşacak ve kafiiledaki en güzel kızın adının Zahide olduğunu öğrenince kadere gücü yetmeyen ölüm mahkûmları gibi o an sevdalanacaktı. Evini barkını bırakıp Çingene kafilesine katılan Hatip dayım uzak köyler dolaştıktan yedi yıl sonra Zahide yüzünden çıkan bir kavgada bıçaklanarak ölecekti. Ama o gün otlaktan erken döndüğü için bunlar olmadı.

Hatip dayım, kaderinin yazısız kısmını yeni bir tabanca almak için yan köye gittiğinde öğrendi. Çingene kafilesi yan köye uğramış; gözleri kör, yaşlı bir Çingene fal açarken bunları anlatmış ve "Silah almaya gelecek olan çoban," diye-

rek Hatip dayımı tarif etmişti. Çingene, “Olmayan kader daha mı iyi, daha mı kötü?” diye sorunca, onu dinleyenler hep birlikte “Daha kötü” diye karşılık vermişti. Kör Çingene sigarasından bir nefes çekmek ve yaşlı gülüşüyle köylüleri küçümsemekle yetinmişti. Hatip dayım, hem Çingenelerin arasındaki Zahide adını hem de kendisine ait öteki kaderi öğrenince ürperdi. Dolunayın altında köye dönerken karısına bunları anlatmaya karar verdi, ama karısını evde bulamadı. Komşular “Hamile karnıyla evden kaçtı,” dediler. Sevmek herkese nasip olur, ama sevilme kaderin elindeydi. Hatip dayım o gece dolunaya doğru kurşun sıkarken asıl kaderinin şimdi başladığını anladı.

Çocuğunun kız mı oğlan mı olduğunu gece gündüz merak ederek ova köylerini ve uzak vadileri dolaştı. Yıllar geçtikçe kızının onu terk eden karısı gibi uzun boylu olduğunu düşündü, belki oğlu olmuştur diye, karşılaştığı kişilere kendisine benzeyen bir delikanlıyı tarif etti. “Yüzüme iyi bakın,” dedi köy meydanlarında, “Her insan bir göldür, bir de dolunay vurur onun yüzüne. Ben dolunayımı ararım.” Bazen neyin peşine düştüğünü bilemedi, yolda gördüğü Çingene kafilerine katılarak onlarla birlikte mevsimler geçirdi, dağlar aştı. Çingenelere kimseyi tarif etmedi, “Yüzüme bakın” demedi, sadece Zahide adını sordu. Ama hayat sonbahar rüzgârlarında bir ağaç gibi yaşlanırken dayım Zahide’yi de bulamadı. Sürekli tütün içti, tütün dumanıyla yüreğini dağladı. Yeni bir umuda, uykusuz bir çocuk kadar ihtiyaç duyduğu bir zamanda Haymana kahvehanelerinde Tatar fotoğrafçıya rastladı. Onun köylerde çektiği fotoğraflara bakarken, hayatının cama işlenmiş bir şahmeran resmi gibi yere düşüp parçalandığını anladı. Kaderleri bir ağacın yaprakları gibi benzerdi birbirine, Tatar ile dayım ova köylerini aynı nedenle dolaşmaktaydı.

Ben küçükken köye son kez geldiğinde dayımın yüzündeki kederi hatırlıyorum. Her sayfası çevrilip bitirilmiş ama

içinde ne olduğu anlaşılmamış bir din kitabı kadar kutsaldı hayat. Dayım o kitabın sayfaları arasında dolandı, inledi, sarardı. Son gün giderken anneme bıraktığı heybesinde eskimiş fotoğraflar ve bir fotoğraf makinesi vardı. Tatar fotoğrafçının bu makineyi dayıma ne zaman verdiğini annem de bilmiyor, ama makineyi iyi hatırlıyordu. Annem çocukluğunda Kewē'yle birlikte fotoğrafları çekilirken bu makineye dikkatle bakmış, içinde bir kaderin yaratıldığını ve o günden sonra önüne yeni bir hayat bahçesi açılacağını anlamıştı.

Yataktan kalktım.

Arayan var mı diye telefona baktım.

Duş aldım.

Televizyonun karşısında kahvaltı yaptım.

Hava güzeldi.

Dışarıdaki aydınlık, insanı  ağınıyordu.

Yıkanmış  amaşırlar arasından beyaz gömleğimi alıp  t ledim. Feruzeh'le ilk karşılaşmamızda üzerimde bu gömlek vardı.

Evden çıkarken duvarda asılı duran resme bakmadım.

Nehir yoluna indim.

Koşu yapanların ve nehirde kürek çekenlerin yanı sıra yürüdüm.

Kalabalık sokaklardan geçerek Wittgenstein'in yattığı mezarlığa vardım.

Giriş yolundaki evin penceresinde geçen haftaki yaşlı adamı gördüm. Dışarıyı seyrediyordu. Tebessüm ederek selam verdim.

Tam şimdi birisi arayacakmış gibi elimdeki telefona baktım.

Yaprakların hışırtıları altında yavaş yavaş dolandım.

Etrafta mezarıcıları göremedim. Yağmurda çalışıyor, güneşli havada dinleniyor muydu mezarıcılar?

Birkaç mezarın başında durup, ölümlerin hikâyelerini tahmin etmeye çalıştım.

Mezarlara vuran ağaç gölgeleri el falındaki çizgiler gibi ölümlerin hayatları hakkında işaretler veriyordu.

Kilisenin arka tarafından geçtim.

Wittgenstein'in mezarına geldim. Ölüm yıldönümünü hatırlayanlar, başucuna çiçek demetleri bırakmıştı.

Kuru toprağa oturdum.

Mezarın üzerindeki birkaç yaprağı temizledim. Yanımdaki su şişesinden su serptim.

Biri görse bütün günü burada geçirmeye niyetli olduğunu anlardı.

Güneş alnımı yakıyordu.

Çantamdan bir şiir kitabı çıkardım. Herhangi bir sayfayı açtım.

Çocukluğumda bir gün radyoda şiir okuyan bir adamın ağladığını hatırlıyorum. Şiir okurken ağlamamak gerektiğini o zaman anlamıştım.

Köy harmanında çocukların payı olurdu. Hasat kaldıran herkes çocuklara ikişer avuç buğday verirdi. Çerçi geldiğinde bu sayede bisküvi ve lokum alırdık. Buğdaylarını şiir okumam için bana teklif eden çocuklara, "hayır" derdim. O zamanlar dua gibi kutsal sayılan şiir, buğdayla tartılmazdı. Ama şiir okuduktan sonra uzatılan lokumlardan yediğim olurdu.

Toprağa ve buğdaya dokunurken varlığımı hissedirdim çocukluğumda. Köyümüz, toprak ve buğdayla birlikte zamanın içine kök salardı. Şehirde sanıldığı gibi, bir insanın tarihi, bildiği en eski aile üyesiyle başlamazdı.

Şiiri bitirdim. Kitabı çantama koydum.

Etrafa baktım.

Birkaç yüz mezarla baş başaydım.

Wittgenstein'in mezarının yanına uzandım. Altımızda aynı toprak, üstümüzde aynı gökyüzü vardı.

Gözlerimi yumdum.

Üzerimde bir mezar taşı olduğunu hayal ettim. Geniş, gri ve hafif.

Duvar dibindeki son ölü duyacak şekilde bir türkü söylemeye başladım.

Kuşlar kanatlandı. Dallar hışırdadı.

Duvarın öbür tarafından müzik sesi geldi.

Bir keman çalıyordu.

Dinlemek için durdum. Keman da durdu.

Gözlerimi açtım.

Biraz bekledim.

Türküye tekrar başladım.

Sesimle beraber kemanın sesi de yükseldi.

Birlikte devam ettik.

Kewê'nin tarlada işçilerden dinleyip, kırk yıl sonra an-neme söylediği türküydü bu. Ne zaman bu türküyü söylesem, kendimi o geceki kırmızı rüzgârın altında hissederdim. Gökyüzünün yıldızlı ve Kewê'nin sevdalı olduğu gecenin hatırasına sadık kalırdım.

Kewê'nin hikâyesini anlattığım gün Feruzeh bu türküyü istemişti benden. Utangaç çocuklar gibi kızarmış, "Daha gün, o gün değil," demiştim.

Hiç kimsenin yanında söylemediğim bu türküyü şimdi ölümlerle paylaşıyordum.

Güneş yüzümü ve sesimi ısıtıyordu.

Kaç yıldır yere uzanmamıştım böyle. Tenim toprağa kök salıyordu.

Türküm bitti.

Keman sustu.

Kuşlar geri geldi, dalların gölgesi titreşti.

Kalkıp çantamdan ekmek çıkarmalı, kırıntılarını mezar serpmeliydim. Bir Dostoyevski romanında okumuştum bunu. Kuşlar ekmekleri yemeye gelince, ölümler onların sesini duyardı.

Telefonum çaldı. Kim olduğuna bakmadan açtım.

Bir arkadaşım arıyor, nehir kıyısında pikniğe çağırıyordu.

Telefonu burada kapalı tutmalıyım. Ölümlerle olmak, uku tapınağına girmek kadar kutsaldı.

Ama birkaç gündür, uyurken de telefonu açık bırakıyordum.

Yattığım yerden doğruldum.

Wittgenstein'in mezarına baktım. Başucundaki kırmızı güller parlıyordu.

Bir serçe gelip güllerin yanına kondu. Bir iki adım attı.

Telefonum yine çaldı.

Serçe kanat çırpıp uzaklaştı.

Bilmediğim bir numaraydı. Bir kadın, BatıCephesi antika dükkânından aradığını söylüyordu.

Stella'nın arkadaşısıymış. Bir iki eşya almak için dükkâna uğradığında, bıraktığım notu görmüş.

"Stella hastanede yatıyor," dedi.

Çantamdaki ekmek dilimlerini çıkardım. Ufalayıp, Wittgenstein'in mezarına serpiştirdim.

Otobüs durağına gittim.

Addenbrookes Hastanesi'ne varana kadar bin bir şey düşündüm.

Hastanenin girişinde bir demet çiçek aldım.

Üçüncü kata çıktım. Stella'nın odasını buldum.

Hemşire pencere kenarındaki yatağı gösterdi.

Gidip perdesini araladım.

Stella uyuyordu.

Yanındaki sandalyeye oturdum.

Elimdeki çiçekleri komodinin üzerine bıraktım.
Stella'nın göğsündeki kablolar bir ekrana bağlıydı.
Ekranı inceledim. Anlamasam da sayıların ve çizgilerin iyi olduğunu düşündüm.
Yüzündeki kırışıklara baktım.
Solgun teni biraz daha sararmış, saçları incelmmişti.
Eğilip nefesini dinledim. Derin, sıcak ve yaşlı soluyordu.
Feruzeh bana Stella'nın bir oğlu olduğunu ve yurtdışında yaşadığını söylemişti. Onun haberi var mıydı acaba?
Stella gözlerini yavaşça araladı. Biraz bekledi.
"Merhaba genç adam," dedi.
"Merhaba sevgili bayan," dedim.
Doğrulamak istedi.
Yatağının arkasını dikleştirdim. Yastıklarını düzelttim.
"Saat kaç?" diye sordu.
Söyledim.
"Su ister misiniz?" dedim.
"Evet, lütfen."
Bir gece kalbi sıkışmış. Acil servisi aramış. Ambulans zamanında yetişmiş.
"Doktorlar ne diyor?"
"Ben sınırı geçtim. Ama onlar iyileşeceğimi söylüyorlar."
"Ne kadar kalacaksınız burada?"
"Belli değil."
"Çıkmak için acele etmeyin," dedim.
Gülümsedi.
"Ölümle ilk karşılaşmamı düşünüyorum kaç gündür..." dedi.
"Nerede karşılaşmıştınız?"
"Bir geminin güvertesinde."
"Çok mu eskiden?"
"İkinci Dünya Savaşı'nda ergenlik çağımdaydım. Sağlık hizmetine aldılar beni. Bir gün ülke dışına gideceğimiz söy-

lendi. Fırtınalı bir gecede gemiye bindik. Çok geçmeden Almanların saldırısına uğradık, gemimiz battı. Dalgaların arasından dört kişi sağ çıktık. Zayıf bir oğlan çocuğu gibiydim. Saçlarım kısaydı. Üstümüz petrole bulanmıştı. Bizi güverteye soydular, hortumla yıkadılar. O gece, dedem gibi savaşta öleceğimi düşündüm. Dedem bir önceki savaşta Somme cephesinde ölen bir milyon askerin arasındaydı.”

Durdu.

“Su ister misiniz?” dedim.

“Biraz soluklansam yeter,” dedi.

Bekledi.

“Kadın olduğumu gören Alman subayı, ‘Bu küçük kızın ne işi var bu gemide?’ dedi. Beni ayırdı, İngiltere’ye geri gönderdi. Ölüm duygusunu kısa sürede atlattım, ama savaşın bitiminde tekrar yakalandım. Sevdiğim oğlan savaştan geri dönmedi, bir mezarı bile olmadı...”

Sormadan su bardağını uzattım.

Bir yudum içti.

“Geminin güvertesindeki o yağmurlu ve rüzgârlı geceyi dün gibi hatırlıyorum,” dedi.

“Savaş filmlerine benziyor,” dedim.

“Savaş filmleri bana kendi kuşağımı hatırlatır,” dedi. “Siz şanslısınız, bizim gibi savaşmak zorunda kalmadınız.”

Ses etmedim. Biraz bekledim.

Elindeki bardağı aldım.

“Bir ihtiyacınız var mı?” dedim.

“Teşekkür ederim. Bir arkadaşım geldi bu sabah, ondan bir şeyler istedim.”

“Oğlunuz durumunuzu biliyor mu?” dedim.

“Hayır. Meraklanmasına gerek yok.”

“Siz bu haldeyken gelmek isterdi,” dedim.

“Kanada’da yaşıyor. İş yoğun.”

“En azından bir günlüğüne...”

“Daha geçen ay buradaydı.”

Uzak ülkelerde yaşıyan oğulların yalnızlığını değil, onların yalnız bıraktığı annelerini düşündüm.

Annem de her şeyi anlatmazdı telefon ettiğimde. Ben onun söylediklerini dinler, ama neler söylemediğini anlamaya çalışırdım.

“Yalnız mı geldin?” diye sordu Stella.

Feruzeh’ten haberi yoktu.

Olanları anlattım.

“Ben hastaneye yattığım gün İran’a gitmiş demek. Telefonunun neden kapalı olduğu anlaşılıyor, dün hemşirelere Feruzeh’in numarasını aratmıştım,” dedi.

“Bildığınızı sanıyordum.”

“Feruzeh giderken antika dükkânına ve eve telefon etmiştir,” dedi düşünceli bir halde. “Cep telefonu kullanmıyorum zaten.”

Telefonların burada kapalı tutulması gerektiğini hatırladım.

Bir an tereddüt ettim.

Cebimden telefonumu çıkardım. Kapama düğmesine bastım. Işığı sönene kadar ekranına baktım.

“Feruzeh’in annesinin cep telefonu numarası var mı sizde?” diye sordum.

“Ev telefonlarını biliyorum,” dedi.

“Evde yoklar,” dedim.

Perdenin öbür tarafında yatan hastanın ziyaretçileri, yaz tatili hakkında konuşuyorlardı. Biraz onları dinledik.

Stella saati sordu.

Söyledim.

“Senin aradığın fotoğraf makinesinin markasını öğrendim,” dedi.

“Gerçekten mi?”

Tebessüm etti.

“Olympus Six,” dedi.

“Bilinen bir makine mi?” diye sordum.

“Evet, İkinci Dünya Savaşı sırasında çıkan bir alet,” dedi.

“Zaten fotoğrafta görür görmez tanıdık gelmişti bana.”

“Bulabilir miyiz peki?”

“Einstein’ın fotoğraf makinesini bulmaktan daha kolaydır. Londra’da bir arkadaşşıma söyledim bakması için.”

“Teşekkür ederim.”

“Çok mu önemli bu makine?”

“Anneme vereceğim.”

“Feruzeh bana, annenin ve dayının hikâyelerini anlattı biraz.”

“Aslında annemin dayısıydı o. Biz de dayı derdik,” dedim.

“Köyde kalsaydın o güneşin altında dayına benzerdin.”

“Annem de öyle söylüyor,” dedim.

Stella yorulmuş gibi durdu. Derin bir nefes aldı.

“İyi misiniz, hemşireyi çağırayım mı?” dedim.

“Bu benim normal halim. Bazen soluklanmaya ihtiyaç duyuyorum.”

“Su vereyim mi?” dedim.

“Yok, sağol,” dedi.

Biraz bekledi.

“Dayından söz ediyordun...” dedi.

“Çocukluğumda, ‘Ben nereden geldim?’ diye sorardım. Annem ve yengelerim gülerdi. İnanmadığım cevaplar verirdi. Bazen gece yarısı uyanır, sessizliği dinlerdim. Karanlıkta yok olduğumu sanırdım. Bu dünyaya nasıl geldiğimi ölüm kadar merak ederdim.”

Stella, “Cevabını şimdi biliyor musun bu sorunun?” dedi.

Gülümserken yüzündeki kırışıklar çoğaldı.

“Hatip dayım köye son gelişinde fotoğraf makinesini anneme bırakmıştı. Bu makinenin nasıl insan yarattığını öğrenirsem, kendimle ilgili sorunun cevabını da bulmuş olurum.”

Bir gün evde kimse yokken, sandıktaki renkli yazmalar arasından fotoğraf makinesini aldım. Dere kenarına gittim. Kalbim heyecandan yarılmak üzereydi. Makineyi taşla kurdım, i ini açtım. Vidalardan ve küçük metal parçalarından başka bir şey bulamadım. Kalbimdeki soru, zayıf aklımın taşıyamayacağı kadar ağırlaştı. Hı kır a hı kır a ağıladım.”

Biraz bekledim.

Yaşlılar gibi derin bir nefes alıp, devam ettim.

“Kırk parçaları otların arasından topladım. Götürüp sandı a geri koydum. Annem aylarca fark etmedi. Yağmurlu bir günde dayımın ölüm haberi geldi. Annem a ıtılar yaktı. Sandıktan dayımın eşyalarını çıkardı. Renkli yazmaların arasınd  fotoğraf makinesinin kırk parçalarını görünce durdu. Nefesi tutuldu. A layarak koştum, boynuna sarıldım. Annem gözyaşları içinde saçlarını öptü. Bu konuyu sonraları hiç açmadı.”

Sustum.

Stella yüzüme annemmiş gibi baktı.

“Feruzeh’le kendi kendimize bazı hikâyeler uydurmuştuk bu konuda,” dedi.

“Nasıl hikâyeler?” dedim.

“İlk geldi in gün, bu fotoğraf makinesini neden arıyor olabilece in üzerine konuşmuştuk. Tahminlerimiz tutmamış.”

“Bana sorsaydınız söyledim.”

“Feruzeh’e söylemedin mi daha?”

“Hayır,” dedim.

“D nd   nde anlatırsın.”

“D nd   nde...”

“Merak etme, geri döner,” dedi.

“Umarım...” dedim.

Umut veren bir tebessüm yayıldı yüzüne.

Gözlerini kısarak baktı.

“Bu sayede kız kardeşiyle barışmış olur,” dedi.

“Birbirleriyle k sler miydi?” diye sordum.

“Bilmiyor muydun?” dedi.

“Hayır,” dedim.

Durdu. Gözlerini kapattı.

Yan taraftakiler, geçen yıl tatil yaptıkları yerin ne kadar kötü olduğundan söz ediyorlardı.

Stella gözlerini açıp bana baktı.

“Beyaz gömlek sana yakışmış,” dedi.

“Baharda beyaz giymeyi severim,” dedim.

Mezarlığa gittiğimi söylemedim.

Biraz bekledik.

“Fer zeh sana anlatacaktı...” dedi Stella. “Onun yerine benim mi anlatmam gerekiyor şimdi?”

“Sanırım  yle,” dedim.

“Söz a zımdan çıktı bir kere. Seni böyle askıda bırakmam.”

“Evet, bırakamazsınız,” dedim.

Su istedi.

S rahiden bardağını doldurdum.

Sadece iki yudum alıp dudaklarını ıslattı.

“Saat kaç?” diye sordu.

Söyledim.

Sonra yavaş yavaş konuştu.

“Fer zeh, İranlı biriyle tanışmıştı. Uzun boylu bir gençti, adını hatırlamıyorum, gözleri seninki gibi kocaman ve karaydı. Evlenip İran’a gideceklerdi. Ama neden olduğunu anlayamadık, İranlı genç ülkesine yalnız döndü. Roya o sırada Londra’da okuyordu.”

“Roya?”

“Fer zeh’in ikiz kardeşi.”

“Adını bilmiyordum.”

“Londra’da olduğu sanılan Roya’nın İran’dan bir mektubu geldi. İranlı genci sevdiğini, kendine engel olmak için  a-

baladığını, hatta ilaç içip intihara teşebbüs ettiğini söylüyordu. Ev arkadaşları hastaneye yetiştirmiş onu. Roya'nın ondan sonra ne ölmeye ne de kendini engellemeye gücü kalmış. İranlı gençle konuşup, onunla beraber gitmiş."

Stella yan taraftakiler duymasın diye fısıltıyla konuşuyordu.

"Roya, Feruzeh'i suçluyordu. İranlı gencin kendi arkadaşı olduğunu, ondan hoşlandığını söylüyordu. Onu Feruzeh'le o tanıştırmış, ama onların arasında bir ilişki başlayacağını tahmin etmemiş. Sonra sessiz kalmış. Uzun süre boyunca eğmiş."

Nefesim duracak kadar yavaşladı.

Çantamdan su şişesini çıkardım.

Bir yudum içtim.

Bekledim.

Bir yudum daha içtim.

Stella sözünü tamamladı. "Feruzeh bunun doğru olmadığını, Roya'nın sevgisini bilmediğini söyledi."

Elimdeki su şişesi düştü.

Perde açıldı.

Hemşire, "İyi misiniz?" dedi.

Pet şişeyi yerden aldım.

"Sorun yok, bunu düşürdüm," dedim.

Stella da, "Her şey yolunda," dedi.

Hemşire gülücükler saçarak gitti.

"Gururu incinmiş bir kadın mı daha tehlikelidir, yaralı bir kaplan mı?" diye sordu Stella.

"Cevabı biliyorum," dedim.

"Feruzeh ile Roya hem incindiler, hem de birbirlerini incittiler," dedi.

Buradan çıkıp tekrar Wittgenstein'in mezarına gitmeliydim.

Beyaz giyinmiş başka insanlara rastlardım orada.

Stella, adımı bir kâğıda yazmamı istedi.

“Adını söylemeye çalışacağım,” dedi.

Yazıp verdim.

Heceleyerek okudu.

“Bre-ni Te-wo.”

Sonra ben söyledim, o tekrar etti.

“Bra-ni Ta-wo...”

Yüzüme pırl pırl bir ayna gibi baktı.

Elini uzatıp parmaklarıma dokundu.

Ben başımı eğdim, gözlerimi sakladım.

Tatar Fotoğrafçı

Savaş Ganimeti

Savaş daha başlamamıştı. İhtiyar Os bir definenin izini sürmek için hayatı boyunca ilk ve son kez Ankara'ya gittiğinde iki arkadaşıyla birlikte fotoğraf çekti. İçinde ne olduğunu merak ettiği fotoğraf makinesinin karşısında bir ölü gibi kıpırtısız durdu ve sonra köye dönmek üzere yola çıktı. Fotoğrafı iki arkadaşı alacaktı ama ertesi gün fotoğrafçı onlara filmin bozulduğunu ve fotoğraflarını tekrar çekeceğini söyledi. "Üçüncü arkadaşımız burada değil," dediler. "Çaresi var," dedi fotoğrafçı. Yoldan geçenler arasından ihtiyar Os gibi sakallı olan birini çevirdi. Ceket giydirdi, öne oturttu ve eline uzun bir tespih verdi. İhtiyar Os arkadaşlarının bir hafta sonra getirdiği fotoğrafı görünce, "Bana benziyor ama ben sanki ben değilim," dedi. Birkaç gece uyuyamadı, karanlıkta dolaştı, namazı bıraktı. Ruhu çekilip alınmış göğsünden, her ezan sesinde başını çevirip duvarda asılı duran fotoğrafa baktı. Karlar yağdı, çiçekler açtı ve yıllar bir harman rüzgârı gibi savrulup gitti. İhtiyar Os bir yaz günü köye bir fotoğrafçının geldiğini görünce herkesin kapısını tek tek çaldı. "Fotoğrafçılar tanrıya özenerek insan sureti yaratır, ama onu kuru toprak gibi ruhsuz bırakır," dedi.

Tatar fotoğrafçı, İstanbul'da kardeşiyle birlikte fotoğrafçılık yapmış, savaştan sonra kendi başına bir dükkân açmıştı. Savaş sırasında adı İstanbullu çavuşa çıkan kardeşi başka bir yol seçmiş, Saadet kadınla evlenerek Ankara'ya yerleşmişti. Savaştan dönen askerler, görünmez yaralarının derman bulmasını, hafızalarındaki sızının dinmesini zamana bırakmışlardı. İstanbullu çavuş iyi hayaller kurdu, karısını sevdi, evine ekmek getirdi. Savaş ganimeti çığlıklar ve cesetler onu karanlığa sürükleyene kadar gayret etti.

Bazı askerlerin kaderi savaşta ölmekti, kazara sağ kalırlarsa iflah olmaz, hayatın azap çukuruna düşerlerdi. İstanbullu çavuş tökezledi, afalladı, itilmiş çocuklar gibi sonunda batikhanelerde sabahladı. Karısının her gece pencerede beklediğini unutarak, karanlıkta önüne çıkan herkese düşman niyetine bıçak salladı. Leş sayısı arttıkça namı yayıldı, aklı daha çok dumanlandı. İstanbullu çavuş böyle bir gecede eski komutanının evine girdi, karısını alıp gitmek istedi. Komutanı savaşta ona siperden çıkmasını emreder gibi oradan gitmesini söyledi, o ise karanlıkta düşman askerlerinin bağırıldığını sandı, silahını çekip herkese kurşun yağdırdı.

Haber İstanbul'a günler sonra ulaştı. Tatar fotoğrafçı akşamüzeri dükkânın önünde kahve içiyor, komşusuyla sohbet ediyordu. Evde bir bekleyeni yoktu. Günler birbirini tekrar ederek geçiyordu. Tanıdık biri gelip selam verdi. "Senin kardeşine İstanbullu çavuş mu diyorlar?" diye sordu ve Ankaralı bir öğretmenden duyduklarını anlattı. Tatar fotoğrafçı dükkânın anahtarını komşusuna bıraktı, evine bile uğramadan yola çıktı.

Ankara şehri o zaman da renkli şehirlerin siyah-beyaz haliydi. Herkes birbirine benzer, yabancı biri burada hemen fark edilirdi. Tatar fotoğrafçı, hem hamile olduğunu öğrendiği Saadet kadını hem de kardeşini aradı. Hastanelere ve karakollara sordu. Eski gazeteleri toplayıp kardeşiyle ilgi-

li cinayet haberlerini okudu. Saadet kadının anne ve babasının mezarına gitti, birkaç gece orada bekledi. Bir gün mezar başına gelen ihtiyar bir adam ona duyduklarını anlattı; Saadet kadının kimsesinin kalmadığını, babasının sözünü dinleyerek Haymana Ovası'na gittiğini, artık oradaki bir köyde yaşayacağını söyledi. İstanbullu çavuşun yerini bilen yoktu, her meyhanede görülebilir, karanlık her sokaktan çıkabilirdi.

Tatar fotoğrafçı sarhoşlarla yarenlik etti, ölmeye değil ama öldürmeye hazır serserilerle sırdaş oldu. Kardeşinin sakin ruhlu bir İstanbul çocuğuyken nasıl bunlardan biri haline geldiğini anlamaya çalıştı. Bir gece, üç berduşun aşağı meyhanede İstanbullu çavuşa musallat olduğu haberi ulaştı. Tatar koşa koşa gitti, meyhanenin arka tarafındaki kalabalığa karıştı. Kardeşi biraz ötede tek başına ayakta duruyordu. Dolunay elindeki bıçağı aydınlatıyor, ayaklarının dibinde yatan üç berduşun kanı siyah-beyaz olarak toprağa akıyordu.

Tatar, kalabalıktan sıyrılıp öne çıktı. Kalabalık tedirgin oldu, bir adım geriledi. İstanbullu çavuş, karşısında duran adama ilk defa heykel görmüş bir köylü gibi baktı. Öne ya da arkaya değil, yana doğru birkaç adım attı. Tatar kollarını açtı. Etraftakiler bir adım daha geriledi.

Bu şehirde insanların yüzündeki korku da birbirine benzerdi. Bunu iyi bilen İstanbullu çavuş, geri dönüp yavaş yavaş uzaklaştı. Sokaktan aşağı doğru yürüdü. Tatar onu takip etti. Gün doğana dek biri önde diğeri arkada ve peşlerinde bir kalabalıkla ara sokakları dolaştılar. Kocaman gri bir binanın önüne gelene kadar, kutsal bir yolculuğa çıkmış gibi tek fısıltı dahi etmeden sabırla yol aldılar. Kocaman gri binanın arkasında gökyüzü aydınlanırken İstanbullu çavuş durdu, başı önde bekledi. Tatar usulca gelip sarıldı ve "kardeşim," dedi. Berduşlar ve serseriler yıllardır içtikleri şaraptan

ayılır gibi şaşkın gözlerle baktılar. İstanbullu çavuşun neden şimdi ağbisine sarıldığını anlamadılar. İki kardeş bir süre öyle kaldı. Sonra İstanbullu çavuş avucundaki bıçağı aniden ağbisinin eline tutuşturdu ve kendi karnına doğru çekti. “Bütün düşmanları öldürdüm, beni öldürmek ancak kardeşime yakışırdı,” dedi. Sarılmaya hasret bir çocuk gibi bedenini ağbisinin kollarına bıraktı. Şairin dediği gibi:

Günleri saymayı unutursa insan

Ya çok mutludur ya da ölümü bekler mutsuzluktan

Bir yağmur damlası kurtarabilir onu

Veya bir dost eliyle kalkıp gider hayat uykusundan

“İstanbullu çavuşu o öldürdü,” dediler. Tatar’ı diz çöktüğü yerden alıp götürdüler. Günler, hapishanede birbirini tekrar ederek geçirdi. Tatar fotoğrafçı yılları sayarken kardeşinin kanını kendi kaderine kattı. Gündüz kilim dokudu, geceler boyu kitap okudu. Haymana Ovası’ndan gelen mahkûmlardan eşkiya hikâyeleri dinleyerek Kürtçe öğrendi. Ovadaki köylerin ve art arda yayılan tepelerin isimlerini ezberledi. Saadet kadının, Haymana Ovası’na gittiğini biliyordu, ama hangi köye gittiğini öğrenememişti. Her gün İstanbullu çavuşun cephede komutanıyla çektiirdiği fotoğraflara bakarak, komutana benzeyen bir kadını aramaya hazırlandı. Yıllar ona yaşlandığını değil, sadece bulması gereken kişilerin uzaklaştığını hatırlattı.

Hapisten çıkınca İstanbul’a adım atmadı, Haymana Ovası’nın yoksul köylerini dolaşarak fotoğraflar çekti. Fotoğraf insanların ruhunu kısıvrak yakalar, orada kimse gerçek yüzünü saklayamazdı. Bir damladan bin gözyaşı, bir tebessümden bin anlam çıkardı. Tatar fotoğrafçı bazen biri gelip ona sarılacak ve “Aradığın kişi benim,” diyecek sandı. Sonra gerçeğin fotoğraflarda olduğunu hatırlayarak, çektiği resimleri

her sabah yere yaydı, kardeşi gibi bakan bir çocuk ile komutana benzeyen bir kadın yüzü aradı. Saadet kadının bir değil iki çocuk doğurduğunu ve boz ayının saldırısından sonra adının Pençeyüzlü kadın olduğunu bilmeden, mevsimler boyu dolandı.

Tatar fotoğrafçı sırrını gizli bir define gibi sakladığı günlerin birinde Haymana kahvehanelerinde Hatip dayıma rastladı. Sesindeki sabrın aslında yorgunluk olduğunu, onun da kayıp bir kaderin peşinde nefes nefese koştüğünü anladı. Çay söyledi, tütün ikram etti. Hatip dayımın, karısını ve çocuğunu aradığını öğrenince çıkarıp çantasındaki fotoğrafları gösterdi. “Bunların arasında belki aradığın kişiler vardır,” dedi.

İki adamın dostlukları o gün orada başladı. Ama Tatar fotoğrafçı kendi sırrını dayıma açmadı, köy köy dolaşıp neden fotoğraf çektiğini anlatmadı. Başka yönlele gittiler, kendi hikâyelerinin izini sürdüler. Her mevsim buluşup, geride bıraktıkları yerler, kabileler ve insanlar hakkında konuştular. Zaman denen atın hızına yetişemiyorlardı. Bir gün çocukluklarından ve şimdi ölü olan akrabalarından söz ettiler. Hatıralarını anlattılar. Tatar fotoğrafçı ailesinin resimlerini gösterdi ve kardeşinin savaşta öldüğünü söyledi. Hatip dayım tek tek baktı, fotoğraflardan birine gelince durdu. Gözlerini kıstı. Fotoğrafta İstanbullu çavuş ayakta duruyor, şapkasız komutan yerde oturuyordu. Kırmızı bir rüzgâr esiyordu. Hatip dayım çayından bir yudum aldı, sigarasından bir nefes çekti. “Bu adam Pençeyüzlü kadına benziyor,” dedi. “Kim?” dedi Tatar. “Şu komutan.”

Telefon çaldı.

Londra'dan bir arkadaşım arıyordu.

"Dün mitingde görüşemedik..."

"Gelemedim."

"Uyku sorunu mu yine?"

"Evet."

"İstanbul'daki olaylardan haberin var mı?"

"Geceleyin aradılar. Birkaç arkadaşımız gözaltında."

"Toplantı tarihini erkene alalım diyoruz, ne dersin?"

"İyi olur, gününü belirleyip bana haber verin."

"Sen yazıyı bitirdin mi?"

"Az kaldı. İstanbul'dan gelen dosyaları inceliyorum."

Telefonu yere bıraktım.

Bir saat daha yatakta kaldım.

Tavan penceresinden gökyüzüne bakıp dışarıdaki havayı tahmin etmeye çalıştım.

Kalkıp televizyonu açtım.

Tercümanlık ofisini aradım. Önümüzdeki hafta iş olup olmadığını sordum.

Dışarı çıktım. Temiz havayı soludum.

Nehirde bir iki sandal vardı.

Tenha sokaklarda, beyaz sıvalı evlerin arasında dolaştım.

Alışveriş merkezinin yanındaki altgeçide girince, duvardaki yazı dikkatimi çekti. Gençler geçen hafta “Şiir sanatı” diye başladıkları ama boyaları bittiği için yarım bıraktıkları grafitiyi tamamlamışlardı. Yukarı tırmanarak, “Şiir sanatı ölüyor,” yazmışlardı.

Grafitinin önünde durdum. Yanımdan geçenler şiir sanatının ölümüne değil bana baktılar.

Şehir merkezine gittim.

Sokak müzisyenlerini dinledim.

Pazar yerinde renkli elbiselere, boncuklu takılara ve taze meyvelere baktım.

Seyyar arabadan bir kahve aldım. Pazar meydanındaki çeşmenin yanına oturdum.

Farklı ülkelerden birkaç öğrenci aldıkları eşyaları birbirlerine gösteriyorlardı. Hint işi bir tişört, turuncu bir fular ve deri bir bileklik elden ele dolaşıyordu.

Kahvemi bitirip, tekrar tezgâhların arasında dolandım.

İkinci el kitaplara göz attım.

Ekmek tezgâhında duran yaşlı adamın yüzü dikkatimi çekti. Nereli olduğunu sordum.

“İrlanda...” dedi arkadan bir ses.

Dönüp bakınca sesin sahibini tanıdım. Azita Hanım’ın doğum gününde tanıştığım siyah gözlüklü adamdı.

“Merhaba O’Hara,” dedim.

Gelip elimi sıktı.

“Merhaba Brani Tawo,” dedi.

“Adımı hatırlıyorsun,” dedim.

“Elbette,” dedi. “Babamla tanışın.”

Tezgâhtaki yaşlı adama selam verdim.

“Sana benzettim, o yüzden nereli olduğunu sordum,” dedim.

“Gözlüğüme rağmen mi benzettin?” dedi O’Hara.

“Evet.”

Babası bana memleketimi, ne iş yaptığımı ve kaç yıldır burada olduğumu sordu. İngiltere’deki hayata katlanmaya çalışmamı söyledi.

Yan tezgâhtaki ihtiyar satıcıyı gösterdi. “Şu kahrolası İngilizler olmasa burası bir şeye benzerdi,” dedi.

İhtiyar satıcı, “Biz olmasak, köyünüzde çürüyecektiniz,” diye karşılık verdi.

“Şehirlerinize geldik de kadınlarınız erkek gördü...”

İki ihtiyar kakhaha attılar.

“Gene başladılar,” dedi O’Hara.

“Bitecek bir tartışmaya benzemiyor,” dedim.

Önümüzden küçük bir kız çocuğu küçük adımlarıyla koştu, annesi gelip yakaladı.

O’Hara, “Feruzeh’ten senin telefon numaranı almıştım,” dedi.

“Öyle mi?”

“Bu hafta arayacaktım seni,” dedi.

“Tina’yı görüyor musun bugünlerde?” diye sordum.

“Hayır. Paris’te bir konferanstaydım, bu sabah döndüm.”

“Konferans mı?”

“Felsefe Konferansı.”

“Sen ekmekçi değil misin?”

“Burayı babam çalıştırıyor, bazen yardıma geliyorum,” dedi.

Bir an durdum.

“Tina’nın telefon numarası var mı sende?” dedim.

“Evet. Ne oldu?”

Geçen hafta olanları anlattım. Feruzeh’in İran’a gittiğini, Azita Hanım’ın da evde olmadığını söyledim.

O’Hara telefon etti. Tina’ya ulaşamadı.

“Vaktin var mı? Biraz yürüyelim,” dedim.

Babası ve komşusu, birbirlerine laf atıp gülmeye devam ediyorlardı.

Seyyar arabadan birer kahve aldık.

Kilisenin yan sokağından geçtik.

Arka caddede King's Fakültesi'nin duvarına oturduk.

"Feruzeh bana senden, siyasi durumundan söz etti," dedim.

"Bana da senden söz etti," dedi.

Güldük.

"Bize sormadan aramızda örgüt kuryeliği yaptı."

"Bu işler, bazen sezgiyle yol alır."

İhtiyar bir çift gelip önümüzde durdu. Karşıdaki evin ikinci katında asılı olan plakete baktılar.

"Bizim arkadaşlar Londra'da sizinkilerle bir görüşme ayarlamaya çalışıyor," dedim.

"Bağlantınız var mı?" dedi O'Hara.

"Eskiden vardı. Siz hükümetle barış görüşmelerine yoğunlaşınca bir kopukluk oldu."

"Yardım gerekirse bana haber ver," dedi.

"Tamam, sağol," dedim.

O'Hara kahvesini kadeh tutar gibi kaldırdı, "Daha iyi günlerimiz için," dedi.

Ben de kahvemi kaldırdım.

"Daha iyi günlerimiz için."

Yoldan geçenlere baktık.

"Feruzeh İran'a gidebilir. Ama Tina ve Azita'nın hukuki engelleri var," dedi O'Hara.

"Bunu göze almışlardır," dedim.

"Sahte pasaportları olmadan mümkün değil."

"Ayarlamışlardır."

"Yok, bensiz yapamazlar," dedi.

"Pasaport mu bulacaktın onlara?"

"Evet, Tina böyle bir imkânım olduğunu biliyor."

Biraz ileride bir kız keman çalıyor, başka bir kız dans ediyordu.

“Sence geri döner mi?” diye sordum.

“Feruzeh mi?”

“Evet.”

“Sen döneceğini düşünmüyor musun?”

“Bilmiyorum,” dedim.

“İki hafta önce Olaudah adlı kölenin temsili nikâh törenine gelmiştin...”

“Feruzeh’le karşılaştığım tören...”

“Tina grip olduğu için gelememiş, Feruzeh onun davetiyesini almıştı.”

“Sen orada mıydın?” dedim.

“O gece konuşma yaptım,” dedi.

“Kader üzerine konuşan sen miydin yoksa?”

“Bendim.”

“Gözlüklerin yoktu,” dedim.

“Lens takmıştım,” dedi.

“Olaudah, Afrika’dan kaçırılan bir köle olmasına rağmen kendi kaderini belirledi, demiştin.”

“Afrika’ya gidemedi, ama kendi Afrika’sını yarattı.”

“Feruzeh olmadan ben Afrika’yı nasıl yaratabilirim?” dedim.

“Senin Afrika’n Feruzeh değil mi?”

Başımla onayladım.

“Ya Afrika’nın sana gelmesini bekleyeceksin, ya da kendi Afrika’nın peşinden gideceksin,” dedi.

“Peşinden gideceğim,” dedim.

“İran’a mı?”

“Evet, ama...” dedim.

Durdum.

Kahvemden bir yudum aldım.

O’Hara yüzüme baktı.

“Ama...” diye beni tekrar etti.

“Pasaporta ihtiyacım var,” dedim.

Genç bir çift, fotoğraflarını çekmemi rica etti. Karşıdaki evi arkalarına aldılar. Kol kola poz verdiler.

“Benden bir pasaport ayarlamamı istiyorsun,” dedi O'Hara.

“Mümkünse,” dedim.

“Mümkün, ama zaman alır,” dedi.

“Ne kadar?”

“Birkaç hafta,” dedi.

“Böyle kişisel bir meseleden dolayı kendi arkadaşlarımdan yardım isteyemezdim,” dedim.

“Anlıyorum,” dedi.

“Çok teşekkür ederim,” dedim, “Afrika için.”

Güldü.

Kahvesini kaldırdı.

“Bütün Afrikalar için,” dedi.

“Bütün Afrikalar için.”

Cadde kalabalıklaşmış, keman çalan kızın ezgileri kaybolmuştu.

“Feruzeh ile seni birbirinize yakıştırdık,” dedi.

“Kim?”

“Ben, Tina ve Azita.”

“Azita Hanım mı söyledi bunu?”

“Tam sayılmaz. Ama İranlı kadınların ne düşündüğünü anlayabilirim.”

“İranlı kadınlar mı? Böyle ortak bir karakter mi var?”

“Pekâlâ. Bu ailedeki kadınları anlıyorum desem, olur mu?”

“Bana da öğret,” dedim.

“Neyi?”

“Onları nasıl anladığını öğret bana,” dedim.

“Öğretilmez ki bu,” dedi, “Ancak onlara dahil olarak öğrenebilirsin.”

Yüzüme bakıp gülümsedi.

O'Hara ile telefon kullanmamaya karar verdik. Haberleşmek için ekmek tezgâhına uğrayacak ve bir fotoğrafımı habasına bırakacaktım.

Vedalaşıp evin yolunu tuttum.

Altgeçitten geçerken “Şiir sanatı ölüyor” yazısının önünde bir kadın gördüm. Yanında küçük bir kız vardı. Grafitiye bakıyorlardı.

Eve vardığımda ellerim titriyordu.

Bir şey yapmadığım halde yorgundum.

Banyo iyi gelirdi.

Küveti doldurdum. Sıcak suya uzanıp gözlerimi kapattım.

Hayalimde memlekete gittim. Sevdiklerimi gördüm. Ekin tarlalarında dolaştım. Bir sokak kahvehanesinde oturdum.

Ani yorgunluk geldiğinde başım döner, kaslarım boşalırdı.

Banyodan çıktığımda ellerim hâlâ titriyordu.

Aylardır baygınlık geçirmemiştim. Bilincimi kaybetmek üzere olduğumu hissediyordum.

Yatağa uzandım.

Bir rüyaya daldım. Etraftaki kalabalığa baktım. Bana doğru koşan askerler gördüm. Güneş aniden gitti, zaman sonsuz oldu. Askerler vurdukça bağırdılar. Yüzümdeki kemiklerin kırılırken çıkardığı sesi duydum. Üstüm başım kan içinde kaldı. Küçük bir kız çocuğuyla göz göze geldim. Yardım etmek için elini uzattı. Gülümsedim. O da gülümsedi. Dönüp arkama baktım. Geniş bir ekin tarlası gördüm. Kanım daha çok aktı. Buğday başakları kızıllaştı. “Tamam artık öldü,” diyen bir ses duydum. Genzime kan kokusu doldu. Bütün evren karardı. Uzaklarda bir kadın aynı şarkıyı tekrar tekrar söyledi ve bir telefon ısrarla çaldı.

Geniş kanatlı zaman kuşu, boşlukta asılı kaldı.

Gözlerimi yavaşça açtım.

Saate baktım. Yatağa gireli üç saat olmuştu.

Uzun zamandan sonra ilk defa rüya görüyordum. Bayılmak, zihnimdeki yorgunluğa iyi geliyordu.

Telefon yine çaldı.

Karşıdaki kadın, “Brani Tawo,” dedi.

Bu sesi bin sesin arasında tanırdım.

“Azita Hanım,” dedim.

“Yanlış zamanda mı aradım, nefes nefesessin...”

“Hayır, hayır, hayır...”

Her yanımda ter içindeydi, boynum, sırtım, karnım.

Derin bir soluk aldım.

Azita Hanım, Tina'nın evindeymiş. Feruzeh'i yolcu ettikten sonra Londra'ya gitmişler. Bugün hastanede kontrolü olduğu için O'Hara'nın mesajını geç almışlar.

Evlerine not bıraktığımı, ortak tanıdıklarımızı aradığımı, Stella'nın kalp krizi geçirdiğini, O'Hara'yı pazarda gördüğümü söyledim.

“Telaş içindeydik. Feruzeh'ten senin telefonunu istemeyi akıl edemedik,” dedi.

“Feruzeh'e ulaşamıyorum,” dedim.

“Telefonu yurtdışına kapalıymış. O da oraya gidince fark etmiş,” dedi.

“Haberleşiyor musunuz?”

“Bir kez aradı,” dedi.

“Benim arayabileceğim bir numara var mı?”

“Maalesef yok,” dedi.

“Roya nasıl, iyi mi?”

“Hastanede yatıyor,” dedi.

Sesinin kırıldığını fark ettim.

“Daha önce atlatmış, yine atlatır,” dedim.

“Ben İran'dan uzakta ölmekten korkarken, şimdi kızım orada ölümle boğuşuyor.”

Azita Hanım'a İran'a gideceğimi söylemedim. Henüz zaman vardı.

“Kitap falı baktınız mı bugünlerde?” diye sordum.

Sessizleşti. Biraz bekledi.

“Hayır bakmadım,” dedi. “Kocam hapse atıldığında kitap falına bakmaktan korkmuş, o korkunun benzerini bir daha yaşamayacağımı sanmıştım.”

“Doğum gününüzde size hediye ettiğim kitabı deneyin,” dedim.

“İyi ki hatırlattın, sana tekrar teşekkür etmek isterim hediyen için.”

“Rica ederim, beğendiniz mi?”

“Hem beğendim, hem şaşırdım.”

“Neden?”

“Süslemek için yıllarca uğraştığın belli. Kitabın her sayfasına ayrı bir çiçek koymuşsun.”

“İngiltere’de aldığım ilk şiir kitabıydı o. Bahçelerden topladığım küçük çiçekleri kurutup, sayfa kenarlarına yapıştırmıştım.”

“Bu kitabın verileceği gerçek kişinin ben olduğumdan emin değilim,” dedi.

“Ben sadece içimdeki çağrıya uydum,” dedim. “Fal bakarken hangi sayfayı açarsanız açın, o kitapta önünüze mutlaka bir çiçek çıkar.”

Karşılıklı bekledik.

Telefondaki uğultuyu dinledik.

“O şarkıyı nereden buldun?” diye sordu.

“Hangi şarkıyı?” dedim.

“‘Hejrat’ı. Telefondan duyabiliyorum,” dedi.

Bir an durdum.

CD çaları ne zaman açtığımı hatırlayamadım.

“Feruzeh verdi,” dedim.

“Brani Tawo...”

“Efendim...”

“Hüzünlü şarkılar dinlemen iyi değil,” dedi.

“Tamam,” dedim.

Telefon elimde, başımı öne eğdim.

“Sabırlı biri misin?” diye sordu.

“Sonunu bilsem, sabırlı olurum. Ama belirsizlik, zamandan daha ağır,” dedim.

“Brani Tawo...”

Azita Hanım adımı telaffuz ettikçe kalbim rahatlıyordu.

“Sen Feruzeh’te yarattığın değişimin farkında mısın?” dedi.

“Bilmiyorum,” dedim.

“Feruzeh, kız kardeşi gittikten sonra ‘sır kitabı’nı bir daha eline almamıştı. Şiire olan inancını yitirmişti. Ama iki hafta önce seninle tanıştı. Gül desenli kitabını dolaptan geri çıkardı. Her gün yanında taşımaya başladı.”

Başımı kaldırıp tavan penceresinden gökyüzüne baktım. Yıldızlar parlıyordu.

Tatar fotoğrafçının köye geldiği gün Kewê ile Haco'nun evinde toplananlar gece yarısı dağıldılar. Bir kısmı Pençe-yüzlü kadının kızlarını aramaya çıktı, diğerleri ise babama yıldırım çarptığını duyunca güney tepesine gitti. Bütün evler boşaldı, köyde genç kızlardan, çocuklardan ve yaşlılardan başka kimse kalmadı.

Misafirleri uğurlayan Haco bir sigara sarıp, kapının önüne oturdu. Karanlıkta elma ağacına konmuş bir garip kuş ötü-yordu yine. Pınarın suyu hiç yorulmayan bir çocuk gibi ne-şeyle akıyordu. Kewê yatakları serdikten sonra kapıya çık-tı. Haco'nun yere yığıldığını görünce telaşlandı, on yaşında-ki annemi çağırdı. Haco'yu yatağa taşıdılar, yüzüne su serp-tiler. Haco gözlerini açıp Kewê'ye baktı. "Ben senden son-ra ölmek istiyordum," dedi, "bu hayatta bir kez daha yalnız kalmayasın diye."

Haco yaşlı bir adam olarak geldiği bu köyde imamlık yap-maya başlamış ve bir gün Kewê'ye, "Beni kocalığa kabul eder misin?" diye sormuştu. Kewê elma ağacının altında oturu-yordu. Haco'nun uzun, ak saçlarına bakmış, elindeki elma-

dan bir parça kesip ona uzatmıştı. Haco orada eski hayatından söz etmişti:

“Babamla birlikte köylerde bıçak bileyler, yanımızda bir at sürüsüyle dolaşırdık. Kuşçulara kuş, âşıklara sevgili ne ise, babam da siyah atlara öyle bağlıydı. Kör bıçakları bileği taşında çevirir, etrafına toplananlara at hikâyeleri anlatırdı. Benim saçıma dokunurken, eli sanki bir atın yelesini okşardı. Ölmeden önce, bana atları bozkıra salmamı söyledi. Babamın öldüğü köyde evlendim. İmamlık yapıp, kendimi çocuk sevmeye hazırladım. Ama hiç çocuğum olmadı, karımla uzun yıllar yalnız yaşadım. Karım öldükten sonra babamın yoluna döndüm, onun gibi siyah atlar topladım. Köy köy dolaşıp bıçak biledim. Kışların ve baharların içinden geçerken bir gün Mangal Dağı'nda Ferman'a rastladım. Artık yorulduğumu hissediyordum. Bıçak bileylerken ellerim eskisi kadar güçlü değildi, sık sık parmaklarımı kesiyordum. Durmaya, gömüleceğim toprakta dinlenmeye ihtiyacım vardı. Ferman, bu köyün camisinde imamlık yapmamı, atlara ise kırlarda kendisinin bakacağını söyledi.”

Haco ile Kewê, harmanın dibinde kalmış tanelerin kıymetini bilen kuşlar gibi birbirlerine sahip çıktılar. Hayat, sessiz akan bir nehirdi. İki ihtiyar, sabahları birlikte uyandılar, küçük bahçelerini birlikte işlediler. Gökyüzü bugün var yarın yoktu. Hasta düştüklerinde alınlarındaki ateşe kendi canlarını kattılar, uyku tutmadığında karanlığa birlikte baktılar. İnsan insanın en iyi sığınağıydı. Elma ağacının altına oturup, çocuk anneme, sevdalı ve perili masallar anlattılar.

Annem de Haco ile Kewê'nin mutluluğunu paylaştı. Soğuk gecelerde onların nefesinde ısındı, ellerinin yaşlı ağaçlar kadar ulu olduğuna inandı. Annem bazen onları öksüz birer çocuk sandı, küçük kollarıyla sarıldı onlara, uykuda terli saçlarını okşadı. Her çocuk dünyayı taşımaya hazırlardı kendini, annem iki dünyaya birden sahip çıktı.

Haco o gece yere yığılınca, bu dünyadan göçmekte olan bütün iyi insanlar gibi yüzü gevşedi, rahatladı. Derin bir nefes aldı. Gözünün önüne en son üç yaşındayken gördüğü annesi geldi. Ölümün kötü bir şey olmadığını anladı. Eski bir bileği taşının yorgun dönmesi gibi, ağır ağır konuştu. "Uzaktan siyah atlar yaklaşıyor," dedi.

Kewê Haco'nun gözlerini kapattı, yüzüne yorganı örttü. Duvarda asılı Kur'an'ı alıp başucuna koydu. Açık kapıdan içeri kırmızı bir rûzgâr esti. Kewê hayatının durmak bilmeyen bir nehir gibi uzadığını, tanık olduğu ölümleri artık saymadığını fark etti. Yerde ne yapacağını bilemez halde oturan anneme baktı. Bu dünyada yalnızlığın başka halini yaşayan bir kız gördü karşısında. Ona pınara gidip yüzünü yıkamasını ve su getirmesini söyledi. Böylece ölümün ağırlığından biraz uzaklaşırdı.

Annem karanlıkta dışarı çıktı, başını kaldırıp yıldızlı gökyüzüne baktı. Çıplak ayaklarıyla usulca yürüdü. Toprağın bu gece bereketli bir anne değil, aç bir çocuk olduğunu düşündü. Elma ağacının yanına gitti, sessizce ağladı. Yaprakların arasında bekleyen kuşları ürkütmedi. Alçak bir dala bez bağladı. Pınarda başını serin suyun altına koydu, sonra üzerinde eski Roma yazıları bulunan bir taşta oturdu, ağlaması geçene kadar orada kaldı. "Yağmur gelmeden güneşin, kış gelmeden baharın tadı bilinmez," diyen şarkıyı hatırladı. Ölüm olmadan hayatın kıymeti anlaşılmazdı. Şairin dediği gibi:

Sevmenin ve beraber uyumanın hazzı

Bütün âşıklar söyler bunu

Ölüm de hayata öyle sevdalıdır

Ölüm de hayata öyle sevdalıdır

Yıllarca tek başına dolanan Ferman, Haco'nun siyah atlarını alınca rûzgâra benzedi. Bir Haymana Ovası'nın bu ya-

nında, bir öbür ucunda göründü. Tepeleri karış karış gezdi. Çobanlarla sohbet ederek köylerde neler olup bittiğini öğrendi. Boz ayının saklandığı vadiyi bulunca bir evliya gibi ona kol kanat gerdi, kervanları ve çobanları o vadiye yaklaştırmadı. Birkaç kez çatıştığı askerler artık peşinde değildi, genel af çıktığından beri onu rahat bırakmışlardı.

Ferman, köydeki zamanın hiç değişmediğini düşündü. Hayat orada on altı yıl önce durmuştu. Köye biraz yaklaşırsa, kardeşlerini vurduğu kış gecesi gibi hâlâ kar yağdığını görecekti. Buna inandı, inanmayanlara öfkelendi, namlu uzattı. Kırlarda tek başına ölmeye hazırlandı.

İnsan kaderini kabullendiğinde, ecelden başka bekleyeceği bir şey kalmazdı. Ferman kendisine bir mezar kazdı. Mezarı başında ateş yaktı, türkü söyledi. Aklını yitirmenin de bir huzuru varsa oradaki yalnızlığa alıştı ve Tatar fotoğrafçıyla karşılaşana dek öyle yaşadı. Ama kader bahçesinin kapağı daha kapanmamıştı. Tatar'ın verdiği fotoğraflara baktığı gün Ferman'ın aklı karıştı. Ruhunda yosun tutmuş bir taş çatladı. Asya'nın fotoğrafını ince parmaklarının arasından kayıp düşecek bir ayna gibi tuttu, onun yüzüne bakarken kendisini hatırladı. İnsan zihni bazen bir yansımaya ihtiyaç duyardı. Kırlara çıktığından beri Ferman ilk kez böyle bir aynaya baktı.

Pençeyüzlü kadının ikiz kızları ansızın geldiğinde Ferman bu yüzden şaşırmadı. Yıllar süren bir uykudan yeni kalkmıştı. Kızları siyah atlara bindirdi, tepelerde gezdirdi. Yetişkinlermiş gibi onlara tütün sardı. Sonra "Siz kimsiniz?" diye sordu. Kızlar kahkaha atıldılar. Gelip boynuna sarıldılar. Asya'nın sırdaşı olduklarını söylediler. Yıllardır hiçbir yolcuya ve aklı başında çobana kulak asmayan Ferman küçük kızlara inandı. Onları mezarının yanına götürdü. Büyük bir ateş yaktı. Öldüğünde bu mezara gömüleceğini söyledi. Kızlar, "Merak etme, seni buraya gömer, başında da oynarız,"

dediler. Elleri havada, saçlarını döne döne savurarak mezarın etrafında dans ettiler. Peri kızları geceleri çobanlara nasıl görünürse öyle neşeliydiler. Ferman da güldü, kol kola girip yoruluncaya kadar onlarla oynadı. Artık nefesi kesilince, ter içinde toprağa uzandı. Başının üzerinde kayan yıldızlara baktı. Kızlar ona, Asya'dan söz ettiler. Asya'nın da geceleri mezarların yanına uzandığını ve yıldızlara bakarak hayal kurduğunu söylediler. Ardından bir oyun oynadılar, kızlardan biri Asya niyetine ağladı, diğeri Ferman olup etrafında bir süvari gibi dolandı. Ferman hem bu kızların hem de Asya'nın kendisine benzediğini anladı.

Dolunay iyice yükselirken ikiz kızlar, "Haydi gidelim," dediler. Ferman, "Nereye?" diye sordu. "Nereye olacak, Asya'ya." O sırada gök gürledi, güney tarafında bir şimşek çaktı. Su gibi berrak gecede ne olduğunu anlamadılar. Karşı tepede çobanlık yapan babama yıldırım çarparken, Ferman ile ikiz kızlar, göğün sonsuzluğuna hayretle baktılar. Sonra siyah atlara bindiler. Harlı ateşi kendi başına bırakıp, doludizgin karanlığın içine daldılar.

Tren gardan yavaşça ayrıldı.

Karşımda oturan kıza bakarken, Tolstoy'un sözünü hatırladım. Mutlu insanlar birbirine benzer, ama mutsuz her insanın kendine göre bir mutsuzluğu olurdu.

Kız üşümüş gibi çayını ellerinin arasına aldı ve göz ucuyla bana baktı.

Mutsuzluğu, yüzünün sır vermeyen yanında saklıydı. Bir aylık hamileydi, bunu sevdiği adama söylememişti. Adam başkasıyla evliydi.

Kız çayını içerken, uykusunu açmak değil, mutsuzluğunu unutmak istiyordu.

Acı bir güzelliği vardı.

Bu benim kendi kendime oynadığım bir oyundu. Yolculuk sırasında tanımadığım insanların yüzüne bakar, onlara bir hayat hikâyesi yazardım.

Gün yeni aydınlanıyordu.

Norwich şehrine tercümanlık yapmaya gidiyordum. Üniversite hastanesinde bir hastaya böbrek nakli yapılacaktı. İki saat sonra orada olmam gerekiyordu.

Sabah treninde yolcular, önceki günün izlerini taşıyorlardı. Hastanede işçi, üniversitede öğrenci, şirkette müdür değil, her biri dünden kalan kötü anları unutmak isteyen mutsuz insanlardı. Mutlu olanlar zaten birbirlerine benziyorlardı.

Feruzeh İran'a gideli üç hafta olmuştu. Geri gelip gelmeyeceğini bilmiyordum. Azita Hanım da bilmiyordu.

Azita Hanım Londra'dan döndü. Ziyaretine gittim.

Stella hastaneden çıktı. Antika dükkânına birkaç kez uğrayıp yardım ettim.

O'Hara'yı bir daha görmedim. Dün onların pazar yerindeki ekmek tezgâhından ekmek aldım. Babası, beklediğim paketin haftaya geleceğini söyledi.

Zaman yaklaşıyordu.

Uçak bileti bakmalı, Azita Hanım'a İran'a gideceğimi söylemeliydim.

Feruzeh'ten haber yoktu.

Belirsizlik, beklemekten daha ağırdı.

Daha bir ay önce bu küçük şehirde yaşadığım günler, uçuruma düşmüş bir taş kadar uzaktaydı.

Son bir yılın rekorunu kırdım, geçen hafta üç defa bayıldım. Önemsemedim.

Yalnız kalmak beni daha çok kaygılandırıyordu.

Geceleri yarım uykudan başımı kaldırıyor, arayan var mı diye telefona bakıyordum.

Yaşadıklarım gerçek mi, değil mi, emin olamıyordum.

Geçmişim bir perdenin arkasındaydı. Feruzeh'in yanına gitmeliydim. Hem geleceğin hem de geçmişin perdesini açmak için onu görmeliydim.

Tren hızla yeşil tarlaların arasından geçiyordu.

Uzaktaki ağaçlar ve tepeler sis içindeydi.

Başımı çevirdim. Karşımdaki kızla göz göze geldim.

Onun benim yüzümde ne gördüğünü merak ettim.

Nasıl bir aynaydım ben ona?

Gözlerimi indirdim.

Çantamdan bir kitap çıkardım. Dün gece kaldığım sayfayı açtım. Elimdeki roman, huzur ile mutluluğun birbirinden ayrılışını anlatıyordu. İnsan hayatta bunlardan birini bırakıp diğerini seçmek zorunda kalabilirdi.

Bunu karşımdaki kıza söylemeliydim.

Tren bir gara girdi.

Başımı kitaptan kaldırdım.

Platform kalabalıktı. Pencereimin önünden genç bir çift, elindeki çantayı zor taşıyan yaşlı bir kadın ve cep telefonuyla konuşan bir adam geçti.

Uyuyacakmış gibi gözlerimi kapattım.

Başımı pencereye yasladım.

Tren ağır ağır yol alırken rayların sesini dinledim.

Tren yolculukları bana büyük şehirleri hatırlatırdı. Eski sokaklar, gökdelenler, gölgeli aşklar, düzeni yıkma arzusu, işkence, gösterişli hayat ve yoksulluk, gözlerimin önünden geçerdi.

Rayların tekdüze sesi bir süre sonra uykumu getirdi.

Belki de uyudum. İnsan bazen hayal ile gerçeği ayırt etmekte zorlanıyordu.

Başımı kaldırdım.

Pencereden yeşil tarlalara, tepelere ve uzaktaki köylere baktım.

Karşımdaki kız uykuya dalmıştı. Başı yana düşmüş, yüzündeki acı dağılmıştı. Nefes almıyordu sanki.

Norwich istasyonuna kadar gözlerini açmadı.

Trenden inerken tebessümle selam verdi.

Bakışındaki ifadeyi fark ettim. Kız benim yüzümü okumuş, mutsuz olduğumu anlamıştı.

Kalabalıktan sıyrıldım.

Hastaneye varmak için acele ettim.

Ameliyat öğleden sonra bitti. Her şeyin iyi gittiğini öğrenene kadar ben de hasta yakınları gibi merak içinde kaldım. Doktorların güzel ve umutlu sözlerini tercüme ederken rahatladım.

Çıkışta bahçedeki kafeden bir çay aldım.

Trende gördüğüm kızın yan tarafta oturduğunu fark ettim.

Mutlu bir hali vardı. Sabahki acı, yüzünden silinmişti. Kendi kendine bir şarkı mırıldanıyordu. Elinde bir dergi, renkli sayfaları karıştırıyordu.

Çantamdan telefonumu çıkardım.

Mesajlara bakarken önümdeki çay bardağını devirdim. Çay üzerime gelmesin diye ayağa fırladım. Telefon elimden düştü.

Telefonu yerden alırken ekranın açık olduğunu gördüm. İçim rahatladı.

Gelen mesajlardan biri Feruzeh'tendi.

"Cambridge'teyim. Beni ara," diyordu.

Feruzeh geri dönmüştü.

Mesajı birkaç kez okudum.

Durup etrafa baktım.

Trendeki kızla göz göze geldim. O mutluydu, şimdi ben de mutluydum.

Derin bir nefes aldım.

Dışarı çıktım. Karşıdaki duvarın dibine gittim.

Feruzeh'i aradım.

Telefon çaldı.

"Alo, Feruzeh..." dedim.

"Brani Tawo..."

Sesi hem uzak hem çok yakındı.

"Hoşgeldin," dedim.

"Uyuyor muydun? Evde misin?" diye sordu.

"Hayır, Norwich'teyim. Tercüme vardı," dedim.

“O yüzden telefonun kapalıydı,” dedi.

“Ne zaman döndün?”

“Bu sabah.”

“Geleceğini daha önce haber verseydin...” dedim.

“İmkânım yoktu. Anlatırım neler olduğunu.”

“Artık buradasın, değil mi?”

“Buradayım,” dedi.

“Bugün zamanın var mı?”

“Evet. Kaçta geliyorsun?”

“Tren istasyonuna gidiyorum. İki saat sonra orada olurum,” dedim.

“Nerede buluşalım?”

“Fort St. George pubında... Seninle ilk gittiğimiz yer...”

“Tamam,” dedi.

Otobüs durağına bakmadım. Bana doğru gelen taksiyi durdurarak istasyona gittim.

Platforma koştum.

Treni son anda yakaladım.

Koltuğa oturur oturmaz tren hareket etti.

Başımı geriye yaslayıp soluklandım.

Kendimi rayların sesine bıraktım.

Herkesin ömrü boyunca unutmayacağı bir yolculuğu varsa, benim yolculuğum belki bu olacaktı.

Haftalardır düşündüğüm kötü ihtimaller silinip gitti.

Dışarıyı seyrettim.

Tepeler ve küçük köyler, akşam güneşinde yanıyordu.

Yeşil tarlaların kıyısındaki bahçelerde atlar dolaşıyordu.

Şehre ilk defa giden çocuklar gibi bakıyordum hayata.

Trene son binen bendim, Cambridge’te ilk inen de ben oldum.

Hızlı adımlarla yürürken, Feruzeh’in sesini duydum.

“Brani Tawo...”

Etrafa bakındım.

Feruzeh, platformun ilerisinde el sallıyordu.

İnsanların uğultusu arasından geçtim.

“Hoşgeldin,” dedi.

“Asıl sen hoşgeldin,” dedim.

Uzulca sarıldım.

Sonra yüzüne baktım.

İncelmişti. Gözlerinin altı kararmıştı.

“Zayıflamışsın,” dedim.

Gülümsedi.

“Burası çok kalabalık,” dedi.

“Neden istasyona geldin? Pubda buluşacaktık,” dedim.

“Şurada boş bir bank var. Biraz oturalım,” dedi.

Kalabalığı geçip, ilerideki banka oturduk.

Hava serindi.

Güneş çatıların arkasına düşmüştü.

Feruzeh'in üşüdüğünü hissettim. Çantamdaki hırkayı çıkarıp, omuzlarına sardım.

İlk karşılaştığımız gece kilisenin yanında ceketimi kabul etmeyen Feruzeh şimdi bana tebessümle karşılık verdi.

“İran'da her şey yolunda mı?” dedim.

“Öyle görünüyor,” dedi.

“Roya nasıl?”

“İyileşti, ayağa kalktı,” dedi.

“Bu iyi haber,” dedim.

Feruzeh biraz bekledi.

“İntihara teşebbüs ettiğini biliyor muydun?” dedi.

“Tahmin etmiştim. Kocasıyla arası nasıl?”

“Bir sorun yok.”

Feruzeh burnunu çekmeye başladı.

Çantamdan bir kâğıt mendil çıkarıp verdim.

“Sen iyi misin?” dedim.

“İyiyim,” dedi. “Roya'yla aramızdaki köprü kırılmıştı. Onarmamız gerekiyordu.”

“Böyle ani bir durum olmasaydı, belki hep uzak kalacaktınız,” dedim.

“Onun iki dünyası olduğunu fark ettim, birinde ben diğerinde eşi,” dedi.

“Birinde İran, diğerinde İngiltere...” dedim.

Feruzeh durup yüzüme baktı.

“Roya, hayata daha iyi tutunmak istediği için ölmeye çalıştı,” dedi.

“Umarım bundan sonra hayata senin kadar iyi tutunur,” dedim.

Biraz bekledi. Derin bir nefes aldı.

“Çocukluğumdan beri İran’ı ilk kez gördüm,” dedi.

“Ne hissettin?”

“Ne hissettim, biliyor musun? Senin büyükannen Ke-wê’nin elma ağacı gibi, ben de Tahran’daki bir ağacın aynısını burada yetiştirmek istedim.”

“İyi olurdu,” dedim.

“Bu sefer çok yoğun geçti. Ama bir dahaki gidişimde orada kendime bir elma ağacı seçecek ve çekirdeklerini alıp buraya getireceğim,” dedi.

İstasyona bir tren girdi.

Bekleyen yolcular platforma doğru hareketlendi.

Feruzeh, “Sen nasılsın, neler yaptın?” diye sordu.

“Bildiğin şeyler. Tek değişiklik, Stella’yı daha sık görmem oldu.”

“Ben de ziyaret ettim. Buraya gelmeden önce antika dükânına uğradım,” dedi.

Güldüm, “Eskisinden daha neşeli çalışıyor,” dedim.

“Stella bana bir şey gösterdi,” dedi.

“Ne?”

“Sence ne olabilir?”

“Fotoğraf makinesi gelmiş mi yoksa?” dedim.

“Stella’nın bir arkadaşı bu sabah Londra’dan getirmiş.”

“Gerçekten mi? Bugün benim mutluluk günüm herhalde,” dedim.

“Temiz ve sağlam bir makine,” dedi.

“Olympus Six, değil mi?”

“Evet.”

“Nihayet,” dedim. “Bir gün memlekete dönersem, anneme elim boş gitmeyeceğim.”

“Fotoğraf makinesinin hikâyesini Stella’ya anlatmışsın.”

“Daha önce sana anlatacaktım, ama fırsat olmadı,” dedim.

“Yarın birlikte Stella’nın yanına gidelim mi?” dedi.

“İyi olur,” dedim.

“Sonra da seninle biraz konuşuruz,” dedi.

“Ne hakkında?” dedim.

Feruzeh yutkundu.

“Günahlar...” dedi.

“Benim günahlarım hakkında konuşmaya bir tek yarın yetmez ki,” dedim.

Yüzüme mahzun ve yorgun baktı.

“Ben ciddiylim,” dedi.

“Ben de,” dedim.

İstasyonun uğultusu çoğaldı.

Feruzeh öksürmeye başladı.

Çantamdaki suyu çıkarıp uzattım.

“Çantanda her şey var galiba,” dedi.

Çantayı açıp baktım.

“Olanları sana verdim, sadece bir kitap kaldı,” dedim.

“Ne kitabı?”

“Bir roman.”

Kitabı çıkardım.

“Türkçe mi?” diye sordu.

“Evet,” dedim.

“Adı ne?”

“Huzur.”

“Güzel mi?” dedi.

“Bunun bir önemi yok,” dedim.

Feruzeh durdu. Platformdaki uğultunun azalmasını bekledi.

“Neden okuyorsun öyleyse?” dedi.

“Sen gitmeden önceki halimle şimdiki halim arasındaki fark ne, biliyor musun?” dedim.

“Ne?”

“Cevabı, bu kitabın içinde. Öğrenmek ister misin?”

“Kesinlikle isterim,” dedi.

Kitabı uzattım.

“Bir sayfa aç,” dedim.

Feruzeh bir sayfa açtı. İçindeki kelimeleri anlayacakmış gibi dikkatle inceledi. Sonra bana verdi.

“Burada sana bir türkü çıktı,” dedim.

Feruzeh yüzüme baktı.

“Hangi sayfayı açsam aynı türkü mü çıkacaktı?” dedi.

“Evet,” dedim. “Bu tür oyunlar oynamak sadece senin ailine has değil.”

Güldü.

“Nasıl bir türkü bu?” dedi.

“Büyükannem Kewê'nin hayatını anlatırken, onun bir türküsünden söz etmiştim, hatırlıyor musun?”

“Kewê'nin bir gece tarlada dinlediği, sonra annene söylediği türkü, değil mi?”

“Unutmamışsın,” dedim.

“Neden unutayım ki...”

“O gün türküyü merak etmiştin, ama sana söylememiştim. Her şeyin bir zamanı var, derler. Sen burada değilken, günler çok sert geçti ve şimdi o türkünün zamanı geldi.”

Feruzeh aramızdaki çantayı alıp yere koydu. Bana doğru yaklaştı.

“Bu türküyü bugüne kadar hiç kimsenin yanında söyle-

medim, demiştin.”

“Evet.”

Gözlerimin içine baktı.

“Türküden sonra, bana bir de hikâye anlatır mısın? Özledim,” dedi.

“Radyo hikâyesi olsun mu?” dedim.

“Evet Brani Tawo,” dedi. “Küçükken radyodan dinlediğin bir hikâye anlat.”

“Olur,” dedim.

Feruzeh’in dizi dizime, soluğu soluğuma değdi.

Sessizce bekledi.

Gözlerimi yumarak türkûye başladım. Kewê’nin anneme, annemin de bana söylerken yaptığı gibi başımı hafif yana eğdim.

Kırmızı bir rüzgâr esti. Dallar hışırdadı.

Sonra zaman durdu.

Brani Tawo: “Kalbimden geçenleri sana söylemekten hep çekindim Feruzeh.”

Feruzeh: “Neden?”

Brani Tawo: “İkimizin de yaralanmasından korktum.”

Feruzeh: “Neden yaralanalım ki?”

Brani Tawo: “Korkum belki yersizdi, bilmiyorum.”

İstasyondaki kalabalığın uğultusu duyulur. Bir tren sesi gelir.

Feruzeh: “Brani Tawo, ben ‘sır kitabı’mda şiir falı açarken ortak geleceğimizi görmüştüm.”

Brani Tawo: “Bana bundan söz etmedin.”

Feruzeh: “Zamanı gelince söyleyecektim.”

Brani Tawo: “Yıllar önce okuduğum bir roman vardı, kendimi onun içindeymiş gibi hissediyorum.”

Feruzeh: “Nasıl bir roman?”

Brani Tawo: “Bir adam bir kadına âşık, ama duygularını açmaya korkuyor.”

Feruzeh: "Hiç mi dile getirmiyor duygularını?"

Brani Tawo: "Adam bir gün cesaretini topluyor ve kadına aklının korktuğu ama kalbinin istediği şeyi söylüyor."

Feruzeh: "Kadın ne yapıyor?"

Brani Tawo: "Bu değil, önemli olan romanın sonu."

İstasyondaki kalabalığın sesi artar. Bir tren ıslığı duyulur.

Feruzeh: "Romanın sonunda ne oluyor?"

Brani Tawo: "Kadın canına kıyıyor."

Feruzeh: "Demek ki seviyor."

Brani Tawo: "Seven herkes ölüyorsa, seni bundan uzak tutmak isterim Feruzeh."

Feruzeh: "Bunun tek yolu susmak mıdır?"

Brani Tawo: "Aklımın korktuğu ama kalbimin istediği şey..."

Feruzeh: "Sus ve öp beni."

Bir sessizlik olur.

Feruzeh: "Hep bu anı bekledim. Bir daha öp beni."

Sessizlik olur.

Sessizlik devam eder.

Bir tren sesi yavaş yavaş uzaklaşır.